Digitized by Google

Gh. 3048

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

900000077892

Digitized by Google

#

Ad Conventum FF. Discalceatorum

L. Goethalls Pater

jn Lincka

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R.P. Hieremias Drexelius Auguſtanus Soc. IESV
Sacerdos, Vixit Añõs 57. Obijt 19. Apr. M.DC.XXXIIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENTISSIMO

ET

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI

AC DOMINO,

D. ANSELMO CASIMIRO,

SACRÆ MOGVNTINÆ SEDIS

ARCHIEPISCOPO,

S. R. I. PER GERMANIAM

ARCHICANCELLARIO,

PRINCIPI ELECTORI, &c.

DOMINO SVO CLEMENTISSIMO.

ARCAM Noë, commune illud quondam generis humani contra vindices fluctus propugnaculum, poſt diuturnos Diluvii errores, tandem velluti feſſam navigationis malis, in vaſtis Armeniæ montibus conquieviſſe, ſacræ litteræ memorant. Quòd ſi

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENTISSIMO
ET
ILLVSTRISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO,
D. ANSELMO CASIMIRO,
SACRÆ MOGVNTINÆ SEDIS
ARCHIEPISCOPO,
S. R. I. PER GERMANIAM
ARCHICANCELLARIO,
PRINCIPI ELECTORI, &c.
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO.

ARCAM Noë, commune illud quondam generis humani contra vindices fluctus propugnaculum, poſt diuturnos Diluvii errores, tandem veluti feſſam navigationis malis, in vaſtis Armeniæ montibus conquieviſſe, ſacræ litteræ memorant. Quòd ſi

Digitized by Google

nos, Princeps Eminentiſſime, Illu-
ſtriſſimam Celſitudinem Tuam al-
tiſſimorum montium faſtigio com-
paraverimus, indulgebit tantiſper
modeſtia tua, magnæ ſemper virtu-
tis comes, dicentibus quod res eſt.
Nihil palpo, nihil fuco damus. Li-
cet privato calamo ſcribere, quod
omnes loquuntur. Remedium hoc
modeſtiæ reperit virtutis felicitas,
ut ſicut illa ſatis prædicari non po-
teſt, ita adulari virtuti nemo poſſit,
ſi velit. Quid enim inter decora
tua, Princeps Illuſtriſſime, non in
faſtigium quoddam exurgit? No-
bilitatem ex altâ vetuſtiſſimi ſan-
guinis ſcaturigine hauſtã Septem-
viralis dignitatis ſplendore, digni-
tatis majeſtatem virtute, virtutis
gloriam modeſtiæ laude tranſcen-
diſti. Ita felici quodam decorum
tuorum certamine factum eſt, ut
cùm omnia in Te eſſe magna, &
eminere conniterentur, fieres Emi-
nentiſſimus. Talem Te Romani Im-

perii

petii machina, cujus potiſſimùm prudentiâ & conſiliorum pondere ſeſe circumvolvit, veneratur; talem Celſitudinem Tuam, ſubſtratæ ſacro manus Tuæ oſculo bis ſenæ Germaniæ Inſulæ adorant; talem Rhenus virtutis & famæ Tuæ gloriâ tumidus, eodem quo labitur curſu, non ſine grato murmure in Oceanum uſque deſpumat. Quâ quidem re ceteris Principibus felicior eſſe videris, Antiſtes Eminentiſſime, cùm alii ideò ſæpiùs Antiſtites fiant, quòd Majeſtatis quodam fulgore reliquis mortalibus anteſtant: Te verò, Præſul Illuſtriſſime, ideò Antiſtitem compellamus, quòd honore Principibus Maximis, virtute Optimis anteſtare laboras. Atque hoc tamen purpuratum dignitatis faſtigium ita imples, ut quamquam, in iſto virtutum amico deſidio, omnia alta eſſe velint, ſola modeſtia infima eſſe cupiat, quia ſumma eſt; virtus tantò inter

altiores dignitatum apices rarior, quantò difficilius eſt, ab eo, quem omnes ſuſpiciunt, deſpici neminem. Et quid igitur mirum, Princeps Eminentiſſime, ſi ad iſtud virtutum & decorum omnium faſtigium Arca iterum conetur appellere, & ubi ſibi bonæ artes omnes, etiam Arca portum quærat? Sunt tamen hæc, ut dixi, publica, illud verò privatum, quod ſuo etiam nomine obærata pridem Celſitudini Tuæ minima noſtra Societas debeat, quòd Tuæ maximè munificentiæ favoribus per utrumque Rheni littus ſuſtentatur. Nobis etiam de humanitate & modeſtiâ tuâ, Princeps Illuſtriſſime, tunc judicium ferre licuit, quando Ratisbonæ inter ſacerrimas & graviſſimas Sacri Romani Imperii curas, domeſticam noſtram inopiam humaniſſimè inviſere, ac verò etiam ſublevare es dignatus. Placuerunt etiam Pietati Tuæ privatæ domûs anguſtiæ, in quibus primam immor-

tali

tali Deo hoſtiam litaret. Ita cùm Majeſtati & dignitati Tuæ cetera loca anguſta eſſent, eum apud nos locum quæſivit demiſſiò Celſitudinis Tuæ, quem modeſtiâ ſuâ impleret. Quem verò tunc ſenſum nobis fuiſſe dicam? cùm iiſdem manibus ſacram nobis primùm pacem apprecarêre, quibus deinde inuncto Rege Romanorum, orbi Chriſtiano univerſo tranquillitatem & quietem redditurus videbare. Vide igitur, Princeps Illuſtriſſime, quot cauſſæ fuerint, cur Tuo potiſſimùm Nomini P. Drexelius noſter, piæ memoriæ, Arcam ſuam voluerit inſcribi; quod quidem ipſe præſtitiſſet, ſi per fata, quæ etiam optimis ſæpè decretis intercedunt, licuiſſet. Nobis tamen providè hoc eveniſſe videtur, ut quòd inter omnia illi ſanctiſſimum erat, in id tempus rejiceretur, quo nihil cupere & vovere ſolemus, quàm quod chariſſimum & ſanctiſſimum nobis eſſe ſolet. Patere

Digitized by Google

tere igitur, Præſul Eminentiſſime, Arcam auctore jam ſuo & gubernatore deſtitutam, in ſacro Infulæ Tuæ cacumine quieſcere, & eâdem vultûs humanitate, ac favore, quo pupillos omnes, etiam poſthumum hunc partum in clientelam adſciſce; & ſub cujus mitræ præſidio boni omnes, etiam optimum ac demiſſiſſimum Societatis noſtræ affectum admitte. Vale, Princeps Illuſtriſſime, & orbis te utilitati diu indulge. Monachii, feſto die divi Præcurſoris anno 1639.

Eminent. & Illuſtr: Celſitud. Veſtra

devotiſſimum

Collegium Societatis Iesv
Monachienſe.

IN-

INDICVLVS IN

NOEMVM.

CAPVT I. *Diluvii principium multiplicatio hominum & flagitiorum.*

CAP. II. *Alterum diluvii principium, oculorũ licentia, & ſocietas praua.*

CAP. III. *Extrema hominum malitia, cauſſa diluvii æquiſſima.*

CAP. IV. *Quomodo* DEVM *pœnituerit creati hominis.*

CAP. V. *Noëmus penè unicus apud Deum gratioſus.*

CAP. VI. *Noëmi aſſidua de imminente interitu exhortationes.*

CAP. VII. *Noëmo Deus dictat Arcam; & de Arcæ amplitudine.*

CAP. VIII. *Noëmus ædificat Arcam.*

CAP. IX. *Arca Ianua &* Feneſtra *à Noëmo inſerta.*

CAP. X. *Pecoris & hominum in Arcam ingreſſus; Arcæ clauſtrum.*

CAP. XI. *Quæ animantes Arcam ingreſ-*

greſſa, quale mundarum & immundarum ſit diſcrimen.

CAP. XII. *Cur unà cum homine omne genus animantium in aquis perierit.*

CAP. XIII. *Miſerabilis tot hominum in diluvio interitus.*

CAP. XIV. *De Noëmi in Arcâ laboribus, & de aquarum incremento.*

CAP. XV. *Cur Deus diluvio tantum temporis permiſerit. Longanimis patientia Noëmi.*

CAP. XVI. *Quò diluvii aquæ devenerint, quo conſilio corvus ex Arcâ emiſſus fuerit.*

CAP. XVII. *Quam ob cauſſam & quoties ex Arcâ Noëmus emiſerit columbam.*

CAP. XVIII. *Noëmus ex Arcâ progreditur & ſacrificat Deo.*

NOE-

Digitized by Google

NOEMVS.

CAPVT I.

Primum diluvii principium, multiplicatio hominum, & flagitiorum.

ROGATVS Socrates, Stobæo teſte, quid eſſet felicitas, ſapienter in hunc modum reſpondens, Felicitas, inquit, eſt voluptas, quam non ſequitur pœnitudo. Si terrarum orbem luſtremus, & omnes ubique voluptates probè delibemus, non inveniemus ullam è caducis omnibus, quam denique non ſequatur preſſo pede pœnitentia, ſed plerumque nimis ſera. Denique voluptatum affectis Paulinum illud jure objicitur: Quem ergo fructum habuiſtis tunc, in quibus nunc erubeſcitis *a*?

Ævo Noëmi conviviis & voluptatibus traducebant vitam, nemo non heluabatur, totus orbis laſciviebat, moribus ubique terrarum corruptiſſimis. Quod ingemiſcens Chriſtus, Sicut erant, inquit, in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes uſque ad eum diem, quo intravit Noë in arcam, & non cognoverunt, donec venit dilu-

a Ad Rom, c. 6. v. 21.

Digitized by Google

vium, & tulit omnes *a*. Maxima tunc Dei oblivio ubique locorum fuit. Vnus atque unicus Noë, quod de Tobiâ dicitur, Memor erat Domini in toto corde ſuo *b*. Noë vir juſtus cum Deo ambulavit *c*. Dei præſentia locis omnibus aſſiduè cogitata, in tantâ ſcelerum colluvie ſervavit illum velut unicam in denſo & horribili vepreto roſam.

Hanc orbis gemmam Noëmum orbi dabimus redivivum, unà cum arcâ annuo omnium animantium ſtabulo, & diluvio humanæ gentis ſepulchro. Totis divinis litteris vix quidquam, putem, adeò divinam bonitatem ac miſericordiam unáque juſtitiam & æquitatem ſummam ſub oculos ponit. Primum eſt, quod ſacri codices dictioni offerunt: *Cúmque cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram, & filias procreâſſent* d. Hîc principium interitûs declarandum.

a *Matth.c.24.v.38.* b *Tob.c.1.v.13.*
c *Gen.c.6.v.9.* d *Ibid.v.1.*

§. I.

In turbis ſemper turbæ; magnus populus, grandis tumultus; multi homines, multa ſæpenumerò vitiorum colluvies. Cœperunt homines multiplicari ſuper terram, ſimul & libidinum illecebræ. Multiplicati fuerunt etiam ante diluvium, ſed non in eam hominum frequentiam. Ante orbis eluviem ab orbe condito pænè duo

millia

Digitized by Google

millia annorum fluxerunt; quo quidem tempore gens humana plurimum auxit numero; nunc verò in immenſam ferè multitudinem excrevit, ſed pari ferè paſſu ſuccrevit nequitia. Multiplicationem hominum multiplicatio flagitiorum comitabatur, ídque Enochi ævo circa ſeptimam ab Adamo & Setho generationem. Hîc omnia in peſſum ruere cœperunt *a*.

Verè cecinit Hebræus vates Iſaias: Multiplicaſti gentem, non multiplicaſti lætitiam *b*. Multi homines, multa ſcelera. Idem in Ægypto videre fuit, ubi ſtirps Iacob in eum numerum excrevit, ut in emigratione ſexcenta millia virorum bellicoſorum ſint cenſa; feminis, liberis, ſenibus, ancillis, famulis in hunc numerum minimè relatis. Rex Ninus anno à diluvio ducenteſimo quinquageſimo imperare cœpit, quo tempore ita aucti ſunt homines, ut in ſolo Nini exercitu decies ſepties centena millia peditum, ducenta millia equitum, decem millia falcatorum curruum numerarentur, quod Diodorus Siculus teſtatur *c*. Multiplicaſti gentem, non multiplicaſti lætitiam. De hoc humanæ gentis augmento diſſerens Ioſephus, Qui priùs certatim, inquit, virtutem exercuerant, poſteà duplò majori ſtudio malitiam conſectabantur.

Hoc bono Numini ſuprà quàm dici poteſt, diſplicet, ſuis nos beneficiis tam turpiter

a *Ioſephus l.*1. *Antiq.c.*3.
b *Iſ.c.*9.*v.*7. c *Diodor, l.*3.*c.*2.

Digitized by Google

ter abuti, ſuâ nos bonitate fieri pejores. Atqui ſcivit Deus, inquies, hoc futurum. Ita ſanè ſcivit & Chriſtus, Iudam fore proditorem & furem, eum tamen in Apoſtolum elegit. Hæc Dei miriſſima bonitas eſt & clementia, ut ea ſe retardari non ſinat ab humanâ nequitiâ. Neque verò decet Deum propterea parciorem eſſe ad benefaciendum, quantumvis ejus beneficiis abutantur homines in Dei contemptum, ſuûmque exitium. Quod expendens Ambroſius, Secuturo, inquit, diluvio non debuit æſtimari defuiſſe gratiam fecunditatis illi generationi, quam diluvia abſorbuerunt, ut quòd fuit humani generis abundantia, divinæ deputetur gratiæ; quòd diluvium ſecutum eſt, noſtris adſcribatur iniquitatibus, qui peccatis noſtris avertimus Dei miſericordiam. Principale enim eſt virtutis inchoare à beneficiis, & præſeminare gratiam. Divinum eſt igitur quòd bona præmittuntur, noſtrum quòd mutantur a. Sed illud novi nihil eſt: quò plures, hoc pejores; multi homines, multi delinquentes. Paucitas & paupertas habent pediſequas induſtriam & frugalitatem; multitudo & opulentia ſocordiam & nequitiam.

In iis cœtibus, Rebuſpublicis, urbibus, quæ hominum frequentiâ non abundant, multò exactior ſervari poteſt diſciplina, quàm ubi multitudo turbat. Vbi penuria ſeſe

a *Ambroſ. tom.* 4. *l. de Arcâ & Noë, cap.* 3. *mihi pag.* 141.

Digitized by Google

ſeſe contrahit, laboratur ut acquiratur quod deeſt; ubi abundantia ſeſe dilatat, in laboris locum ſuccedit otium, & quod priùs virtutis erat invitamentum, vitii fit præmium. Si Auſtria & Boëmia terræ fuiſſent ſteriles, numquam fuiſſent Cęſari tam rebelles *a*. Proterviores facit opimitas ſoli. Idem Græcorum & Romanorum fertiliores terrę teſtantur. Annibalem cetera invictum, fomenta Campaniæ fregerunt. Multi cuſtodes malè cuſtodiunt: multa marſupia plerumque parſimoniam & frugalitatem non docent; ſanctiùs vivitur parvo. In urbibus populoſis ſi ſævire incipiat peſtis, ingenti numero ſternit homines, velut autumno folia pruinæ. Ita vitium inter multos vel unicum ſerpens ingentem trahit catervam; mali contagio peſſima: major inter paucos concordia.

a *Maximè ab anno* 1618, *ad an.* 1633.

§. II.

Hoc parentes, & omnes qui familiam ducunt, hoc Conſules & urbium Præfecti, hoc Gubernatores & Principes curent, multitudinem in officio continere: ſi domus plena liberis, aut famulis, aliiſque domeſticis, urbs plena civibus, provincia regnúmque populo plenum, hîc maximè attendendum, ne diſciplina labet, ne reverentia legum pereat, alioqui perit pudor peccandi, & quivis ſui ſenſûs ac juris temerè leges violat, detrectat obſequium, peccátque

Digitized by Google

cátque contumaciter. Hîc diſciplina domî foríſque ſancienda.

Et quemadmodum magiſter in ſcholâ ſingulis menſibus, prudentum judicio, exemplum ponat inſignius vel in garrulo, vel inobediente, vel pigro, eóque flagellato ceteros ad frugem terreat: ſic in domibus, urbibus, provinciis, regnis, diſciplinæ vis ſæpiùs inſtauranda legibus non in memoriam ſolùm, ſed in opus revocatis. Sunt domus, ſunt & urbes atque provinciæ, quæ leges quidem habeant laudatiſſimas, quarum tamen obſervantia ſit nulla; tabulis hærent inſcriptæ, non manibus, non actionibus. Pulchræ leges, fœdi mores; decreta ſancta, exſecutio nulla. Hîc mi paterfamilias, mi Conſul, mi optime Princeps, diſciplinam & legum obſervantiam ſeverioribus exemplis inſtaura; alioqui multiplicabitur gens, & non multiplicabitur lætitia, fiétque, quod Noëmi ævo, cùm cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram, & filias procreaſſent. Artificiosè hîc & prorſus verecundè verbis pauculis immania flagitia divinus ſpiritus deſcribit. Filias ait procreatas. An non idem anteà & ſuperiori ævo? Ita, ſed jam longè plures ſunt natæ. Cauſſa non una. Prima, flagitioſum, turpe, temulentum, libidinoſum vivendi genus; non explico hanc cauſſam, ſordet. Altera, ſingularis Dei permiſſio. Neque hîc ulteriùs ſcrutandum. Tertia, ſuſpicio ſit, ne forſan hiſtoricus ſacer ironikôs loquatur, & tam filias

ſias notet, quàm filios, qui tamen tam imbelles, effeminati, molles erant, ut filiæ potiùs potuerint dici. O verè phrygiæ, neque enim phryges a. Quarta, jam infamia pharmaca & parricidalia medicamenta in extinguendis fœtibus vulgo nota & in uſu erant, ut vetus ſcriptor notat. Filias quærebant, filios extinguebant, quos volebant; nam polygamiæ initium jam fecerat Lamechus. Nos hæc ſcelerum arcana non invenimus, ſed auximus, & excoluimus; facile inventis addere, præſertim cùm Geneſeos ſcriptor dicat: Senſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentiâ ſuâ. Geminis enim & diverſiſſimis partibus conſtamus, Appetentiâ, quæ mentis vacua, & Voluntate, cui ratio moderatur. Reperias homines religioſos & ſacros ſolâ veſte tales, corde profaniſſimo. Pictores, quibus quidlibet audendi fas, talem dimidiâ parte militem, alterâ ſacerdotem pingunt. Talis ferè homo eſt; parte unâ luteus, quaquà tangis, facillimè frangis; alterâ parte aureus, ratione præditus. Pars lutea in illud tota propendet, quod ſuave, quod amœnũ, quod ſapit; pars aurea ratione plena, honeſtum & æquum, & quidquid Deo placet, appetit. Hæc autem miſeriarum humanarum pænè prima eſt, quòd rationis expers appetentia hominem jam in cunis occupet; ratio poſt elapſos aliquot annos vix demũ ſe modicè prodat, & imperare incipiat, ſed-

a Virgil. l. 9. Æneid. poſt med.

Digitized by Google

ſed ſceptro parùm firmo. Hinc levi pugnâ vincitur, & ſervit ad imperium nata. Atque hinc etiam pronuntiatum illud: Senſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt, nec inferior tantùm & ſequior, ſed ſuperior etiam ac nobilior pars hominis. Non raró cogitatè ac conſultò mali ſumus, animum per omnia verſamus, & toto pectore cogitamus, quomodo fruamur voluptate. Rationis quidem eſſet beluinam hanc appetentiam coërcere, ſed ea blanditiis ſibi perſuaderi ſinit non litigare, jure ſuo cedere, ſenſibus imperium permittere, conſilii pravi dulcedinem ſequi, vitiis non reluctari. Ita ſenſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentiâ ſuâ.

Hinc humana vita alphabeti litteræ Ypſilon confertur, quæ ab uno pede in geminas ſeſe partes dividit. Infantia & pueritia rationis maximam partem expers, uno ferè impetu unóque tramite incedit, quo quidem tempore nec boni poſſumus dici nec mali. Sequitur adoleſcentia & juventus; hîc ſanguis bullit, & in omne ſe vitium effundit. Plerumque ad lævam hæc ætas tendit, in vetitum ruit, noxiæ voluptatis mella lambit; ita cum ætate culpa creſcit. Proni ſumus ab adoleſcentiâ in malum.

§. III.

Eam ob rem hîc duo nobis ſolerti ſtudio perdiſcenda. Primum eſt, Declina turbam.

In

Digitized by Google

In turbis ſemper turbæ. Inter multos homines vix vmquam non magna inquies. Conſultiſſimum eſt ſubinde cum Chriſto & cum Baptiſtâ Chriſti acuendæ pietati in domeſticam ſolitudinem ſeſe recipere, ſolum agere, res animi curare, cum Deo ſolo & ſecum loqui. Id operæ ſibi Tertullianus ſumens, Vnicum negotium mihi eſt, inquit, nec aliud nunc, quàm ne curem alia, ſed me. Antonius Magnus loca ſola abditáque habitans, Iam ego, inquit, à triplici bello liber ſum; nec enim me oculorum, nec aurium, nec linguæ prælium fatigat, ſola cordis pugna ſupereſt, cùm enim diabolus non poſſit eſſe otioſus, cum corde mihi luctandum eſt. Antiſthenes Philoſophus interrogatus, quid lucri retuliſſet è philoſopiâ; Hoc, inquit, poſſe mecum ipſo verſari, & loqui. Multum reverà didicit, qui iſtud didicit. Quanti ſunt, qui nec verſari ſecum norunt, nec loqui, turbis & tumultibus ſic innutriti, ut cùm coguntur eſſe ſoli, piſces ſibi eſſe videantur non tantùm muti, ſed extra aquam poſiti. Eruditè dixit Epictetus: Mali tragœdi ſoli canere non poſſunt, ſic quidam non ſoli deambulare. Muſicus, qui diſcendi finem nondum attigit, non facilè ſolus canit, quia facilè impingit; ita homo turbarum amans ſolitudinem extremè odit, quia hoc unum optimè novit, cum aliis fabulari & garrire. Verè nihil dicimus, ſi ſoli eſſe, in noſmetipſos deſcendere, cum ſolo DEO colloqui neſciamus. Quod Origenes apertiſ-

ſimè

ſimè pronuntians, Quamdiu quis, inquit, permiſtus eſt turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur, non vacat ſoli Deo, nec poteſt eſſe ſanctus *a*.

Turbas ante omnia fugiendas Annæus Philoſophus exactiſſimè tradens, Quid tibi, ait, vitandum præcipuè exiſtimes, quæris? Turbam. Numquam illi te tutò commiſeris. Ego certè confiteor imbecillitatem meam. Numquam mores quos extuli refero. Aliquid ex eo quod compoſui, turbatur; aliquid ex his quæ fugavi, redit. Quod ægris evenit, quos longa imbecillitas uſque eò afficit, ut numquam ſine offensâ proferantur, hoc accidit nobis, quorum animi ex longo morbo reficiuntur. Inimica eſt multorum converſatio. Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut neſcientibus allinit *b*.

Hæc eadem denuò inculcans. Sic eſt, inquit, non muto ſententiam. Fuge multitudinem, fuge paucitatem, fuge etiam unum *c*, maximè vitioſum, qui ſimiles tibi mores affricabit, nî fugâ tibi conſulas. Turbas igitur, quantum potes, declina.

Alterum eſt e Deo maturè ſervi. Quando enim vitia nos tam maturè vellicant, ut ipſas cunas & infantiam illibatas non ſinant, adeò ut jam tum vrere incipiant urticæ; idcircò etiam maturè in partem alteram inclinandum, ſtruenda virtutis principia,

a *Orig. hom. 8. in Levit.*
b *Seneca epiſt. 7. initio, mihi pag. 395.*
c *Idem epiſt. 10. initio, mihi pag. 402.*

pia, rebus divinis aſſueſcendum. Quod Salomon monet: Adoleſcens juxta viam ſuam etiam cùm ſenuerit, non recedet ab eâ *a*. Bonum eſt viro cùm portaverit jugum Domini ab adoleſcentiâ ſuâ *b*. Id faciunt ſenes, quod facere aſſueverunt juvenes. Pœnitentia Deo tantò eſt gratior, quantò magis voluntaria & celerior. Pars optima pœnitentiæ & laude digniſſima, cùm juvenis maturè ſe ſubtrahit à noxiâ voluptate. Illaudata & iners pœnitentia eſt, cùm paupertas aut ſenium ſubducit voluptatem; neque verò temperantiæ adſcribendum, cùm æger vel deliciarum nauſeans cibo potúque abſtinet, hic talis vitia non deſerit, ſed illa deſerunt ipſum. Is volens Deo ſervit, qui viribus ſervit etiamnum integris. Primogenita & primitias Deus à nobis exigit. Plurimorum frequens eſt delirium & ſtultiſſima perſuaſio, eum cibum, quem petulans caro, quem fallax mundus, quem homicida diabolus fœdiſſimè delibarunt, Deo adhuc honorificè poſſe apponi, defloratam ſcilicet juventutem, & exhauſtas vires tum demum Deo conſecrare, cùm Dei hoſtes ea reſpuunt. Hoc impietatis commentum eſt, Deum præroſis dapibus gaudere. Vis ſervire Deo? ſervi maturè, & declina turbam, ſaltem ſubinde, & opportuno tempore. Nimis eſt imperitus, qui non didicit cum Chriſto eſſe ſolus.

CA-

a Prov. c. 22. v. 6. *b* Thren. c. 3. v. 27.

CAPVT II.

Alterum diluvij principium, oculorum licentia, & ſocietas prava.

TAMETSI Moyſes ad omnem Aegyptiorum ſapientiam fuerit excultus a, tam artificioſâ tamen & ſuccinctâ ſcriptione infandam diluvii vaſtitatem complecti non potuiſſet, niſi Spiritus divinus illius calamum imbuiſſet arcanâ ſcribendi notitiâ. Ita tribus omnino capitibus myſteria concluſit plurima. Et ſexto quidem Geneſeos capite diluvii cauſſas percenſet, ut neque ij qui perierunt, nec naſciturus poſt illos orbis injuſtitiæ Deûm poſſit arguere. Septimo miſerandum & pecoris & omnium hominum in cataclyſmo interitum enarrat. Octavo reſtaurationem mundi, & cauſſas ſubſidentium aquarum aperit, atque oſtendit, quâ ratione Noëmus poſt annuum ferè carcerem in continentem cum pauculis ſuis prodierit.

Nos cum Moyſe ſingula exponemus ordine. Hoc quidem capite alterum tot malorum principium adſtruemus, *Oculorum licentiam, & ſocietatem pravam.*

a *Act. Apoſt. c. 7. v. 22.*

§. I.

Vti prima omnium peſtis ac pernicies, ita hic ipſe orbis interitus non minus ab oculis

oculis ſumpſit principium. Oculi ad omnia prorſus vitia volantes perniciſſimi tabellarii, & quod Gregorius affirmat, oculi raptores ad culpam. Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus quas elegerunt *a*. Hîc ingens interpretum altercatio, quinam fuerint hi filij Dei. Huic bello me miſcere ſupervacaneum cenſeo; rem paucis perſtringam. Sunt è priſcis doctrinâ & ſanctimoniâ clari ſcriptores, qui putârũt Angelos bonos cum mulieribus fuiſſe *b*. Quos Chryſoſtomus non immeritò acri verborum aceto defricat, quòd Angelos Dei in culpam trahant tam pudendi conſortii. Neque Theodoretus illis parcens, Quidam, inquit, nimis ſtupidi & ſtolidi exiſtimârunt eos fuiſſe Angelos, putãtes forſan ſuæ intemperantiæ patrocinium habituros, ſi Angelos ejuſdem criminis reos tenerent. Ipſius Dei verba hunc errorem refellunt: Non permanebit ſpiritus meus in homine *c*. Ergo deliquerunt homines, non Angeli. Figmentum illud vix ulli credibile fuiſſet, niſi auctores habuiſſet inſigniores. Sunt qui filios Dei interpretentur apoſtatas angelos, qui corpora induerint, & exarſerint in feminas, quæ ab illis ſuis amatoribus ſtibii & purpuriſſi uſum didicerint. Alii viros inſigniter proceros & gigantes cenſent nominari Dei filios.

B

a *Gen. c. 6. v. 2.* b *Ita Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Philo, Ioſephus.*
c *Gen. c. 6. v. 3.*

Digitized by Google

lios. Alii viros poteſtate eximios, judices, magiſtratus, præſides. Alii ſacerdotes illius ævi putant deſignari. Suam quiſque ſententiam propugnat. Vera & vulgata eſt, Dei filios fuiſſe Sethi poſteros, filias hominum, è Caini ſtirpe oriundas. Sethi nepotes & abnepotes filii Dei appellantur, quia ſanctè majorem partem educati, modeſti, verecundi, Dei cultores, juſtitiæ amantes, ad omnem probitatem facti. Atque hoc à Setho avo didicerunt, duravítque ſtirps illa in ſeptimam uſque generationem. Tãdem ita vulgari vitia cœperunt, ut etiam ſanctos mores hæc ſæculi corruptela infecerit; inde homines etiam ſancti traxerunt labes ab impiâ ſocietate. Deinde ſolent Hebræi grandia quæque & ſelecta, *Dei* nomine efferre, montes Dei, cedros Dei, fluvios Dei dicere, uti nos ſelectiſſimas dapes dicimus ore divino dignas. Ita Sethi filii non tantùm probitate morum, ſed & dignitate formæ commendati. Sethus, Suidâ teſte, vocatus Deus, tam ſanctis moribus, tam pius ac juſtus fuit. Idem litteras invenit, & quædam *M*athematicæ principia. Ita Sethi liberi, filii Dei.

Videntes filii Dei filias hominum: ſtirps Caini, filiæ hominum. Ita mala ſocietas coalita eſt. Ex lege patris Sethi perverſis & improbis nubendum non fuit. Tandem, uti fit cùm primi fervores intepeſcunt, facilis gratia legis eſt, parentum monita ut nimiùm priſca negliguntur, excuſationes & prætextus in promptu ſunt.

Ita

Ita Sethini connubiis mixti Cainis, nequiores facti ſunt illis. Ita res humanæ labuntur in pejus. Qui diu fuerant religioſiſſimi, paullatim alienis exemplis imbuti, pravis conſortiis tracti ſanctiores mores exuunt, alios nequitiâ vincunt, projectiores & ſceleratiores vel peſſimis. Cum Vate Venuſino hîc canendum:

Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem a.

Nimirum omnis mutatio (quod Ariſtoteles docet *b*) è contrario fit in contrarium: ſic ſenſim vel optimi ad vitiorum licentiam prolapſi fiunt peſſimi; aut ob animum divinis favoribus ingratum. aut quia nequitia recens longè dulcior eſt jam diu ingurgitatâ.

Deinde ſublimes animi & ingenia peracria mediocritatem non ferunt, nam plerũque optimos edunt, aut peſſimos partus. Ita ſeri nepotes Sethi ab avis turpiſſimè degenerârunt. Videntes filii Dei filias hominum quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus quas elegerant. Eruditè Moyſes & ſimul verecundè beluinas nuptias depingit. Nam laſcivientes illi homines finem matrimonii non ſpectârunt, ſed ut pecudes in pratis nubũt, & ſicut equus & mulus cõveniũt, ita illi junxerunt

a *Horat l.3. Carminum, odâ 6.*
b *Ariſtot. tom.6. l. de longitud. & brevitate vitæ, c. 2. mihi pag. 294.*

runt connubia. Quod deteſtatus David, Nolite,inquit, fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus *a*. Neque verò illi unam tantummodò vxorem in matrimonium duxerunt, ſed plures,nec eas parentum conſilio aut rationis ſuaſu, ſed prout eis placuit, Venere & Pluto pronubis ſibi copulârunt. Neque verò honores aut ſanctos mores,aut familiæ ac natalium decus valdè ambierunt, ſed oculis lenocinantibus acceperunt ſibi vxores ex omnibus quas elegerant. Hinc mera matrimonia malè oculata,quæ diabolus confarreare conſuevit.

a *Pſal.* 31. *v*. 9.

§. II.

Hîc ſanè diſcamus,quod collyrium oculis adhibendum, ut ſani ſerventur. Lippire incipiunt oculi, cùm pecuniam tantùm, aut tantùm formam attendunt. Paullatim vaneſcit luxu pecunia,defloreſcit ſenio forma; ita poſtquam ſuum oculi perdiderunt pabulum, aliò ſe avertunt, & vnà ſecum cor trahunt. Quanti ab oculis perierunt, his lenonibus ad pudenda tracti flagitia! quot conjuges ſerò nimis ingemiſcunt & plangunt: Vt vidi, ut perii, ut me malus abſtulit error! Non ignoramus quàm crebrò & alios & noſipſos oculi ſeduxerint ingenti damno, & tamen oculorum vela & collyria paſſim omnia rejicimus. Oculorum quidem eſt videre, ſed volunta-

tis

tis eſt, quæ auriga illorum, habenas adducere. Verùm aurigâ dormitante, petulantes & effrenes equi, quà fert impetus, excurrunt. Chriſtus hîc frenos injiciens, Ego autem dico vobis, inquit, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eã in corde ſuo *a*. Ideò Zaleucus oculos juſſit effodi adultero. Nam, ut Clemens Alexandrinus loquitur, prima fornicationis & adulterii ſagitta eſt oculus, & dum laſciviunt oculi, caleſcunt appetitiones. Videntes filii Dei filias hominum. In formatione humani fœtûs oculi omnium ultimi perficiuntur, primi moriuntur. Non malè hoc inſtituit natura, ut quò majus eſt nocendi periculum, eò brevius eſſet ſpatium. Idcircò etiam fletûs ſunt inſtrumentum, ut quia ſunt peccati, ſimul etiam eſſent pœnitentiç principium. Pars innocentiæ cæcitas eſt. Incuſtoditus viſus incuſtoditæ mentis eſt nuntius. Si feneſtræ domûs effractæ nec pluvias nec nives arceant, putredini ac ruinæ domum exponunt: eadem humani pectoris eſt ratio. Si oculi ad omnem curioſitatem pateant, mens ſordibus impletur, & cogitationum peſſimarum fit deſidiabulum. Cor Salomonis tale; nec ipſe diffitetur locupletiſſimus in ſeipſum teſtis: Omnia, inquit, quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur *b*. Eam ob rem David ſollicitè rogãs, Averte, in-

a *Matth. c. 5. v. 28.* b *Eccleſ. c. 2. v. 10.*

Digitized by Google

inquit, oculos meos, ne videant vanitatem, in viâ tuâ vivifica me *a*. Ægrotis cibi noxii non tantùm non dandi, ſed nec mõſtrandi quidẽ ſunt: tolle cucumeres & pepones, aufer frigidam aut cereviſiam, amove à febrientis conſpectu vinum, nam inter os & oculos facilis eſt proditio, leviſſimè perſuadetur æger idem eſſe ſalubre quod ſuave, libenter agitur quod citò creditur. Oculi, ait Auguſtinus, membra carnis, feneſtræ ſunt mentis *b*. Solus aſpectus via recta eſt ad opus.

Oculus urens, aut ſicut eum Chriſtus appellat, ſcandalizans, non eruendus tãtùm, ſed & projiciendus eſt, Chriſti juſſu, Erue eum, & projice abs te *c*. Eruimus quandoque, ſed non projicimus: intermittimus libidinem, ſed occaſiones libidinis non fugimus. Sic Alipius ex Auguſtini familiaribus, oculos eruit, non ſtatim projecit. Obſtinaverat is animum theatrum non adire, et cùm amici & condiſcipuli violentiâ familiari traherent, Totum, inquit ille, Alipium eò nõ pertraheris; oculi & animus ibi non erunt: adero velut abſens; ita & vos & ſpectacula ſuperabo. Clauſit oculos, aures non clauſit. Subitò pugnæ caſu ingens populi clamor coortus, Alipius curioſitate victus, ſed quaſi paratus quidquid illud eſſet, etiam viſum contemnere, oculos quos eruerat ſolùm, non projecerat, ſibi iterum infixit & aperuit. Sed dum immanes

a *Pſal*. 118. *v*. 37. b *Auguſt*. *tom*. 8. *in Pſal*. 41. *mihi pag*. 152. c *Matth*. *c*. 18. *v*. 9.

Digitized by Google

nes illas voluptates vidit, percuſſus eſt graviore vulnere in animo, quàm ille in corpore, quem cernere concupivit, ita pugili cadente miſerabiliùs cecidit. Vt enim ſanguinem vidit, non ſe avertit, ſed immanitatem ſimul hauſit, aſpectum fixit, furias combibit, delectatus ſcelere certaminis, & cruentâ voluptate ineſcatus. Et jam non erat ille, ſed unus de turbâ, ad quam venerat; ſpectavit, clamavit, exarſit & inſaniam ſecum inde abſtulit, quæ non tantùm ſtimulabat redire cum illis, à quibus abſtractus eſt, ſed etiam præ illis, & alios ſecum trahere. Tanti eſt non eruere ſolùm oculos ſed & projicere, viſum non tantùm cuſtodire & claudere, ſed videndi occaſiones ſollertiſſimè cavere ac fugere. Quâ in re miraculum haberi poteſt purpuratus Senator Carolus Borromęus, qui Mediolani habitavit ad forũ, curioſitatis promontorium ampliſſimum, eà tamen oculorum ſanctimoniâ & fide, ut in illud proſpexerit nunquam. Reverâ vir iſte ſanctiſſimus oculos non ſolùm eruit, ſed projecit. Jobus oculorum cuſtos acerrimus, Pepigi, ait, fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidẽ de virgine. Quam enim partem haberet in me Deus deſuper *a* ? Iobo non ſatis tutum videbatur non aſpicere virginem, ſed nec cogitare de virgine neceſſarium ducebat. Eleganter & religiosè ſubmonet Poëta:

Quid facies, facies Veneris ſi veneris ante?
Non ſedeas, ſed eas, ne pereas per eas.

 Edi-

a Iob. c. 31. v. 1.

Digitized by Google

Edictum Chriſti ſtrictiſſimum eſt: Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam *a*. Oculos ergo cohibe. Quod ſatis doceant hi filii Dei, qui oculis non cuſtoditis facti ſunt filii diaboli.

a *Matth.c.* 5. *v.* 29.

§. III.

Alterum. Pravam ſocietatem fuge. Illi ipſi nepotes Sethi acceperunt ſibi vxores ex omnibus quas elegerant, contra maiorum ſancita. Conſuetudo cum impiis & ſocietas prava, feminarum conſortia, res peſtilentiſſima. Cave Sirenes, nî mergi velis & perire. Exitio id diſce alieno. Filii Dei videntes filias hominum, quòd eſſent pulchræ, atique ſimul & comptæ, illecebroſæ, muſices peritæ, ſocietate cum illis initâ in omne flagitium præcipites iêrunt. Hanc talem cum feminis ſocietatem Deus graviſſimè ſuis interdicens, Non ingrediemini ad eas, inquit, neque de illis ingredientur ad veſtras, certiſſimè enim avertēt corda veſtra, ut ſequamini deos earum *a*. His certè artificiis ſapientia Salomonis everſa. Idem deplorans David, Commiſti ſunt, inquit, inter gentes, & didicerunt opera eorum *b*. Nam, fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocaverunt

a 3. *Reg.c.* 11. *v.* 2. b *Pſal.* 105. *v.* 35.

runt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt, & adoraverunt deos earum. Initiatúſque eſt Iſraël Beelphegor. Et iratus Dominus ait ad Moyſen: Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis. Simul etiam judicibus Iſraël imperatum: Occidat unuſquiſque proximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphegor *a*. Tantorum malorum cauſſa ſocietas mala. Terſum ſpeculum vel halitu ſolo inficitur; ita probus homo ſolâ improbi viciniâ inquinatur. Qui tetigerit picē, inquinabitur ab eâ, & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam *b*. Mali mores, contagioſiſſima lues. Hæc indoles vitiorum eſt, cum ſociis perire velle. Hinc Iſaias hortatur & clamat: Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere *c*. Præſtat malorum æſtuare odio, quàm conſortio. Sunt animalcula, quæ non ſentiuntur cùm mordent, ſed cùm relicto morſu nocent, & pars læſa intumeſcit. Ita & pravi homines occulto blandóque lædunt vulnere, & quod de baſiliſco ferunt, ſolo venenant aſpectu vel halitu pravi exempli. Modicum fermētum totam maſſam corrumpit. Si dextra ſit offenſioni, abſcindenda: idem cum amico faciendum. Melius eſt enim facere jacturam amicitiæ, quàm animæ.

Abrahamus à Deo monitus, ſolum patrium deſeruit, ne corruptorum hominum pravis moribus imbueretur. Neque verò

 illum

a *Num. c.* 25. *v.* 1. *& ſeqq.*
b *Eccli. c.* 13. *v.* 1. c *Iſ. c.* 52. *v.* 11.

illum Deus ad crebrum familiare colloquium priùs admiſit, quàm ſocietatem impiam juſſus declinavit?

Inter nequiſſimos Sodomæ cives quantum periculi adiit Lothus, quem inde vix Angeli extrahere potuerunt?

Ludus Iſmaëlis cum Iſaaco non immeritò Saræ diſplicuit. Ab homine nequam vel ſilente diſcitur nequitia.

Vt ſocietatem omnem perduellium Core, Dathan, & Abiron populus Iſraëlis fugeret, graviſſimè Moyſes edicens, Recedite, inquit, à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum *a*.

Illaudata familiaritas Amnonis regii juvenis cum Ionadabo artem docuit, quâ ſororem ad infame ſcelus pelliceret.

Optimo regum Ioſaphato è bello reduci occurrens Jehu, illúmque acerbè increpans ob ſocietatem cum Achabo rege initam, Impio, inquit, præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitiâ jungeris, & idcircò iram quidem Domini merebaris, ſed bona opera inventa ſunt in te *b*.

Inſigniſſimè hac in re ſapuit Tobias. Cùm enim irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Iſraël, hic ſolus fugiebat conſortia omnium, & pergebat in Hieruſalem ad templum Domini *c*.

Tobiæ natu junioris conjux religiosè gloriabatur: Numquam cum ludentibus miſcui

a *Num. c.* 16. *v.* 26.
b 2. *Par. c.* 19. *v.* 2. c *Tob. c.* 1. *v.* 5.

Digitized by Google

miſcui me, neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui *a*.

Iudas Machabæus optimus princeps & invictus, ſed ubi cum Romanis idololatris, etſi tunc rerum potentiſſimis, amicitiam & ſocietatem junxit, in prælio victus cecidit. Idem Jonathæ fratri evênit.

Inter Apoſtolos Petrus animoſiſſimus erat, & carceris & mortis ſocietatem Domino pollicitus. In atrio Caiphæ inter impios ad vocem ancillulæ trepidavit *b*.

Nihil eſt contagioſius malis exemplis. Mali mores, lues peſſima, contagioſiſſima. Qui communicaverit ſuperbo, ait Siracides, induet ſuperbiam. Idem de aliis vitiis ſentiendum. Proinde Paulus ſeverè imperans, Ne, inquit, commiſceamini fornicariis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit *c*. Verum, veriſſimum; cum perverſis pervertimur.

Oculorum licentia & ſocietas mala è filiis Dei mancipia fecerunt diaboli. Hîc neque avus neque abavus, nec Sethus, nec Enos juverunt pereuntes, qui ſeipſos his periculis expoſuerunt. Tueri vis animum? Hanc ſerva legem, oculos cohibe, pravam ſocietatem fuge. Oculi vagi, ſocii mali, ductores ad orcum certiſſimi.

a *Tob. c. 3. v. 17.*
b *Vide, obſecro, Nicetam meum l. 1. c. 9.*
c *1. Cor. c. 5. v. 6. & 9.*

CAPUT III.

Extrema hominum nequitia, cauſſa diluvij æquiſſima.

FLAGITIORUM incremẽta & orbis interitus ab oculorum libertate, & hominum pravorum ſocietate cœpit. Frequẽs ubique populus; viri ſanctiores è vitâ decedebant, hinc in dies raritas illorum maxima; nam improbi eorum vicem ſuccedebant, vitia in immenſum creſcebant: non erat, qui haberi vellet nequitiâ poſtremiſſimus: junctis viribus in nefas ruebant, tamquam cælum expugnaturi, & dejecturi Deum. Hoc nimirum laborabat diabolus, Dei conſilia turbare, ne luteus homo in Angelorum ſedibus locaretur, & quia prima omnium molimina feliciſſimè ceſſerunt, jam animoſior cœpit inſiſtere operi & robuſtior.

Adverterat priùs veterator, familiam Sethi ad optimos mores inſtitutam, & piorum numerum augeri, hinc omnibus viribus contendit, ut homines Deo redderet exoſos. Rem eò certè deduxit, ut vitæ integros ſanctóſque Dei filios ad flagitia graviſſima pertraheret. Sua profectò conſilia eò promovit; ut videri potuerit conſilium divinum penitùs turbâſſe: ſiquidem Deus ipſe faſſus eſt: Pœnitet me feciſſe hominem. Hanc orbis miſeran-

Digitized by Google

ſerandam in pejus ruinam hoc capite ſub oculos ponemus; unà etiam cauſſas explicabimus æquiſſimas, ob quas Deus gentem humanam omnem aquis extinxerit.

§. I.

Noëmi ævo nequitia ingens, horrenda, intolerabilis, quatuor maximè de cauſſis.

I. Non paucorum ea fuit nequitia, ſed omnium & univerſalis. Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens aut requirens Deum: omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum *a*. Sanctitas in unico pænè Noëmo eſt reperta. De uxoris, filiorum & nuruum probitate altùm ſilent divinæ paginæ. Credibile illos à Noëmo ad optima quæque verbis & exemplis concitatos; num monitis paruerint, incertum. Cham irriſor patris ex aſſe nequam fuit. Certum eſt, ob Noëmum familiæ Noëmi parſum. Grex piorum nimiùm puſillus. Extra hunc nulla uſpiam alibi ſanctitas & innocentia.

II. Iræ divinæ cauſſa fuit nequitia omnibus numeris abſoluta. Omnis quippe caro corruperat viam ſuam ſuper terram *b*. Ad apicem ea pervenit. Vidit Deus quòd multa malitia hominum eſſet in terrâ, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore. Quod Hebræi dicunt hac phraſi: Omne figmentum cogitatio-

a *Pſal.* 13, v, 2. & 3. b *Gen*, c. 6. v. 12.

Digitized by Google

tationum cordis eorum dumtaxat ad malum. Dies & noctes cogitabant, quomodo ſuis ſatisfacerent libidinibus. Intellectus cæcus, voluntas perverſa in vetitum junctis operis ruebant. Cor, malitiæ officina, hoc egit ſtudioſiſſimè, ut omnem ad ſe viam intercluderet virtuti. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ *a*. Nequitiæ fons cor eſt, quod in illis improbis à Deo averſum hoc unum volutabat, quomodo inſignitiùs eſſet flagitioſum. Actiones bonæ nimis quàm modicæ, tenues, raræ fuerunt!

III. Nequitia fuit prolixa, ad annos pæne ſeptingentos extenſa. Quis hîc ſatis miretur patientiam & longanimitatem divinam, quæ tanto tempore tam fœdam ſcelerum colluviem tolerabat, & expectabat reſipiſcentiam? At illi ſecundùm duritiam ſuam & impœnitens cor theſaurizabant ſibi iram Dei *b*.

IV. Sic ſubmerſi erant libidinum cœno, ut nec minas, nec monita, nec dehortationes penſi haberent, & impavidi res nefarias committerent. Vitæ melioris monebantur aſſiduè, ædificium arcæ cernebant creſcere, aquarum ſupplicium pridem prædictum imminere, rem denique valdè ſeriò agi audiebant. At illi dapſiles menſas, hilares ludos, nubiles filias, feminas formoſas pluris æſtimabant. Vulgatum illis canticum erat: Sinite delirum vetulum architectari

a *Matth. c. 15. v. 19.* b *Ad Rom. c. 2. v. 5.*

ctari & fabricare; nos hilariter, nos hodie vivamus. Feris ſanè feriores ac ſtultiores: illæ ad arcam properârunt, ut anguſtum in eâ caperent latibulum; iſti arcam & architectum ejus Noëmum irriſerunt, monentem contempſerunt; emendatio vitæ nulla; nemini placuit ad frugem ſapere. Multi in pravæ ſocietatis gratiam, ne timidi aut inconſtantes haberentur, à parte ſceleſtorum hominum ſtabant: dulce videbatur perire cum multis. Sociata damna minùs feriunt.

Beatus Lucas ex ore Chriſti hunc orbis interitum deplorans, Edebant, inquit, & bibebant, uxores ducebant & dabantur ad nuptias, uſque in diem, quâ intravit Noë in arcam, & venit diluvium, & perdidit omnes *a*. Ita ſolent homines; corpus accuratiſſimè comunt, in rebus animi & ſalutis incurioſiſſimi ſunt: ludus & jocus illis eſt animi jactura: connubia, nuptias, convivia, choreas agitare princeps eis ſtudium fuit. Matrimonia laſcivientibus fuerunt honeſtatis vela. Effrenatæ cupiditates ſic eos ineſcârunt, ut pœnarum ſecuriſſimi viverent in diem, perinde ſi periculi aut mali nihil eſſet metuendum. Vir eruditus Lucas Brugenſis de Noëmo diſſerens, Non dubium, inquit, quin fama arcæ orbem penetrârit, etſi Noë non ad omnes venerit; nihilominùs pars irriſit, pars parvi fecit; aliqui monitis aliquantulùm commoti, quia tamen differri pœnam

a *Luc. c. 17. v. 27.*

Digitized by Google

pœnam videbant, laſcivire pergebant.

Hujus genii eſt luxuria, ut hominem reddat oſcitantem, ſecurum, negligentem, temerarium, in omnem turpitudinem projectum, omnium curarum, quæ ad animum ſpectant, expertem. Non cognoverunt, inquit Matthæus, donec venit diluvium, & tulit omnes *a*. Exitium futurum nôſſe poterant, ſed nolebant, fidem habere dictis recuſabant, hiantibus oculis nihil videbant, ſcientes & prudentes neſciebant, quæ ad animum facerent & ſalutem. Libido eis meliores cogitatus omnes rapuit. Idcircò tantopere laborat diabolus, ut homines hac eſcâ libidinis fallat: captus eſt, quiſquis hoc vitio ineſcatus eſt; in omnem ſcelerum turpitudinem facilè miſer trahitur, & non reſiſtit. Iámque diabolus multâ didicit experientiâ, viros etiam ſapientes & cetera pios hoc libidinis mulſo ita dementari poſſe, ut levi niſu in magna etiam flagitia impellantur. Argumentum diabolorum hoc eſt: Non eris fortior Samſone, ſapientior Salomone, ſanctior Davide.

a *Matth.c.*24.*v.*39.

§. II.

Prætereà nôrunt exactiſſimè diaboli, quàm variè vitia cetera vincat luxuria. Primò quidem *Amplitudine*. Dilatat ſeſe libido, & vires ſuas in cujuſvis generis hominibus explorat: nec enim divites tantùm,

sed

ſed & pauperes infeſtat; non in auro ſolùm & purpurâ, ſed & in paleis & fœno cubat: nulli ſexui, ætati, ordini parcit, pænè omnes invadit: rari ſunt, heu rari nimis, quos non vellicet. Nubentes & nuptui tradentes. Hæc omnium erat cogitatio, libidini vacare. Neque verò leges & onera matrimonii expendebant, ſed uxores ſibi eligebant ad oculorum arbitrium. Omnium erat votum, copulari nuptiis.

Hinc graviſſima illa Numinis indignatio: Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt; totus homo carnem ſapuit, non naturâ, ſed nequitiâ. Illud de tali dicitur: Pro ſale accepit animam, ne ſcilicet putreſcat corpus. Luxuria igitur vitium univerſale.

II. Luxuria vitiorum turbam vincit diuturnitate, ſi quem pedem in animo fixerit, adeò firma hæret, ut vix avelli queat. Eam ob cauſſam juvenes ſummâ ſollicitudine ab omni hac peſte ſervandi. Hîc maximè principiis obſtandum. Nam ſi libido in adoleſcente aut juvene aliquantulùm irroborârit, væ miſero, conſeneſcet in hoc vitio, & contabeſcet; pænè priùs eſſe vivus deſinet, quàm vitioſus. Subinde forſan conabitur hanc peſtem excutere, ſed videbitur ſibi hoc numquam effecturus. Ah! malum libidinis glutinoſum nimis & viſcatum eſt: & quamvis fomes in corpore ſopitus videatur, nihilo ſeciùs ſcintillat in animo; cur non reſtitiſti, cùm accenderetur? En Noëmi ævo nec meta nec finis ullus

libidinum; adeò hic avernalis luxuriæ ignis in flammam validam exarſit, ut in immenſum creverit ſeipſo ſemper fortior. Annis ſeptingentis venerea hæc lues per orbem graſſabatur. Nec ceſsâſſent impuri homines libidinari, niſi Deus tempori adfuiſſet, & hanc in nefarios ſententiam tuliſſet: Nimiùm invaleſcit libidinum ignis in terrâ; cogor aquam his flammis affundere, alioquin hoc inferorum incendium in orbe non ſopietur.

III. Luxuria vincit alia flagitia fecunditate, nam ſeminarium eſt ceterorum, & innumerabilium malorum ex hac baſiliſci fœturâ emergentium. Luxuriæ leve quid eſt, hominem unum perdere, totas domos, civitates, provincias, regna evertit. Iudas Ioſephi fratres tres educavit filios, quorum hæc nomina, Her, Onas, Sela. Fuit Her primogenitus Iuda, nequam in conſpectu Domini, & ab eo occiſus eſt *a*. De Selâ idem aſſerit Geneſeos liber: Percuſſit eum Dominus, eò quòd rem deteſtabilem faceret *b*. Homines impuri morte præmaturâ meritò mulctati. Sed nec parens filiis caſtimoniæ præbuit exemplum. Exiguus igitur luxuriæ triumphus, vir unus aut una femina malè perdita, qualis Iezabel regina, canum morſibus lacerata *c*. Nec grande quid, domus una libidinibus peſſumdata. Heli duo filii unà perimuntur in bello, pater everſâ ſellâ cervicem frangit, nurus

a *Gen.c.38.v.7.* b *Ibid.v.10.*
c *4.Reg.c.9.v.36.*

Digitized by Google

nurus in partu extinguitur. Cur eos Heli à flagitioſâ conſuetudine ad amorem pudicitiæ non revocavit? Nec magnum quid eſt, urbes totas luxuriæ ſordibus deletas; Vrbs Gabaa ob unicam feminam ab impudicis civibus vitiatam, ferro & flammis exciſa, cæſis ad eam quadraginta tribus millibus virorum *a*. Neque iſtud luxuriæ ſatis, totas domos & familias, civitates totas funditus deletas; totas provincias, nationes, regna tota peſſumdat & evertit. Reverà Hiſpaniæ regnum ob regem Rodericum, qui honeſtam virginem violârat, in Maurorum poteſtatem redactum eſt. Sed & hoc luxuriæ parum eſt, tota excindere regna; orbem totum in exitium adduxit, aquis ſubmerſit, in ſtagnum redegit. Videte, obſecro, quale ſcelerum & malorum omnium ſit ſeminarium luxuria. Ideò Chryſoſtomus hanc luxuriæ ſæviſſimam fecunditatem expendens, *Vidit Dominus Deus*, inquit, *quòd multiplicata ſunt malitia hominum. Ex hoc enim malo quaſi è fonte multa alia oriebantur mala. Nam ubi ſcortatio & luxuria, ibi ebrietas & crapula; magna injuſtitia, avaritia, & innumera alia mala* b.

IV. Luxuria præ ceteris vitiis curatu difficillima. Chryſoſtomus, quem dixi, huic pænè inſanabili morbo ingemiſcens, Vidiſti, ait, ſtupidas & ſenſu carentes animas? nihil eorum capiunt quæ ſpiritûs ſunt, nullis moventur monitis, perinde ac ſi rationis expertes ſint. Nec pœnæ timor, nec

a *Iudic* c. 19. & 20.
b *Chryſoſt. hom.* 22. *in Gen.*

Digitized by Google

nec divinæ longanimitatis tempus arcuit illos à malis operibus, ſed ſemel in præceps dejecti, à malâ cōcupiſcentiâ quaſi ab ebrietate demerſi, redire ultrà noluerunt. Ita priùs merſi ſunt ſuis concupiſcentiis, quàm aquis. Quis talis juverit ſui exitii amantes, qui vitia in mores, & peccandi licentiam in conſuetudinē deducunt? Atque iſtud ſuo nomine malitiam appellamus, cùm quis non tantùm ſemel iterúmque labitur, ſed quod decies, quod vicies ac tricies, quod centies peſſimè patravit, tandem neceſſitate ſe vinctum exiſtimat eadē ſine numero patrandi. Ita qui priùs ſubtimidè peccavit, jam amoto metu omni, velut ex lege peccat audaciſſimè. Hinc ſacer Hiſtoriographus, Corrupta, inquit, eſt terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate a. Ita tellurem ipſam ſceleribus contaminâzunt: ubique Bacchus & Venus imperabant, temulentia & luxuria orbem univerſum inquinabāt. Et certè tam acervata fœdæ libidinis flagitia Domino puritatis amantiſſimo ita ſtomachum moverunt, ut diceret: Quia caro ſunt, non permanebit ſpiritus meus in eis. Hîc duo ſingulariùs condiſcenda. a *Gen. c. 6. v. 11.*

§. III.

Primum: *Carnem doma.* Ægrè perſuademur, ut credamus, hoſtem nobis tetriorem non eſſe carne. Nihil verius: exitioſiſſimus hoſtis eſt caro, niſi quotidianis dometur rigo-

Digitized by Google

rigoribus. Indulges ei, & connives? certam tibi ſtruis perniciem. Hæc beſtia blandimentis & deliciis nimiùm quantum efferatur; quantò enim magis ei parcitur, tantò minùs officio ſuo fungitur. Certè ſi domeſtica carnis proditio diabolum & mundum non juvaret, multò facilior in eos pugna foret. Sed inquilinus ac ſubdolus fur iſte, dum à mundo & ſatanâ facit, nos extremè perdit. Quod Siracides ſapienter adſtruens, Quid nequius, inquit, quàm quod excogitavit caro & ſanguis *a*? Narrat Tacitus, Agrippinæ Neronis matri prædictum, à filio, ſi regnet, occiſum iri matrem. At illa promptè & intrepidè, Occîdat, inquit, dum imperet *b*. Vociferantur Prophetæ, vociferatur Chriſtus & Apoſtoli: Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt *c*. Si ſecundùm carnem vixeritis, moriemini *d*. At ſuæ carnis amans, Moriar, inquit, modò priùs cupitis deliciis fruar. Non permanebit ſpiritus Dei in homine tali, quia caro eſt.

Alterum, quod hîc condiſcendum: *Luxuriam execrare*. Cauſſam dicti aſſignans Ambroſius, Nihil eſt, inquit, quod tam miſeræ ſervituti ſubjiciat hominem, quàm libido atque ejuſmodi cupiditates, quæ jugo criminum gravi deprimunt miſeram conſciētiam *e*. Quiſquis diabolum ſuâ domo

a *Eccli. c.17.v.30.*

b *Tacitus Annal.l.14.poſt initium.*

c *1.ad Cor. c.15.v.50.*

d *Ad Rom. c.8.v.13.*

e *Ambr. de Arcâ & Noë c.9.*

Digitized by Google

mo vult excluſum, obduret hoc impuritatis oſtiolum, deteſtetur & fugiat, quidquid animi corporíſque puritati adverſatur, alioqui certè cacodæmon animum illius ſibi mancipem faciet, & miſer id neſciet, quia caro eſt. Vnuſquiſque pro ſuâ pugnet caſtimoniâ & pudicitiâ conſtantiſſimè; neque ſeipſum ſolùm, ſed & familiam ſuam omnéſque ſibi commiſſos ab hac libidinis lue pro viribus tueatur. Quâ in re conſultum foret, ut concionatores ſæpiùs clamarent ex alto: O patres & matresfamiliâs, ô domini & dominæ nihil hac in re connivete; mores inverecundos, carmina feſcennina, cantiunculas propudioſas, verba prætexta & impudica neutiquam tolerate. Procul, ô procul hanc peſtem à veſtris ædibus. Inde vel libidinis umbram eliminate; quoſcumque hujus delicti reos deprehenderitis, ita feriò caſtigate, ut ſentiant ſe caſtigatos. Hoc carnis vitium inter veſtros nequaquam pullulare ſinite; ſceleris radices & fibras maturè convellite; ſeveram horum rationem à vobis Deus exiget. Libido, peſtis teterrima. Fuge hanc, fuge, quiſquis Beatorum amas æternitatem.

CA-

Digitized by Google

Caput IV.

Quomodo Devm *pœnituerit creati hominis.*

Si triſtis agricola ingemiſcat altùm, caput fricet, & dicat: Vtinam ego mea ſemina poſſim recipere! pœnitet me, quòd vel unicum huic agro granulum inſeminaverim, eíque tantum laboris impenderim. Expectati fenoris nihil recipio; oleum & operam perdidi; nec unius nummi pretium ad me redit. Hoc lacrimoſum agricolæ *pœnitere* ſatis oſtendit, agrum aut ſterilem & infecundum votis operoſis non reſpondere, omnem in eo laborem perditum, aut certè jam ſtantem lætámque ſegetem grandine jugulatâ. Et quamvis ſex ſeptémve graciles ſurgant ſpiculæ, nec milleſima tamen pars eſt ſementis diu ſperatæ.

Deus hunc orbem velut agrum conſevit: cœperunt homines multiplicari ſuper terram. Cùm autem expectaretur meſſis, ager hic urticis & ſpinis obſitus, jam merum ſenticetum ſolam vitiorum ubertatem exhibuit. Hîc mœſtus agricola negatis fructibus ingemiſcens, Pœnitet me, inquit, & jacti ſeminis, & operæ conſumptæ in ſteriliſſimum hunc agrum: Pœnitet me feciſſe hominem.

Neque ſolùm facti Deum pœnituit, ſed valdè & animo pœnituit. Tactus dolore cordis

cordis intrinſecus. Quid hoc, mi Deus, tam vehementis, tam novæ ac ſingularis pœnitentiæ? Hic agricola ſemper alioqui lætiſſimus, jam triſtatur & dolet, tundítque pectus, ut probè monſtret, quàm ſui ſe laboris & ſparſi ſeminis in agro tam ſterili acerbè pœniteat. Sed num pœnitentia Deum afflictare poteſt? Reverà, dixit, pœnitet me feciſſe eos. Neceſſarium igitur hac de re pluſculum diſſerere. Explicandum, quare, & quomodo Deum collati in homines beneficii pœnituerit.

§. I.

Peccatum ita turbavit & confudit orbem, ut ipſum etiam cælum penetrârit, ad Dei ſolium perrepſerit, ipſum etiam Deum contriſtârit. Filius Dei in crucem ſuffixus eſt, ſed in terrâ, ſed in corpore mortali. Quòd autem Deus in cælo pœnitentiæ ſe ſubjiciat, inter dolentes ſe ſtatuat, dicátque, Pœnitet me feciſſe eos, hoc intelligentiâ & ratione comprehendi vix poteſt. Et quæ hæc demum tanta fuit orbis confuſio, ut reperta ſit pœnitentia in Deo, qui gaudiorum & voluptatũ omnium fons eſt? Pœnituit eum, quòd hominem feciſſet, idque bis térve repetitur. Tantam confuſionem orbis & conturbationem excitavit peccatum, quod elementa, quod cælum & terram, quod res creatas omnes turbavit, præcipuè verò dominum orbis hominem in errores induxit fœdiſſimos. Iſtud enimverò

Digitized by Google

verò per ſex primos Dei operoſos dies luculentè monſtrari poteſt.

Primo dierum lux creata; lucem fugat peccatum. Hieremias vates ingentem ubique vaſtitatem cernens, Aſpexi cælos, ait, & non erat lux in eis *a*. Altero die conditi ſunt orbes cæleſtes, quos peccatum etiam temerare audet. Miratus hoc Iſaias, Tabeſcet, inquit, omnis militia cælorum, & complicabuntur, ſicut liber, cæli *b*, ne ſcilicet operiant peccantes. Die tertio creata ſunt germina, plantæ, arbores, quas itidem peccatum inficit. Aſpexi terram, inquit Hieremias, & ecce vacua erat, & nihili *c*. Sol quarto die fulgere cœpit, de quo Iſaias, Obtenebratus eſt ſol, inquit, in ortu ſuo *d*. Cur, obſecro? Cauſſa apponitur: Viſitabo ſuper orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum *e*. Quintus dies volucres & piſces dedit. Hîc iterum Hieremias lugens, Sapientes ſunt, inquit, ut faciant mala, benè autem facere neſcierunt. Intuitus ſum, & non erat homo, & omne volatile cæli receſſit *f*. Die ſexto pecudes & homines orbem cœperũt habitare. Oſeas orbem à peccato miſerrimè vaſtatum deflens, Non eſt enim veritas, inquit, & non eſt miſericordia, & non eſt ſcientia Dei in terrâ. Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in eâ, in beſtiâ agri, & in volucre cæli *g*. Cum homine delinquente puniun-

C

a *Hierem. c. 4. v. 23.* b *Iſ. c. 34. v. 4.* c *Hierem. l. cit.* d *Iſ. c. 13. v. 10.* e *Ibid. v. 11.* f *Hierem. c. 4. v. 25.* g *Oſeas c. 4. v. 3.*

Digitized by Google

puniuntur creata omnia, quia delictis auxilium ſubminiſtrârunt. Hinc reus in delicti pœnam rebus omnibus privatus eſt.

Sic igitur peccatum orbem univerſum perturbavit, ita hominem inſtigavit in Deum, ut Deus, qui tam ſuiipſius quàm rerum omnium perennis eſt beatitudo, ſuos ſibi labores quaſi ſordere permiſerit & diſplicere, tamquam facti ſui pœnitentiam acturus. Hanc è divinis paginis deſcribemus hîc ordine.

I. *Pœnituit eum, quòd feciſſet hominem.* Vide, inquit Chryſoſtomus, verbum craſſum, & noſtræ pravitati accommodatum. Quemadmodum qui malè rem gerit, ſeipſum turbat & accuſat: Cur hoc feci? Vtinam non feciſſem! Si hoc præſciſſem, illud profectò numquam attentâſſem; Vellem dicta facta revocare, ſi poſſem. Ita ſeipſum erroris arguit cum dolore. Pœnitet eum conſilii. Ita Deum creati hominis pœnituit. In eâdem Geneſeos hiſtoriâ ſub exordium refertur: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erāt valdè bona a. Vnde jam igitur hæc tam matura pœnitentia? Si quis pictorum imaginem pingat ad omnes artificii leges abſolutam, elegantiſſimam, quam ſciat nemini non placituram, quam & ipſe inter elaboratiſſimas picturas approbet, aliquot tamē pòſt diebus ab oculis eam amoveat, damnetque tenebris & carcere, dicátque, Mei me laboris pœnitet; quid cauſſæ dicemus eſſe, quòd ſubitò diſpliceat artis exactiſſimæ imago? Rhyparographus ali-

a *Gen. c. 1. v. 31.*

quis,

qũis, & cucurbitarum pictor eam emendaturus, artificiũm omne extinxit. Ita peccatũ hominem ad omnem morũ innocentiam conditum fœdiſſimè deſtruxit. Hinc Deus facti pœnitẽs ut homo. Verè tunc affirmari potuit de Deo: Et homo factus eſt; pœnituit eum, uti ferè hominem liberalitatis malè collocatæ ſolet pœnitere. Atque hoc Deus ſcribendum Moyſis calamo dictavit, ut orbis univerſus ſummàm peccati fœditatem tantò caperet exactiùs, quantò certiùs ſciret peccato Deum graviſſimè læſum, & iram ejus implacabilem commotã.

II. *Et præcavens in futurum*, non ſibi, ſed poſteris. Perinde ſi dixiſſet Deus: Hac aquarum eluvie cautos reddam poſteros, hoc orbis ſupplicium erit illis ad edomandam carnem documentum, ad cavendam libidinem monimentum ſempiternum: & vel hinc ſatis condiſcent, quantum mihi diſpliceat peccatum. Ita benigniſſimus Deus humanam gentem ſibi ſumpſit erudiendã velut præceptor puerulum, qui non ſolo virtutis amore, ſed metu ac formidine pœnæ in officio continendus, alioqui vix ferè aliud quàm malè agere diſcit. Hebræi Sapientis monitum eſt: Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: ſi enim percuſſeris eum virgâ, non morietur. Tu virgâ percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis *a*. Omne humanum genus Deo velut puerulus unicus, ſed petulantiſſimus, indomitus, ad audendũ projectus, præcepto-

a *Prov.* 23. *v.* 13. & 14.

ri optimo inobedientiſſimus. Mundum ergo adoleſcentem, juvenculum, laſcivientem, protervum, velut puerulum ſtultum providentiſſimè ita corripuit, ut per omnem reliquam vitam meminiſſe poſſet ſe correptum.

III. *Tactus dolore cordis intrinſecus*, quod Hebræi ſolent dicere: Doluit Deus in corde ſuo; contriſtavit ſe & anguſtiâ affectus eſt ad cor ſuum. Horum interpres Hugo, Non eſt dolor, inquit, niſi de amiſſione ejus quod amatur: quantò profundior erat amor, tantò altiùs tangebat dolor. Subinde judex quæſtionis capitalis, muneri ſuo ingemiſcens, Animo, inquit, doleo, quòd cogar in hunc hominem decretoriam dicere ſententiam, ſed iſtud à me meum officiū prætura exigit. Ita Nero ſub initia imperii ſententiæ capitali ſubſcripturus, Quàm vellem, ajebat, neſcire litteras *a*! Ita mitiſſimus Deus dolore cordis tactus, animo dolebat, gentem humanam omnem capitis & ſubmerſionis eſſe damnandam. Quem dolorem Nicolaus Lyranus explicans, Dolores, inquit, & paſſiones nullo modo ſunt in Deo ſecundùm rem, ſed ſecundùm modum. Nam, quod Auguſtinus dixit, Dei eſt de omnibus omnino rebus tam fixa ſententia, quàm certa præſcientia *b*.

§. II.

a *Sueton. in Nerone c.* 10. *mihi pag.* 326.
b *Aug. l.* 15. *de Civitate c.* 25.

Digitized by Google

§. II.

IV. *Delebo hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine uſque ad animantia, à reptili uſque ad volucres cæli.* Quanta & quàm deteſtanda ſcelerum immanitas! Hominem Deus, quem creavit, perdidit: creavit è nihilo; rationē, arbitrium, boni malíque ſcientiam dedit, aliquot annorum centuriis reſipiſcentiam impiorum expectavit, quod potuit, fecit. Sed quia nil penitùs profecit, demum juſtitiæ neceſſitate adactus, tot annis acervatas mundi ſordes immiſſis aquis eluere, & totam familiæ rationem commutare debuit, ita quidem ut familiâ priori ejectâ, nova de integro fuerit inſtauranda. Neque tamen id factum ſine gravi Numinis indignatione. Neq; enim ſoli homines, ſed ipſæ quoq; animantes propter homines extinctæ: omnia turpitudine plena erant, omnia igitur expianda. Hic tamen magna clementiæ mixtura interceſſit, uti Ambroſius obſervat, nam dixit: Delebo hominem; uti facere ſolet, qui, dum ſcribit, litteras aut voces delet, non conſcindit, nō lacerat chartam; quædam verba delet, alia vicem eorum ſcribit. Ita Deus: Hos tollam, alios reponam. Si humano more excāduiſſet, orbem univerſum penitus evertiſſet.

V. *Pœnitet enim me feciſſe eos.* Rupertus Tuitienſis Geneſi lucem affundens, Nullus homo, inquit, ſatis explicare ſufficit, quomodo Deus ſine motu ſævit, ſine cru-

 delitate

Digitized by Google

delitate occîdat, ſalvâ pietate ultionem agat. & cum tranquillitate habeat furorem. Ita Deus dixit: Pœnitet me, quòd conſtituerim Saul regem *a*. Hîc humano ritu modóque locutus eſt Deus. Nec enim cadere in Deum poteſt pœnitentia, quæ plerumque culpam, & non rarò ignorantiam præcedentem conſequitur. Quæ omnia procul à Deo. Hac igitur loquendi formulâ ſignificavit Deus Samueli, velle ſe regnum, quod indulſerat Sauli, ab eo auferre. Ita hoc Dei conſilium de humanâ gente abolendâ dicitur pœnitentia ab effectu, quia id fecit Deus quod homines ſolent, quos facti aut conſulti pœnitet. Hi enim conſulta mutant, conſtructa ſolvunt, facta revocant; nova inſtituunt.

VI. *Finis univerſæ carnis venit coram me.* Vti reo in carcere dicenti, aut accuſatori in foro peroranti, ita Deus clepſydrā ponens peccantibus, Eruntque, ait, dies illius centum viginti annorū. Quibus verbis denuntiat, non adeò multos ſupereſſe annos velut horulam, eâ elapsâ proximum fore interitum. Sunt, qui putent vivendi ſpatium à Deo præfixos centum viginti annos. Adverſus hanc opinionem Auguſtinus pugnans, Nullo modo, inquit, vitæ, ſed pœnitentiæ tot annos poſuit, nec ullum abſcidit, ut opinabantur aliqui, qui annos viginti demptos cenſebant *á*. Nam etiam à di-

a 1. *Reg. c.* 15. *v.* 11. *Theologorum phraſi Deus mutatur tantùm ad extra.*

b *Aug. l.* 15. *de Ciuit. c.* 24.

Digitized by Google

à diluvio nonnulli ad trecentos, imò ad quingentos annos pervixerunt. Quòd verò tempus ad reſipiſcendum conceſſum non contraxerit, vel inde liqueat. Cùm arcæ fabrica imperaretur, Noëmus annum egit quadringenteſimum octogeſimum. Divinæ paginæ more ſuo quingentos Noëmo annos aſſignant, cùm illos proximè acceſſerit. Cùm verò jam ſexcenteſimum annum ageret Noëmus, initium ſumpſit diluvium. Adeóque Deus non tantùm nihil præſcidit de centum viginti annis, ſed etiam ſeptem ſerenos & quadraginta pluviarum dies addidit, velut bonitatis ſuæ auctarium. Denique cùm clepſydra, quam ſtatuerat Deus, effluxiſſet, promulgatum eſt: Finis venit univerſæ carnis. His terminis claudenda erat malitia humana, quæ ubi metam attigit, pronuntiavit judex: Non parcet oculus meus, neque miſerebor: & ſcietis, quia ego ſum Dominus percutiens *a*.

a *Ezech. c. 7. v. 9.*

§. III.

Hanc Numinis iram, has calamitates in orbem immiſit ſolum peccatum. Ergo peccatum deteſtare; Dei pœnitentiam tuâ prævertе. Veriſſimè dixit Anaſtaſius: Iniquitates nobis mala conciliant univerſa *a*. Profectò quidquid ærumnarum & calamitatum orbis continet, quidquid nos

a *Anaſt. Compend. q. 16.*

urit, aut dolorem parit, ab unico peccato eſt, huic ſoli omnes omnino miſerias in acceptis referamus. Hoc Auguſtinus affirmatiſſimè confirmans, Peccatum, inquit, eſt ipſa deordinatio, ſtimulus enim mortis peccatum eſt a, quia mortem urget, & impellit in hominum cædem, ac ſi quis carnificem urgeat, dicàtque: Fac officium, cæde, feri, ſterne b. Haud aliter coëgit & Deum ad ſumendum de impiis ſupplicium. Eò enim audaciæ progreſſa erat nequitia, ut connivere aut diſſimulare ulteriùs, nec quidem ſumma Dei Bonitas potuerit. Hinc Chryſoſtomus ad quæſtionem illam, Peccatum quid eſt? auſus dicere: Voluntarius dæmon eſt peccatum, & ſpontanea inſania. Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur c.

Hoc autem nimium quantum, ſupérque omnem modum aggravat peccatum, quòd ſciamus, quantum id Deo diſpliceat, nec tamen id caveamus. Prætereà toties verbis monemur, exemplis toties erudimur, pœnis & noſtris & alienis corrigimur, quæ tamen omnia non magni pendimus. Hinc peccati gravitatem fœdiſſimam perquam pauci capiunt, illi omnium minimè qui in peccatis, velut in amœnis ſtagnis natitant; & quemadmodum qui ſub aquis ſunt, aquarum molem non ſentiunt; extra eas hydria eis non maxima oneri eſt; ita dum in peccatis degimus, peccati turpitudinem non attendimus. Impius cùm in profundum

a 1. *Cor. c.* 15. b *Aug. de variis qq. ad Simplic. q.* 2. c *Ezech. c.* 18. *v.* 20.

Digitized by Google

dum veneris peccatorum, contemnit *a*. At cùm reſipiſcere incipimus, pondus intolerabile ſentimus. Hinc regii Pſaltæ gemitus illi; Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me *b*. Non eſt ſeria emendatio vitæ, ubi exigua eſt cognitio peccati. Sunt qui piacula commiſſa fateantur ſæpiùs, numquam emendent, quia peccati molem non expendant, nec ſentiunt; deeſt neceſſaria noxarum notitia. Noſce igitur peccatum & deteſtare; pœnitentiam Dei anteverte tuâ, clepſydra jam poſita eſt; fluit illa, & ad finem properat, quem ignoramus. Taciturnum hoc arenularum ſtillicidium plurimos decepit, qui neſcio quàm prolixas moras ſomniabant, & ſubitò jam defluxiſſe horam apparuit. Maturemus igitur pœnitentiam, centum & viginti annos ad reſipiſcendum non habebimus, incerti an diem habituri ſimus craſtinum. Præoccupemus faciem ejus in confeſſione *c*. Nam, quod Chryſoſtomus dixit, ſatius eſt mille fulmina ſuſtinere, quàm vultum illum manſuetudinis plenum nos averſantem videre. Vt ergo amantiſſimum Deum non pœniteat quòd crearit nos, pœnitentiam nos ipſi præoccupemus, quòd offenderimus illum. Vnuſquiſque tactus dolore cordis intrinſecus dicat: Pœnitet me feciſſe, delebo quod feci. Omnium errorum reparatrix Pœnitentia.

a *Prov.* 18. *v.* 3. b *Pſal.* 37. *v.* 5.
c *Pſal.* 94. *v.* 3.

Digitized by Google

CAPVT V.

Noëmus penè unicus apud Deum gratioſus.

VINUM aromatites cariophyllis conditum, vinum ſanè pretioſum & gulæ gratum, ſed plerumque non firmum. Noctæ quandoque una, ſi negligenter ſit tectum, in vappam expirat. Favor humanus plurimis tam carus, quàm pretioſus, ſed ſæpiſſimè parùm diuturnus, nonnumquam diu collectus ſubitò effunditur. Favor divinus ejus eſt pretii & conſtantiæ, ut unica ejus guttula melior ſit & utilior, quàm tota humanæ gratiæ plauſtra. Omnium hominum gratia ſanctiorem reddit neminem; gratia Dei ſanctum facit & beatum.

Noëmus gratiâ divinâ opulentus verè ſanctus magnâ in offensâ fuit apud homines, omnium flagravit invidiâ. Sed id ei non potuit eſſe nocumento, favoribus divinis præpolluit. Noë vir juſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit *a*. Gratiâ exciderat, & offenſam habuerat orbis univerſus; at verò gratiâ Noëmus floruit. Cum Deo ambulavit famulorum fideliſſimus, imò ſolus inter innumeros fidelis, qui aſſiduè Dominum Deum ferebat oculis; ad omne obſequium & ad omnem nutum paratiſſimus,

a *Gen. c. 6. v. 9.*

Digitized by Google

mus, hinc ſuo Domino tam charus, ut propter hunc ſervum ſuum ſibi chariſſimum centum annorum fabricam ordiretur. Noëmus in gratiâ fuit. Quâ verò ratione bonam hanc gratiam quæſierit, quâ ſtabilierit, explicandum.

§. I.

Adoleſcens laudem maximam habet, ſi dicatur : Hic puer ſcholæ doctiſſimus eſt. Egregium ac glorioſum, & in maximâ laude ponendum, ſermonibus hominum ita celebrari, ut paſſim audias, pictorum artificioſiſſimus, cauſſidicorum facundiſſimus, Medicorum experientiſſimus, Iuriſconſultorum doctiſſimus, Theologorum ſubtiliſſimus: illuſtria præconia, litteræ laudis plenæ, ſed nō ſignatæ: è cælo laudē accerſere, & dicier, Hic eſt inter omnes in orbe ſanctiſſimus. Hæ litteræ sūt elogiorū pleniſſimæ, ſed & ſignatæ. Has Noëmus obtinuit, his verbis conceptiſſimis ſcriptas: *Noë verò invenit gratiam coram Domino.* Gratiam, quā Theologi *primam* nominant, emereri haud poſſum, nec eam Noëmus niſi gratuitam accepit, cui tamen inſigniſſimè reſpondit, adeóque auxit obſequiis, ut unus atque unicus Noëmus Deo charior fuerit, quàm orbis univerſus, quàm totum humanum genus: omnes alios ſubmergi voluit, hunc unum velut oculos ſuos curavit. Eccleſiaſtes velut indagator ſollertiſſimus, Virum, inquit, de mille unū

Digitized by Google

reperi *a*. Noëmus è decies centenis, aut centies millenis millibus vir unus, atque unicus planè ſingularis, eximiè ſanctus. Ne miremur: Melior eſt unus faciens voluntatem Domini, quàm decem millia prævaricatorum. Deo inter omnes chariſſimus fuit: Melior eſt enim, inquit Siracides, unus timens Deum, quàm mille filii impii *b*. Noë invenit gratiam coram Domino. Tanti eſt vitæ integritas & innocentia.

Sed in illis, quas dixi, ſignatis litteris copioſior laus Noëmi comprehenditur. Nam dictis additur: Noë vir juſtus, atque perfectus. Hic, obſecro, ſacri ſcriptoris artificium obſervemus. Ita loquitur Moyſes: Hæ ſunt generationes Noë. Quis hîc natalium claritatem non expectet, & longam propaginis ſeriem? Ipſe Chryſoſtomus velut audiendi avidus, Aures noſtras, inquit, ſpe implet quaſi genealogiam narraturus, quis ejus pater fuerit, unde genus duxerit. Verùm relictis his omnibus hoc unum ait: Noë vir juſtus atq; perfectus. Non patrem, non avum, non atavum, non Lamech, non Mathuſalem, non Enoch nominat, ſed Noëmi virtutes narrat. Mos novus proſapiæ atque originis ſcribendæ. Quid enim tantæ habet utilitatis è claris parentibus originem ducere, ſi tua vita ſit in tenebris? quid damni, ſi tui parentes obſcuri, modò tu in luce ſis virtutum? Hæc formoſiſſima ſunt nomina, hæc nobilitas antiquiſſima: *Vir juſtus atque perfectus.* Viri probati genus, inquit Ambroſius, virtutis eſt

a *Eccleſ. c. 7. v. 29.* b *Eccli. c. 16. v. 3.*

eſt proſapia. Quid enim ſuperbis dives? Quid dicis pauperi, Noli me tangere? Nonne ſic utero conceptus, & natus es ex utero, quemadmodum & pauper eſt natus? Quid te jactas de nobilitatis proſapiâ? Soletis & canum veſtrorum origines, ſicut divitum recenſere, ſoletis & equorum veſtrorum nobilitatem, ſicut Conſulum prædicare. Ille ex illo patre generatus eſt, & illâ matre editus: ille auo illo gaudet, illis ſe proavis attollit. Sed nihil iſtud currentem juvat. Non datur nobilitati palma, ſed curſui. Deformior eſt victus, in quo & nobilitas generis periclitatur. Cave igitur dives, ne in te erubeſcant tuorum merita maiorum, ne fortè & illis dicatur: Cur talem inſtituiſtis, cur talem elegiſtis hæredem a? Quid igitur propaginem vetuſtam, originem claram tantopere jactamus? Alieno gloriari, ridicula eſt jactantia. Avorum merita, nepotum degenerantium notæ ſunt, nec aliud magis poſterorum maculas aperit, quàm maiorum ſplēdor ac gloria. Veram laudem non niſi de proprio ſumpſeris; ab alio non expectes. Age aliquid & tu; unde ſis nobilis, nam maiores tui, niſi aliquid egiſſent laude dignum, numquam nobiles fuiſſent. Corpus & patrimonium accipimus à parentibus: qui claritatem habent, raro eam in filios transferunt. Raro excellentis viri filius excellens fuit. Mille nunc ergo tales clariſſimorum hominum obſcuriſſimos hæredes,

a *Ambroſ. tom. 4. mihi pag.* 283.

des, ſi vacet, enumerem. Claritas naſcendo non acquiritur, ſed vivendo; ſæpè etiam, quod mireris, moriendo. Verus nobilis non naſcitur, ſed fit, non potando ſtrenuè, ſed in acie pugnando; non opulentâ veſte, non vitiis; ſed eruditione, ſed virtute. Nobilior eſt vir fortis, etſi ruſticus, quàm nobilis ignavus. Euripides olim cecinit:

——— namque ab animæ ſtrenuos
Iuſtóſque, quamvis orti & è ſervis ſient,
Stirpe anteire vulgò nobiles puto.

Magna fuerit avorum, proavorum, abavorum, atavorum tuorum claritas: quid ſi maior eſt tua obſcuritas? Dixi jam: pugnando, non potando in nobilitatis cenſum tranſitur. Deſine igitur tuum nomen alienis obumbrare virtutibus, ne unoquoque ſuum repoſcente, nudus ipſe de proprio ridearis. Annæus Seneca de verâ nobilitate ſapienter ac verè pronuntians, Non facit nobilem, inquit, atrium plenum fumoſis imaginibus *a*. Nemo in noſtram gloriam vixit; nec quod ante nos fuit, noſtrum eſt. Animus facit nobilem, cui ex quacumque conditione ſupra fortunam licet ſurgere *b*. Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiæ ſuæ longo ordine ac multis ſtemmatum illigata flexuris, in parte primâ ædium collocant, noti magis

a *Romanus propriè mos, collocandi in tabularijs per atria imagines majorum. Atque ex iis nobilitas æſtimata. Lipſius l.* 1. *Electorum, c.* 29.

b. *Seneca epiſt.* 44. *mihi pag.* 456.

Digitized by Google

magis quàm nobiles ſunt. Vnus omnium parens mundus eſt, ſive per ſplendidos ſive per ſordidos gradus ad hunc prima cujuſque origo perducitur *a*. Ita Senecæ nemo nobilis, nemo generoſus eſt, niſi qui ad virtutem benè à naturâ compoſitus eſt. Sed teſtem Senecâ locupletiorem ſiſto Chryſoſtomum, qui ore libero, Tu, inquit, qui magna de nobilitate majorum jactas, ultra proavos atque atavos tuos ſi progrediaris, invenies multos è genere tuo agaſones fortè aut caupones fuiſſe. Hunc curſum habet genus humanum. Salomon Regis filius, & Regis illuſtriſſimi, hujus tamen pater ignobilis & abjectus fuit, maternus etiam avus adeò vilis, ut nec gregario militi collocare poſſet filiam. Plato dicebat: Neminem regem non ex ſervis eſſe oriundum, neminem ſervum non ex regibus. Omnia iſta varietas longa miſcuit. Intuendum eſt, ait Seneca, non unde veniant, ſed quò eant *b*. Quod & Bion dixit Antigono: O rex, ſagittariis ſi opus habes, non unde ſint, interrogas, ſed ſcopum proponis, & qui tangunt, eligis: ſic & alios explora, non unde, ſed quales ſint. Dic enim, quæſo, ait Chryſoſtomus, quid genus eſt? Nihil aliud certè quàm verbi ſonitus ab omni re deſtitutus, quod in extremo die illo probè ſcies *c*. Peſtis nobilẽ & ignobilem

a Idem l.3.de beneficiis c.28. mihi pag. 302.
*b Seneca epiſt.*44.
*c Chryſ.tom.2.hom.*59.*in c.*18.*Matth. mihi pag.*434.

bilem æquè rapit, mors non diſcernit; inter illum & iſtum non diſtinguit orbis judex. Ille igitur ſublimis, ille clarus, ille nobilis, qui dedignatur ſervire vitiis, & ab eis recuſat vinci. Noë vir juſtus atque perfectus in generationibus ſuis. Hæ ſunt generationes Noë, hoc illius genus & ſtemma, hæc nobilitas illius & proſapia.

§. II.

Nulli Patriarcharum, nec Setho, nec Enos, nec ipſi Henocho hoc elogii tributũ, *Perfectus*. Morum perfectio, ut ajunt, duo habet brachia, læuum quidem, *Letalis noxæ fugam*, dextrum autem *Aſſiduum virtutis ſtudium*. Chryſoſtomus de Noëmo diſſerens, Noë, inquit, in nullo claudicavit, in nullo defecit. Sunt homines orationis multæ, ſed non minoris avaritiæ; alii egregiæ liberalitatis, nullius pietatis; alii prudentes, ſed nec fortes, nec patientes; aliqui ſatis animoſi, ſed minùs caſti; reperias quoſdam utcumque verecundos, nonnihil tamen elatos & ſuperbos; alios laudabiliter mites, ſed unà pigros ac deſides. Sunt homines optimorum verborum, in factis enerves & nulli. Non deſunt, qui ad obſequia prompti ſint, ſed ſeipſos negligant. Sunt taciturni, ſed invidi. Sunt abſtinentes & ſobrii, ſed admodum iracundi. Sunt utcumque placidi, ſed potulenti & frequenter ebrii. Sunt ſeduli, ſed ſimul præparci. Sunt largi, ſed ignavi. Perfectus nullo

Digitized by Google

nullo deficit. Noë vir juſtus atque perfectus. Vnde illi, quæſo, hæc juſtitia? cùm eâ tempeſtate ſumma ubique fuerit non annonæ, ſed virtutis charitas, imò nuſquam virtus in orbe viſa. Hiſtoricus ſacer accuratiſſimus, Hæ ſunt, inquit, generationes Noë: Noë vir juſtus atque perfectus fuit, cum Deo ambulavit. Hieronymo interprete: Veſtigia Domini ſecutus, in rebus omnibus id unicè ſpectavit, quid vellet, juberet Deus, hunc ſibi præſentem ſemper intuebatur, in id ſolum attentiſſimus, quid oculus Dei annuendo aut abnuendo fieri vellet. Hinc Noëmus Numini devotiſſimus, hinc in omni actione modeſtiſſimus, atque cautiſſimus. Alii omnes, ut pecudes in pratis laſciviebant, immemores Dei, divinæque præſentiæ. Impii cum mundo, carne, diabolo ambulârunt: Noë pænè ſolus ambulavit cum Deo.

Hinc illud encomii additur: Perfectus fuit in generationibus ſuis. Ah, mi Deus, inter quos, & quo tempore, ſanctimoniæ tam tenax fuit? Inter homines nequiſſimos, nec eos paucos, ſed univerſos, in quibus nec virtutis ſcintillula vivebat. Atqui Deus veluti paterfamilias providentiſſimus ſuos in medio impiorũ numquam non habuit. Elias queritur olim Numini: Dereliquerunt pactum tuum filii Iſraël, altaria tua deſtruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus *a*. Cui Deus, Derelinquam mihi, ait, in Iſraël ſeptem millia virorum,

a 3. *Reg. c.* 19. *v.* 14.

quo-

quorum genua non ſunt incurvata ante Baal, & omne os, quod non adoravit eum oſculans manum *a*. Idem cum Eliâ potuit Noëmus dicere, Derelictus ſum ego ſolus, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum *b*. Hoc raræ virtutis eſt, inter ſceleratos verſari ſine ſcelere. Quod Gregorius Moralium ſuorum exordio ſummi æſtimans, Dicatur, inquit, ubi habitaverit Iob, nec enim valdè laudabile eſt bonum eſſe cum bonis, ſed bonum eſſe cum malis. Sicut enim gravioris culpæ eſt inter bonos bonum non eſſe, ita immenſi eſt præconii, bonum etiam inter malos extitiſſe. Idcircò Iobus, Frater fui draconum, inquit, & ſocius ſtruthionum *c*. Lothus vel ideò laudatiſſimus, quia inter impios pius. Eo nomine Paulus Philippenſes laudans, In medio, inquit, nationis pravæ & perverſæ, inter quos lucetis ſicut lumina in mundo *d*. Vnica tulipana vel roſa inter ſilices aut urticas merx rara & admiranda. Talis profectò fuit Eccleſiæ Pergamenæ Epiſcopus, ad quem litteræ hunc in modum ſcriptæ: Scio, ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ; & tenes nomen meum ibi, & non negâſti fidem meam *e*. Maximæ laudis eſt, lilium candere ac fragrare inter ſpinas *f*.

§. III.

a 3. *Reg. c.* 19. *v.* 18. b *Pſal.* 13. *v.* 2. & 3. c *Iob. c.* 30. *v.* 29. d *Ad Pphilip. c.* 2. *v.* 15. e *Apoc. c.* 2. *v.* 13. f *Cant. c.* 2. *v.* 2.

Digitized by Google

§. III.

Hîc occaſio nobiliſſima non negligenda; hîc famam colligere, nomen cælo inſcribere, & immortalitati licet mandare. Penè nuſquam non inter malos degimus, ubique lateri hærent homines vitioſi. Inter hos autem lex illa mundi neutiquam attendenda: Quod illis & iſtis licet, licebit & mihi; calcabo ſemitam veſtigiis aliorum tritam: Sectari ſingularia odioſũ. Artis eſt, ceterorum ingeniis ſeſe aptare. Non aſſentiri pluribus & ſubſcribere, invidiam & obtrectationes parit. Sentiamus cum multis. Hæc, inquam, lex mundi minimè curanda. Virtus vel inter peſſimos colenda. Cuivis laborandum, ut ſit in generatione ſuâ perfectus. Mathathiæ ducis Hebræi vox generoſiſſima fuit: Et ſi omnes gentes regi Antiocho obediunt, ut diſcedant unuſquiſque à ſervitute legis patrum ſuorum, & conſentiant mandatis eius: ego & filii mei, & fratres mei obedimus legi patrum noſtrorum *a*. En Horatios Coclites ſolos non pro ponte, ſed pro lege pugnantes. Hi viri erant perfecti in generatione ſuâ.

Noëmum utique cogitationes iſtæ ſæpiùs ſollicitaverint: Num ego inter tot millia hominum ſolus ſapiam? num cæteris omnibus ſim ſanctior? num mihi uni ſervatur cælum? In odium & offenſionem omnium.

a 1. *Machab. c. 2. v. 19.*

Digitized by Google

nium incurram? omnibus me inviſum faciam? ab univerſorum moribus me diſjungam? vix fieri poteſt tantæ multitudini non quandoque ſuffragari, inter tot malos tam ſtrictis religionibus virtutem adorare; aliquid nonnumquam amicitiæ tribuendum, Deus dabit veniam. Velle ac poſſe, grandibus ſæpè diſtant intervallis. Torrenti non facilè reſiſtendum. Prudentiam inter & ſanctimoniam ſancienda eſt concordia. Non omne continuò malum eſt, quod plurimi, quod omnes faciunt. Medium tenuère beati. Non omnia igitur plebis ſtudia probanda, non damnanda omnia.

Has Noëmus cogitationes excludens, & iis longè ſanctiores ſubſtituens, Pro aliis, ajebat, non reſpondebo Numini, ſed pro me, meáque familiâ. Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum a. Quiſque rem ſuam agat. Nemo alterius vicem æternis ſuppliciis ſe objiciet. Et tametſi orbis univerſus à Deo deficiat, ego tamen & domus mea adhærebimus Deo, & illi ſoli ſerviemus. Nec intra cogitationes ſolas res hæc ſtetit. Noëmus haud dubiè ab omnibus faſtiditus & irriſus, omnium conviciis, maledictis, ſibilis, ſputis etiam notatus eſt. Voces illorum fuerint, Sinite delirum vetulum, ſinite moroſam fabricam mo-

a *Ezech. c. 18. v. 20.*

Digitized by Google

moliri, forſitan ſibi ſtruit ſepulchrum. At ille dictis & cachinnis minimè motus, divinis parebat imperiis, ille unus omnium vitam & mores ſceleſtos, tam vitâ & moribus, quàm monitis & exhortationibus arguebat: hinc velut fanaticus ſenex omnibus exoſus, omnium fuit ludibrium.

At verò Deus longè aliter judicans, Te, inquit, vidi juſtum coram me. Ne angaris animo, te omnium odiis premi: mihi chariſſimus es: Ponámque fœdus meum tecum *a*. Deſerit me orbis univerſus, & deficit à me, tecum igitur amicitiam inibo, tu mihi unus inſtar omnium eris, ego & tu novum conſtituemus orbem.

O mi Deus, & ô anima mea, quàm nihil ei obeſt odium orbis, cui non deeſt favor Numinis? Neminem bonæ mentis Deus deſpicit: talis ei unicus pro multis millibus eſt. Ab hâc bonitate divinâ longè divertit humana inſulſitas, & perverſum judicium, quod ubi nævorum aliquid in homine deprehendit, mox omnem illius vitam accuſat: ob pauculos grandi in familiâ improbos, totam mox damnat familiam: ob nequiores aliquot cives, totam infamat civitatem: ob domeſticum unum alterúmve non laudandum, integram traducit domum: ob putridum membrum unicum, corpus execratur totum. Hirundo nobis unica ver facit. Quaſi verò propter unicum Chamum Noëmi filium nequam tota eius familia nequitiæ fuerit damnanda. Nimirum

a *Gen. c. 6. v. 18.*

rum judiciis temerariis promptiſſimi ſumus, iiſque proximos quoſque incurſamus. At verò Deus ſuaviſſimè bonus, ob unicum hominem toti pepercit orbi naſcituro. Dixiſſet more noſtro: Nemo non peſſimus eſt; pereat orbis, mergantur canes impudici; abolendum eſt infame genus hominum univerſum. Aliter divina longanimitas agit. Cognovit enim Dominus, qui ſunt ejus *a*; nec dormitat oculus ille pervigil, arcanorum omnium, & vel latentiſſimarum cogitationum ſcrutator: ad hunc unum in rebus omnibus ſuſpiciendum; huic uni placere, felicitas ſuprema, etſi oculis diſpliceas aliis omnibus.

Hoc ſanè animo fuit Noëmus; maluit omnium oculis diſplicere, modò placere poſſet ſupremo. Huic viro & Sibyllinus liber iſtud tribuit elogii: Solus in cunctis juſtiſſimus erat, & verax, Noë fideliſſimus, & bonis operibus addictus *b*. Quod Siracides confirmans, Noë, inquit, inventus eſt perfectus & juſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio. Ideò dimiſſum eſt reliquum terræ, cùm factum eſt diluvium *c*. Deus Noëmum quaſi reveritus variis modis honoravit. Vnde non immeritò eum Paulus tantopere deprædicans, Fide, inquit, Noë reſponſo accepto, de iis, quæ adhuc non videbantur metuens, aptavit arcam in ſalutem domûs ſuæ, per quam dam-

a 2. *ad Tim. c.* 2. *v.* 19.
b *Sibyl. l. Græc. verſ.*
c *Eccli, c.*44. *v.* 17. & 18.

Digitized by Google

damnavit mundum, & juſtitiæ, quæ per fidem eſt, hæres eſt inſtitutus *a*. Hi ſanè tituli formoſiſſimi contra omne aurum chari: Noëmus juſtus, perfectus, ídque in orbe ſolus, invenit gratiam coram Deo, ut illud teſtimonii Deus ipſe dixerit: Te vidi juſtum coram me.

Sed hîc obſtupeſcendum aliud, quod paginæ divinæ non negligunt: Noë verò cùm quingentorum eſſet annorum, genuit Sem, Cham, & Iaphet *b*. Exiſtimat Chryſoſtomus, Noëmum ad annum quingenteſimum diſtuliſſe nuptias, & cælibem vixiſſe vitam. Chronologiâ veteri teſte, cùm Noëmus annum ageret quingenteſimum tertium, natus ei primogenitus Sem, hunc ſecutus Japhet; liberorum ultimus Cham. En, obſecro, quàm ſenex, ſponſus annorum quingentorum! O Phœnix ævi perditiſſimi! Cùm nemo vitæ melioris exempla proderet, nemo ſpecimen virtutis ederet, cùm orbis ſcelerum infamiâ flagraret, cùm nec oculis nec auribus quidquam documenti honeſtioris poſſet hauriri, Noëmus, velut in familiâ religioſâ degeret, honeſtatis leges arctiſſimas ſecutus eſt. Quod Chryſoſtomus vehementer admiratus, Conſidera, inquit, quantæ fuerit virtutis, in tantam temporis longitudinem, concupiſcentiæ rabiem refrenare, viámque longè diverſam ab iis ingredi. Quid miri, hunc virum adeò charum fuiſſe Deo? nec continentia tam ſublimis virtus eſt, ut

a Ad Hebr. c. 11. v. 7. b Gen. c. 5. v. ult.

Digitized by Google

ut amari, & obſervari non poſſit, cùm tot ſuppetant exempla pudicitiæ quàm integerrimæ inter corruptiſſimos ſervatæ. Si quis cælibem poſſit vitam agere ad annum uſque quingenteſimum, ad quinquageſimum etiam poterit. Atque hinc geminum elicimus documentum.

§. IV.

I. *Caſtimoniam cole*, quâ ſe Deo Noëmus tantopere probavit: adverſus hanc luxurians orbis ita peccavit, & exinde Numen ad eam commovit iram, ut nec unico quidem ſonti, tametſi forſan reſipiſcere ſtatuenti, pepercerit. Sapientiſſimè dixit Salomon: Qui amat cordis munditiem, habebit amicum regem *a*. Et Paulo teſtante, Non vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem *b*. Mens caſta, gemma omnium pretioſiſſima, nullis theſauris æquiparanda. Quod Siracides apertiſſimè pronuntians, Omnis ponderatio, inquit, non eſt digna continentis animæ. Quiſquis es, qui libidini indulges, valedic cælo, & morere.

Libidinem parit torpor animi reſiſtere nolentis, & vitium gulæ. Quid igitur miri, filiam poſt parentes ſequi? Gulam certè ac luxuriam communes nobis eſſe cum belluis, vitámque noſtram maximè bellualem facere, ſemper viſum eſt ſapientibus. Hominem qui fœdis appetentiis obluctari nō vult,

a *Prov.* c.22.v.11. b 1.*ad Theſſ*.c.4.v.7.

Digitized by Google

vult, libido rapit ad interitum animi & corporis, & infamem notam, ſerámque pœnitentiam, & fortaſſis inutilem. I nunc igitur, & libidinem tuam ſequere, quæ te tales raptet ad exitus. Qui ſeminat in carne ſuâ, de carne & metet corruptionem *a*. Nihil certius, ſi ſecundùm carnem vixeritis, moriemini. Cogita, obſecrò, innumerabilium famoſos ac miſerabiles caſus, non modò ſingularium hominum, ſed urbium & regnorum, qui tibi partim viſu, partim auditu, maximè lectione debeant eſſe notiſſimi. Expende hanc ipſam, de quâ loquimur, eluvionem orbis. Voluptates blādiſſimæ dominæ, ſuperiores animi partes à virtute detorquent, & in hoc nos cōplectuntur, ut ſtrangulent. Quod Maſiniſſæ regi Scipio Africanus præclariſſimè dixit, id tibi puta dictum: Vince animum, & cave illum deformes. Ne, quæſo, bona plurima & tot meritorum gratiam vitio uno corrumpas. Quod faciliùs fiet, ſi acriter rei tam vilitatem & obſcœnitatem, quâ brevitatem & finem cogites. Horæ fugacis, forſitan momenti unius illecebras longum dedecus, multorum annorum pœnitentia, ſupplicium æternum comitatur. Ergo abdicatâ omni libidine caſtimoniam cole. O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate, immortalis eſt enim memoria illius, quoniam apud Deum nota eſt & apud homines *b*. Bernardus paucis multa complexus veriſſimè dixit: Caſtitas eſt

D ſecu-

a *Ad Gal. c. 6. v. 8.* b *Sap. c. 4. v. 1.*

ſecuritas mentis, & ſanitas corporis. Ibi habitat Deus, ubi permanet continentia. Caſtitas jungit hominem cælo. Caſtitas facit hominem proximum Deo. Caſtitas perducit hominem ad regnum. Bona eſt caſtitas conjugalis, ſed melior eſt continentia vidualis, optima verò integritas virginalis *a*.

II. *Dei amicitiam ambi.* Dei amicitia non tantùm è comburendâ civitate Lothum liberat, ſed in ipſis flammis Sidrachum, Abdenago, Miſachum conſervat; Noëmum mediis undis incolumẽ defendit. Hoc patrocinium amicis Dei promittens Iſaias, Noli timere, ait, meus es tu: cùm tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te *b*. Amicus Dei pallium aptat in navigium, & mare trajicit tã prodigioſo lembo, quod divum Raymundum *c* ferũt feciſſe in Vandalo fluvio trajiciendo. De hac cum Deo initâ amicitiâ præclariſſimè Auguſtinus, Si non debes, inquit, propter quædam toleranda diſſolvere hominis amicitiam, Dei amicitia quibus rebus debet cogi, ut diſſolvatur à te? Sæpè quos amicorum fidiſſimos habebamus, invenimus infidos. Hac in re ſelectus eſt difficillimus & erroribus plurimis expoſitus. Amicus fidus & ex omni parte ſincerus res dulciſſima ſimul & sãctiſſima.

Dulces,

a *Bern. l. de modo benè vivendi, ſerm.* 22. *de Continentiâ, mihi pag.* 1650.

b *Iſai. c.* 3. *v.* 2.

c *Quem Eccleſia colit die* 16. *Auguſti.*

Digitized by Google

Dulces, fateor, parentes, dulces filii, dulces fratres, poſſunt tamen amareſcere; nec parentes ideò, nec fratres quidem, nec filii eſſe deſierunt, cùm deſierunt eſſe dulces; at amicus ſolus, ſi ſit verus, dulcis & charus eſſe non deſinit. Cùm igitur in genere illorum, qui chariſſimi videntur, odiis ſæpè latentibus, ſæpè etiam manifeſtis multa inſit amaritudo, amicitia ſola, ſi vera, vacat odiis, nemo umquam, non dicam occîdit aut perdidit amicum, ſed ne læſit quidem volens. Hunc tibi amicum ſtatue Deum, amicorum omnium multò fideliſſimum, & qui ea omnia non poſſit tantùm, ſed & velit præſtare, quæ exigas ab amico. Sapientiæ de hoc amicorum optimo teſtimonium eſt: Non habet amaritudînem converſatio illius, nec tædium convictus illius, ſed lætitiam & gaudium [a]. Igitur Deo jungere, & ſummum bonorum omnium, divitias infinitas inveniſti. Illud vide, ac ne quod optimum es nactus, negligas. Ne quâ umquam re offenſus, ne quo verbo alienatus à te recedat. Amicus hic, theſaurus eſt immenſiſſimus: ſed magnâ ſervandus curâ, acri, ſi fugiat, revocandus pœnitentiâ.

Conetur unusquisque Noëmi titulis inſigniri, Iuſtus, Perfectus: cordis amet munditiem, & amicum habebit Supremum Regem. Orbis univerſus ei nocere non poterit, quiſquis Deum habuerit amicum.

a *Sap. c. 8. v. 16.*

Digitized by Google

§. VI.

Noëmi aſſidua de imminente interitu exhortationes.

OBLIVIO Dei & omnigena vitia ab illâ radice proſeminata adoleſcentē mundum in talem dederunt veternum, ut Deus huic veternoſo ægro variam admoverit medelam, expergefaciendo illum, & ad vigilantiam ſuſcitando. Sicuti ægrotus, quem invaſit veternus, moveri, trahi, vellicari, concuti, pungi ſolet, ut toties tractus, vellicatus toties denique evigilet *a*: ita Deus ſceleratos orbis incolas aſſiduè moneri, inſtrui, doceri voluit. Ad eam rem præcipuè uſus eſt Noëmo, qui aſſiduis exhortationibus aures improborum identidem obtundebat, & omnem movebat lapidem, ut monendo ac erudiendo impios excitaret ad pœnitentiam. Verba ſapientum ſunt ſtimuli *b*. Ita Chriſtus furibundum Saulum Damaſco imminentem exſtimulans, Durum eſt tibi, ait, contra ſtimulum calcitrare *c*. Mox Saulus evigilans, Domine, inquit, quid me vis facere? At verò nefarii homines illi, quidquid Noëmus dice-

a Horat. l.2 Sermonum, Sat. 3.
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus.....
Hunc medicus multùm celer atque fidelis
Excitat hoc pacto.

b *Eccleſ.c.12, v.11.* c *Actor.c.9.v.5.*

Digitized by Google

diceret, moneret, dehortaretur, occineret, omnia ipſi nihili habentes, quo cœperant pede, pergebant audaciſſimè. Imò ſalutis monita in riſum jocúmque vertebant: Clama, mi Noë, clama, vaticinare, mone, concionare, ſuade, minare, dehortare quãdiu placet, nos læti pergimus, has ex pelvi minas curamus ſcilicet. Tu architectare, quid ad nos? His terriculamentis non movemur, nobis benè eſt. Quàm erat, mi Deus! gravis hic veternus? Nihilominùs vindicta divina non ex abrupto puniit, nec protinus vivendi ſpatium præſecuit, ſed reſipiſcendi moras conceſſit, concionatorem eis Noëmum dedit, quem beatus Petrus Iuſtitiæ præconem nominans, Originali, ait, mundo non pepercit, ſed octavum Noë juſtitiæ præconem cuſtodivit, diluviũ mundo impiorum inducens a. Atque hic concionator orbis optimus, non monitis ſolùm, ſed & exemplis ſanctiſſimis pœnitentiam aſſiduè ingerebat; nî parérent, iram Numinis in pœnas meritas exarſuram. Interim arcam ſpectantibus omnibus, futuri ſupplicii juge monimentum, ædificabat. Ita Noëmus non viginti ſolùm, aut triginta, non ſeptuaginta tantùm, aut octoginta, ſed ipſis centum annis, aut, ut Chryſoſtomus loquitur, annis quingentis concionatus, pœnitentiam jugiter inculcabat. Hæc Noëmi monita, has conciones interpretabimur.

D 3 §. I.

a 2. Pet. c. 2. v. 5.

Digitized by Google

§. I.

Tam bonus eſt Deus, ut priùs omnia tẽtet, diverſáſque ad pœnitentiam occaſiones ſubminiſtret, quàm omni gratiâ merentem privet. Cùm nullus remediis locus, jámque beneficia in noxam trahuntur, demum æquiſſimus Pater & Dominus, *Quid eſt*, inquit, *quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci? An quòd expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruſcas? Et nunc oſtendam vobis, quid faciam vineæ meæ. Auferam ſepem ejus, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in cõculcationem* a. Exitii cauſſam nemo in me conjecerit; periturum ſervare volui, ſed ille auxiliares manus rejecit, & noluit ſervari. Vigilantiſſima ſollicitudo mea neutiquam deſiderata eſt, & patrem egi, & monitorẽ: fruſtrà omnia, tam conſilia mea quàm præcepta ſunt neglecta. Iacturam ego & contemptum tuli, non tantùm uvas edules & maturas non accepi, ſed inſuper vites optimæ in ſilveſtres labruſcas degenerârunt. Ideò non ampliùs putandæ, ſed exſcindendæ ſunt in ignis pabulum. Ita Deus cum omnibus, atque cum ſingulis hominibus ſolet agere, remedia ſuggerit pœnitentiæ: humani arbitrii eſt, ea vel admittere, vel abjicere. Ita cum perditis illis mundi juvenilis civibus eſt actum. 1. Frequenter & fideliter ſunt moniti. 2. Videbant equidem quoti-

a. *Iſa. c. 5. v. 4.*

quotidiana funera, & vel inde diſcebant, ſe non eſſe immortales; non neſciebant, aliam poſt hanc ſupereſſe vitam. 3. Noëmi & familiæ, quam duxerat, ad ſanctos mores compoſitæ videbantur exempla. 4. Spectabant ingentem ad arcæ fabricam apparatum, nec ignorare poterant minitabunda Dei conſilia, complurium annorum opus, Deum ipſum eſſe architectum. Quis non movendus tot argumentis? 5. Tantum pabuli pro tot feris undequaque comportabatur, non dubium prædictæ calamitatis argumentum. 6. Ipſa tot ferarum & animantium confluxus quid aliud teſtabatur, quàm illam ipſam, quæ imminebat, orbis eluviem? 7. Noëmus conſtanter & continuè monebat atque hortabatur, reſipiſcerent, mores emendarent, malum imminens caverent. Et monſtrum videri potuit, nullum, & nec quidem unicum ad hæc monita è vitiis emerſiſſe. Sed nemini hoc mirum videatur; idem hodiéque fit, hæc monſtra etiàmnum durant. E cathedris aſſiduè clamatur, & nihil proficitur, objurgantur mali mores, ſed non emendantur. Grandi premimur lethargo.

Noëmi conciones digniſſimæ conſideratu. Siquidem beatus Petrus Noëmum juſtitiæ præconē nominat. Hinc Chryſoſtomi ſenſu in ipſis incunabulis concionari cœpit Noë hac ratione. Nato puero quærebant cives, quod nomen eſſet infanti. Dictum, Noë, hoc eſt, quies, quòd cupiat Deus humanæ nequitiæ finem imponere,

& flagitioſos demum ceſſare ac quieſcere ab aſſuetâ improbitate. De quo Chryſoſtomus diſſerens, Hic, obſecrò, inquit, animadvertite dilecti, quomodo puellus iſte paulatim creſcens, omnibus ipſum videntibus diſcendi occaſio ſit. Nam mox ut quis pueri nomen ſciſcitatus eſt, ex interpretatione vocabuli didicit eventurum generalem interitum. Porrò obſtupeſcenda eſt ineffabilis miſericordia Dei, & prodigioſa hominum, qui tunc erant, ingratitudo. Ecce enim quingentos annos vixerat juſtus ille, clamans & teſtificans ſuo nomine, futurum per univerſum orbem diluvium ob nimias hominum malitias, & neque ſic à malitia abſtinere voluerunt.

Hæc à ſe dicta Chryſoſtomus ipſe confirmans, Didiciſtis heri, ait, quomodo à nativitate ſuâ juſtus ille accepto à patre nomine obambulabat, omnibus, qui tunc erant, doctor calamitatum, quaſi clamans, & dicens per nomen ſuum, Deſiſtite à malo, operemini bonum, timete præparatam pœnam. Commune diluvium in toto orbe erit, magna & excellens Dei indignatio eſt, quia magna & in malitiam proclivitas. Et hoc non tantùm duobus aut tribus annis faciebat, ſed quingentos vixit hæc admonens a. Beroſius Anianus exiſtimat per omne illud temporis ſpatium cōcionatores & Prophetas miſſos, qui idemtidem hortarentur ad meliora, prçter Noëmum,

a *Chryſ. tom.* 1. *hom.* 21. *&* *hom.* 22. *in Geneſ. mihi pag.* 130. *&* 134.

mum, qui ordinarius & continuus erat exhortator, uti Ioſephus & Rupertus ſentiunt. Et potuit is certè ingens verbis pondus addere ſpectaculo præſenti, quod intento digito monſtrabat. Et voces hominum nullæ fuerint, ſola tamen ſilens loquebatur & monebat arca.

Credibile prorſus eſt has arcæ ac Noëmi conciones cunctis urbibus & oppidis ſparſas. Hic namque Dei mos eſt, univerſali ſupplicio non vindicare, antequam admonitio præceſſerit generalis. Eapropter Elias & Enoch exequiarum orbis & ſupremi judicii erunt prodromi, ad denuntiandam divini tribunalis viciniã. Deinde Noëmus à Petro Iuſtitiæ præco appellatur. Atqui præconem non agit, qui latebras & reconditos provinciæ angulos complet clamando, ſed qui urbe, vel provinciâ totâ, prout res exigit, præconium facere conſuevit. Ita & Noëmus non in receſſibus Numinis iras mináſq; denuntiavit, ſed peragravit orbem, quod quidem eâ occaſione factum, quâ ipſe cum Semo & Iapheto filiis ex orbe feras undique collegit, & illas velut oviculas ante ſe agens ad arcam deduxit. Ecquis hic hominum ſenſus, quæ cogitationes, quæ dicta, quis rumor populi, qui beſtiis longè fuit hebetior. Varius utique concurſus hominum ad cœptam erat fabricam, varii ſpectantium motus & ſermones, promptum ſemper paratúmque admirantibus à Noëmo redditum reſponſum. Veroſimile eſt, Mathuſalem & Lamechum

Digitized by Google

nepotis & filii fervens ſtudium adjuviſſe plurimùm: ſed nec filios huic operi defuiſſe ſic inſtitutos à parente, ut non tantùm ſuæ, ſed & alienæ ſalutis curam agerent.

Hîc expendamus, quàm moleſtum fuerit hoc officium, omnibus exoſum ſe reddere, in offenſionem omnium incurrere. Neque enim ſicuti Ionas, tergiverſatus eſt Noëmus id muneris obire, etſi convitiis, cachinnis. & ſibilis omnium notaretur. Non dubitem, quin occentatum illi fuerit, quod Jſaiæ vati: Manda, remanda, expecta, reexpecta, modicũ hîc, modicum ibi *a*. Nam iſtud pravi homines illi, ad perfectæ cumulatæque nequitiæ conſummationem habebant, omnia deridere, monita cavillis eludere, objurgationes & minas joco digerere. Hominum genus peſſimum nullis facilè monitis aut conſiliis juvandum; quò magis monentur, crebriùs inſtruuntur, eò plus rident. Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis *b*.

Ab illuſoribus iſtis Noëmus creditur appellatus Prometheus, qui vulturem pectore paſcebat, uti vetuſtiſſimæ Græcorum fabulæ docent, ob ignem è cælo ſublectum Iovi, in pœnam vinculis affixum Caucaſo. Hæc fabula cudebatur in Noëmum, cui jugiter irriſores occinebant: O ſilicernium! ô mi capularis ſenex, vulturem alis pectore, ſuperfluas coquis curas, quæ cor tuum exedunt? ignem videris è cælo furatus, ideò nunc aquam minitaris affundendam. Hæc dicte-

a Iſa.c.28.v.10. *b Luc.c.6.v.25.*

dicteria in Noëmum jacta poſt diluvium à filiis narrata, fabulæ ajunt anſam dediſſe, dictúmque Prometheum Caucaſo alligatum, quòd Noëmus ad Caucaſi radices perdius & pernox hærens, arcæ fabricam elaborârit. Nihil eſt dubii, quin cavillatio dicaciſſima Noëmo fuerit glutienda. Si ſarcaſmis & ſibilis necare potuiſſent ſenē optimum, non illius canis peperciſſent. Oleum & operam perdidit Noëmus; æthiopas illos fruſtrà lavit, incaſſùm monuit irriſores, nemo, nec quidem unicus ad frugem ſe correxit. Viſus eſt eis quaſi ludens loqui *a*.

a *Gen.c.* 19. *v.* 14.

§. VI.

Et quid hodiéque tot concionibus ac cohortationibus promovetur? Nihil admodum, cùm tamen huc aliunde plurima accedant auxilia, Sacramentorum uſus, ſanctiorum hominum exempla, doctrina, vita, & mors Chriſti. Hæc variè inculcantur, concionum ſatis eſt, clamoris & exhortationum ſatis; quid inde proficitur? quæ vitia corriguntur? qui abuſus tolluntur? quæ virtutes inſeruntur? quæ demum ſequitur emēdatio? Aut exigua, aut rectiùs nulla. Sunt qui cantent, at verò nō ſunt qui ſaltent. Poterunt olim Eccleſiaſtæ dicere: Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltâſtis; lamentavimus, & non plorâſtis *a*. Cul-

a *Luc. c.* 7. *v.* 3.

Digitized by Google

turam fruſtrà ſolo tam ſterili adhibuimus. Sed ubi ſerius non eſt proficiendi animus, quid mirum, ſi nullus ſubſequatur profectus? Sunt non pauci, qui conciones audiant, ſed in iis parùm attendant, fabulentur, garriant, dormiant, ab auribus ad animum nihil tranſmittant. Sunt, qui quidem attendant, ſed dictorum nihil ad actionem referant. Plurimi ſunt, qui divina nec quidem audiant. Dicite, Chriſtiani, quis obſecro, Magnatibus præſertim, verũ ſine velo & ex animi ſui ſentẽtiâ auſit ſub oculos ponere, niſi ſolus concionator? quem audire ſi nolit, actum eſt, ô cives, perdidimus veritatem. Chriſti voces ad Pilatum non ignoramus: Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis, qui eſt ex veritate, vocem meam audit *a*. Sunt tamen plurimi, qui nec Chriſti, nec eorum quos Chriſtus mittit, vocem audiunt, concionibus nullis, aut ſanè pauciſſimis interſunt, unicam hebdomadis horulam Deo diviníſque dare renuunt. Neglectus, aut contemptus manifeſtiſſimus audiendæ veritatis.

Id quod quemvis maximè impellat ad audiendas conciones, iſtud eſt. Quorumdã vitiorum à nemine umquam monemur niſi à concionatoribus, hos audire nolle, eſt admonitiones ſalubres reſpuere: ita mali & pertinacis incepti ſtudia peſſimè perpetuamus; & hic quidem inolitâ conſuetudine ducitur, iſte familiaribus vitiis trahitur, iſte aſſuetis voluptatibus ineſcatus

a *Ioan. c. 18. v. 37.*

mer-

mergitur; ita monitoribus rejectis pergimus, dum in mortis viciniâ ſimus. Hîc jam templis ceram, oleum, tabulas, veſtes ſacras vovemus, largiſſimam ſtipem promittimus, omnium divorum genua inceramus: Nimirum, cùm occideret eos, quærebant eum, & revertebantur *a*. Non damnat Deus pia vota, ſed cuperet maturiora. Et memineris, mi Chriſtiane, quàm æquo jure Deus non auditus non audiat! Monitores ad te miſſos rejiciebas, concionatores tibi deſtinatos non audiebas, tuus ipſe tibi & diſcipulus & magiſter, ſed unà & ſeductor eras, ſalutis documenta conſtanter negligebas; quid iniquè fers, ſi tibi fiat quod faciebas: par pari redditur, monitorum contemptor æquiſſimè eo, quo deliquit, modo punitur. Serum eſt in undis luctantem, & pænè jam hauſtum ſuppetias clamare.

Sed dices: Quæ in concionibus dici ſolent, jam decies, jam vicies, jam centies audivi, ea jam antè ſcio, & forſan facundiùs, quàm concionator, eloqui poſſem. O virorum optime, ſed plùs æquo naſute. Annæum Senecam tibi huc ſiſto, qui eruditè, ſapienter, & Chriſtianè, In duas, inquit, partes virtus dividitur, in contemplationem veri, & actionem: contemplationem inſtitutio trahit, actionem admonitio. Ita primum à ſcholis & præceptoribus, alterum à templis & concionatoribus habemus. Sed addit Annæus: Virtutem & exer-

a *Pſal. 77. v. 34.*

cet & oſtendit recta actio, acturo autem ſi prodeſt, qui ſuadet; & qui monet, proderit. Ergo ſi recta actio virtuti neceſſaria eſt, rectas autem actiones admonitio demonſtrat, & admonitio neceſſaria. Duæ res plurimum roboris animo dant, fides veri & fiducia, utramque admonitio facit *a*.

Imperitiſſimus quorumdam error eſt, conciones eo nomine non magni faciendas, quòd tanti eas faciant Catholicorum adverſarii. Fatua prorſus ratiocinatio, perinde ſi continuò malum ſit, quidquid adverſæ parti probatur. Ergo & Chriſtum colere deſinemus, quòd eum pars colat adverſa. Sed geminum hîc documentum nectamus.

I. *Monita ne ſperne.* Variè Deus nos monet per Angelos, Prophetas, Apoſtolos, Concionatores: monet verbis, exemplis, minis, ſuppliciis, per ſuam quemque conſcientiam monet. Monita ne ſperne. Noëmus, quod ſui muneris eſt, exequitur, fideliſſimus admonitor, quiſquis parére non vult, peribit inter turbas; jam verſa eſt clepſydra, ad finem properat: parendum eſt aut pereundum: Monita ne ſperne. Quiſquis monitoribus aſper eſt, plerumque nec frugi, nec homo bonus eſt.

II. *Conciones frequenta.* Luculentum Chriſti oraculum eſt: Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis *b*. Beati, qui audiunt ver-

a *Seneca epiſt. 94. mihi pag. 594.*
b *Ioan. c. 8. v. 47.*

Digitized by Google

verbum Deî, & cuſtodiunt illud a. Ne, quæſo; ſomnia, Chriſtiane, nullis te legibus ad audiendas conciones adigi. Deus jubet, natura & ratio præcipiunt. Naturalis & divini juris eſt, Verbo Dei, Oratoribus Evangelicis patientem accommodare aurem. E Chriſtianis homo ſapiens, Ego, ajebat, toto orbe tres viros quæro, quos nuſpiam reperio. Primus, qui verè ſollers, induſtrius, & diligens ſit, victu tamen neceſſario careat. Multos reperias ſuâ culpâ egentes & miſeros, quos ad mendicitatem detrudit ſocordia. Alter eſt, quem quæro, & non invenio, qui abſtinentiâ, moderatis jejuniis, inediâ valetudini obfuerit: eorum qui valetudinem, inſuper & vitam vorando aut potando perdiderint, innumeros eſt invenire. Sed nec tertium, inquiebat, uſpiam locorum indagare licet, qui conciones, cùm eas audire poſſit, negligere ſoleat, homo tamen frugi ſit, & moribus integris: maximus illorum numerus eſt, qui conciones audiendas ſubterfugiant, ſed intus & in cute nequam ſint. Res certa & ad amuſſim exanimata: nec homini verè ſedulo victus, nec prudenter abſtinenti valetudo, nec obſequēter audienti virtus deeſt. Qui verò præcones Evangelii, & conciones fugiunt, camelis & ſimiis non abſimiles ſunt. Cameli, quam tranſeunt aut bibituri ſunt aquam, turbant, ne deformitatem gibbi ſui videant. Simiæ, cùm corpus piloſum, minimè glabrum, cùm turpem vultum cernunt, ſpeculum confringunt, & ita turpi-

a *Luc.* 11, v. 28.

turpitudinis ſuæ indicem defugiunt: haud aliter illi concionum fugitantes, nævos ſuos objurgari graviter ferunt, ſuos defectus nôſſe nolunt, moneri & ad meliora impelli reſpuunt, ſed illi alias culpæ cauſas prætexunt, ideò conciones ſacras refugiunt, homines plerumque ſui cerebri ſine Deo, & ſine lege, ſeipſos docent & decipiunt. Deus audiri ſe priùs vult, tum demum ſuis juſſibus obediri. Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

CAPUT VII.

Noëmo Deus dictat Arcam, & de Arca amplitudine.

Tria admodum ſunt memoratu digniſſima, quæ Deus olim non tantùm fieri præcepit, ſed ordine ipſe velut Architectus dictavit ſingula. Primum erat tabernaculum, quod Moyſes inſtruxit: alterum erat templum, quod Salomon ædificavit: tertium arca, quam fabricavit Noëmus, ſed hæc illis magis admiranda quinque partibus. 1. Mirabilis hæc fabrica, annis centum operas tenuit. 2. Magnitudine & habitationum multiplici varietate tabernaculum longè ſuperavit arca. In aquis certè ab omni ævo nil viſum tale. 3. Totum concluſit orbem arca Noëtica: ſiquidem octo homines orbis futuri erant principium. 4. In arcâ tale fuit ornithotrophium, tale viva-

vivarium, qualia nemo Regum aut Imperatorum habuit; in aviario omne genus volucrum, in vivario omne genus animantium, cicurum & ferarum paſcebatur. Neque hoc obſtupeſcendum navigium humanâ ſolùm arte confectum, ſed Numinis potentiâ, & Angelorum tutelâ itque operâ. 5. Tot myſteriorum arca parens fuit, quot vix ſimul in aliis reperienda.

Hoc igitur capite percenſendum, quo tempore, quóve modo ſupremus Architectus Deus, Noëmo velut fabro lignario ingens hoc opus dictârit, quam longitudinem, quam porrò latitudinem, quam denique totius operis eſſe voluerit amplitudinem, explicatè trademus.

§. I.

Anno ab orbe condito milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo denuntiavit Deus Noëmo, decretum eſſe poſt annos centum & viginti, omnem gentem humanam ſuffocare aquis. Atq; hoc Deus Noëmo patefecit, anno, quo diximus, ab ipſis mundi incunabulis milleſimo qu ingenteſimo trigeſimo ſeptimo, cùm Noëmus annum ageret quadringenteſimum octogeſimum primum. Anno autem ab orbis natali die milleſimo quingenteſimo ſeptimo, cùm Noëmus annum ageret quingenteſimum primum, Deus illi arcæ fabricam dictans, Fac tibi, ajebat, arcam de lignis lævigatis. Hîc ſanè plurimum mirari ſubit,

cur

cur Deus modum hunc ſervandæ gentis humanæ operoſiſſimum elegerit, cùm divinæ potentiæ facillimum fuerit, & genus hominum reſtaurare, & Noëmum ſervare modis aliis quàm plurimis. Quid opus labore tanto, tam diuturno, quod fieri niſu multò faciliore poterat? Mirari hæc licet, ſed aliud ſentire vel loqui non licet, quàm ita divinæ bonitati placuiſſe, ſic Deo viſum. Hinc illa juſſio: Fac tibi arcam.

Hæc Chryſoſtomus facundè ac ſapienter expendens, Ne obiter, inquit, hæc prætericris dilecte. Cogita, quantum pepererit juſto curarum tumultum, cogitanti apud ſe, quantam hæc omnia curam exigerent; non enim ei ſufficiebat cura mulieris, & puerorum, & nuruum, ſed & ſollicitudo tot brutorum & educatio annectebatur. Ita incumbebat ei præter curam uxoris, filiorum, & totius familiæ, ædificium inſuper tam laborioſum, támq; diuturnum, ipſe manum admovere, fabrum lignarium agere, tot animalia in unum cogere, annuum eis pabulum inferre, ſibi ſuiſq; commeatum pro anno ſolido providere debuit, non immeritò res infiniti laboris viſa: hærebat utique quid primo quid poſteriore loco ageret, unde potiſſimùm tanti moliminis initium duceret, interim urgebat juſſum: Fac tibi arcam de lignis lævigatis: manſiunculas in arcâ facies, & bitumine linies intrinſecus & extrinſecus. Et ſic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum lati-

latitudo; & triginta cubitorum altitudo illius *a*. Hîc quæſtio ferè mechanica naſcitur, an cubiti naturales communes, an verò fuerint Geometrici. Communis & naturalis cubitus ſeſquipedalis eſt; Geometricus verò novem pedum, ſive ſex communium cubitorum. Certantes hîc opiniones aperiam. Et quæſo te, mi Lector, tuâ veniâ de re mechanicâ Architectonicâ loquamur mechanicè architectonicè; ſcapham appellemus ſcapham.

Origenes ad poſitam quæſtionem aſſerit fuiſſe cubitos Geometricos, ita ut cubitus unus pedes novem, aut communes ſex cubitos continuerit, qualis apud Ægyptios eſſe ſolet Geometricus. Nec deſunt rationes. 1. Origenes iſtud non ſine auctoritate aſſerens, Quæ, inquit, à prudentibus viris, & Hebraicarum traditionum gnaris, atque veteribus magiſtris didicimus, ad auditorum notitiam deferemus. Quid autē noſtri ævi opifices priſcis illis obluctentur, è quibus hæc Origenes hauſit? 2. Moyſes Geneſeos ſcriptor, apud Ægyptios natus, educatus, in Geometriâ Ægyptiâ probè inſtitutus, de hac abſque dubio locutus eſt. Quis Suevorum in Sueviâ, cùm ulnarū eſt mentio, de ulnâ Gallicâ, vel Belgicâ, vel Hiſpanicâ loquitur? 3. Origenis ſententia optimis probata eſt Auctoribus, cumprimis Auguſtino, qui objectionem de arcæ magnitudine calumniam ineptiſſimam vocat, & arcam urbi magnæ comparat. Ab Origene & Augu-

a *Gen*, c. 6. v. 14. & 15.

Digitized by Google

Auguſtino ſtant Iſidorus, Clarius, Thomas Cajetanus, è recentioribus Martinus Delrius & Benedictus Fernandius Luſitanus. 4. Noëmus cum omni familiâ, & tot aliis mercenariis operis vix centum annis integris arcæ fabricam elaboravit. Hinc colligere eſt, eam incredibilis & maximæ molis fuiſſe: & quidem ſi ad ulnas dimenſionem hanc revocemus, longitudo ulnas nongentas, latitudo centum quinquaginta, altitudo habuiſſet nonaginta.

§. II.

Vnam Origeni, mi Lector, dediſti aurē; alteram, non dubitem, ſervâſti aliter ſentientibus, quorum rationes non leviter diſſlandæ. 1. Moyſes de tam longo Geometrico cubito nuſquam alibi locutus eſt, ergo nec iſto loco. Veroſimillimū, hîc eum omnia iis metiri cubitis, quibus altare, tabernaculum, aliáque talia menſus eſt: ſed in iis omnibus dimetiendis communi utebatur cubito, alioqui ſcalis ad altare aſcendendum fuiſſet; ergo hunc communē cubitū in hujus etiam fabricæ menſura vſurpavit. 2. Architecti noſtri ſedulò interrogati de cubito tam extenſo, nil habent dicere; monſtrum illis & figmentum eſt cubitus tam longus. 3. Si quidem ſententia Origenis cenſenda ſit vera, profectò arca duo millia & ſeptingentos pedes fuiſſet longa, quadringentos quinquaginta lata, & alta ducentos ſeptuaginta, prodigium navigii,

Digitized by Google

vigii, quod fidem excedat. Si autem fabricæ hujus menſuram ad communem cubitum exigamus, longitudinem deprehendemus pedum quadringẽtorum quinquaginta, latitudinem ſeptuaginta quinque, altitudinem quadraginta quinque, quâ quidem ratione totum interius ſpatium & capacitas arcæ quadringenta quinquaginta millia cubitorum complexa eſt. Quâ in re proportionem Architectus ſervavit iſtam: Decies erat arca longior, quàm altior *a*. Eadem ſexies longior, quàm latior. Hæc humani corporis benè conformati proportio eſt: illud enim decies longius, quàm à pectore ad tergum penetrando profundum, & ſexies longius, quàm latum ab extimâ parte lateris ad alteram.

Sed quando inter ipſos pedes Architectonicos eſt diſcrimẽ, nam Toletanus, Pariſinus, Syriacus, Hebræus, aliîque differũt; nos ad pedẽ Hebræum exigemus ſingula. In fundamentum ſtatuimus, communem cubitum, omnium ore, ſeſquipedem eſſe Hebræum. Atque ad iſtũ cubitũ hujus fabricæ dimenſionem omnem explicabimus. Enimverò ut ipſis etiam oculis ædificium hoc ligneum ſubjiciamus, utemur comparatione. Templum Monacenſe ſancto Michaëli Archangelo inſcriptum, cui vix ſimile Germania monſtrabit, in paradigma ſtatuimus. Spatia hujus templi quantâ licuit diligentiâ & accuratione dimenſus ſum ex omni parte. Et longitudo quidem

a *Nam decies* 30. *faciunt* 300.

dem centum quinquaginta cubitorum eſt; ſi alterum tantum addamus, & templum duplo longius eſſe dicamus, compertiſſimam arcæ longitudinem, videlicet trecentos cubitos habebimus. Latitudo ejuſdem templi, quà latiſſimum eſt, quinquaginta ſeptem cubiti: arca verò quinquaginta ſolùm cubitos lata fuit. Templi altitudo, unus & quinquaginta cubiti: arca verò triginta tantùm cubitis alta fuit, quam altitudinẽ Collegiũ Monacenſe Societatis IESU ab imo ſolo ad uſque tectum oſtendit.

Quòd ſi opinionem Origenis probemus, præfidenter aſſerendum erit, Noëticam arcam Monacenſi templo duodecies longiorem, latiorem quinquies, ter & ſemis altiorem fuiſſe. Cras credam, hodie non; credat hoc, qui volet. Accedit, quòd Origenes arcæ formam deſcripſerit prorſus ineptam, vix ulli facilè probandam. Non miremur aliquammultos Origenis errores ab Eccleſiâ damnatos. Arca igitur longa pedes (non cubitos) Hebræos quadringentos quinquaginta, lata pedes ſeptuaginta quinque, alta pedes quadraginta quinque cubitorum, quos vocant cubicos, quadringenta quinquaginta millia eſt complexa. Habemus dimenſionem arcæ. Nunc porrò arcam ipſam ingrediamur, & ſingula ejus domicilia ab imo luſtremus.

Habuit arca partes omnino quinque. Prima pars illius infima omnium fuit ſentina, quatuor cubitos ſeu ſex pedes Hebræos alta. Hîc ſaburra ad arcæ libramentum

Digitized by Google

tum & fimetum erat; nam eò per laxiores ligneos canales ſtercora ſordéſque animantium potuerunt dejici. Putat Delrius, has fornicas ita diſpoſitas, ut omnis generis ſordes in aquas potuerint emitti, aquis non admiſſis. Quid ſi fimus ſurſum attractus, & per unam illam communem feneſtram, de quâ locuturi, ejectus? Hæc igitur arcæ pars prima; primus & infimus locus tabulato tectus.

Pars ſecunda & proximus priori locus erat contignatio prima, ſeu primum cænaculum, decem cubitis altum, habitatio animalium, trecenta ferè ſtabula, prout Deus juſſerat, Manſiunculas in eâ facies. Hîc omnia animalia, terreſtria, reptilia, & gradientia. Hæ ſtabulationes aſſeribus diſtinctæ, mediæ illarum viæ.

Pars arcæ tertia, contignatio ſecunda, ſive ſecundum cænaculum octo cubitis altum. Hîc penarium & univerſi pabuli conditorium. Hîc ſtraminis & fœni plurimum. Hîc ſemina, hordeum, avena, frondes, legumina, hîc fructus omnigeni, molles & duri. Hîc complura dolia dulcis aquæ plena, potioni, lotioni deſtinata. In locis vacuis ruſtica & urbana ſupellex poſt diluvium uſurpanda. Ex hoc loco tubi & foramina laxiora in pecoris mandras derivata, ad fœnum, ſtramen, pabulum ſubmittendum.

Pars arcæ quarta, ſeu tertia contignatio, cœnaculum tertium octo cubitis altum, in tres claſſes diviſum, hominibus & avi-

Digitized by Google

avibus aſſignatum, claſſem mediam homines occupârunt, extremas duas volucres tam feræ quàm cicures habitârunt, media claſſis ſua habuit cubicula virorum ſeparatim ac mulierum. Hîc etiam culina & focus, hîc truſatiles molæ ac clibanus, hîc lignorum ac carbonum, & quæ neceſſaria vitæ, receptaculum. Huc lumen obliquum & ſuſpenſum per arcæ feneſtram immittebatur. In alia habitacula accenſis cereis eundum; aut ſi plures unâ feneſtræ (quod Auctoribus ferè dubium) potuit in totam contignationem hanc duáſque cæteras immitti lumen. Credibile, feneſtram è lapide ſpeculari factam. Multæ ſcalæ aſcenſui & deſcenſui, foramina multa tam ad deferendum commeatum, quàm ad ſordes efferendas.

Pars arcæ quinta, Tectum illius tam modicè declive, ut in medio non altius uno cubito fuerit. Quod Noëmo Deus ſingulariter præcipiens, In cubito, ajebat, conſummabis ſummitatem ejus *a*. Id ideò factum, ut & ventis reſiſtere, & nimbos poſſet effundere. Hæc omnia divino juſſu & conſilio ſunt perfecta. Hanc enim partium diviſionem Deus clariſſimè præſcribens, Deorſum, inquit, cænacula & triſtega facies in eâ *b*. Quod Hebræi ſic efferunt: Inferiora, & ſecunda, & tertia facies eam. Voluit ergo Deus tres eſſe contignationes in arcâ. Infimam, uti Hieronymus interpretatur, vocat deorſum, mediam cænacula,

a *Gen. c. 6. v. 16.* b *Ibid.*

Digitized by Google

la, ſupremam ſeu tertiam appellat triſtega.
Multa hîc prorſus admiranda: ipſa maximè compages arcæ, multitudo trabium & magnitudo, omniúmque inter ſe partium firmiſſima connexio. Hanc autem obſtupeſcendam fabricam appellari Deus voluit non navim, ſed arcam, nam arcæ aut feretro longè ſimilior erat, quàm navigio. Aſſeres non curvati, ſed directi; ſupra infráque clauſa omnia; nam ex omni parte impetebatur pluviis, ſaltem per illos quadraginta dies; arte regebatur, non humanâ ut navis, ſed divinâ. Arca Varroni quòd fures arceat, hæc aquas. Deinde hîc totus velut arcâ incluſus tamdiu natabat orbis.

§. III.

Hoc loco accuratiùs obſervandum, arcæ compaginem adeò minutim & membratim eſſe dictatam à Deo, perinde ſi ipſe nullam habiturus eſſet illius curam, quam tamen habuit providentiſſimè. Nihilominùs omnia Noëmi curæ videbantur tranſſcripta: quidquid enim adverſus aquarum vim repellendam, ad ſuſtentationem vitæ ſpectabat, curis Noëmi mandabatur, ſpeciatim illud: Bitumine linies intrinſecus & extrinſecus a. Bitumine, non pice. Bitumen Syriacum cenſebatur optimum, tenaciſſimum. Omnes ergo parietes totúmque opus intus oblitum, ut ſi quid exteriùs

a Gen. c. 6. v. 14.

aquæ vis abraderet, interior firmitas reſiſteret. Dein fœtorem animalium, in loco concluſo ceteroquin intolerabilem, bituminis & cedrorum odor diſpellebat. Sed & iſtam habuit utilitatem hic bituminis illitus, ne fabrica, priuſquam ſui finem attingeret, vitium faceret, ruinam minaretur, aut vermes cariémque reciperet.

Opinatur Ioannes Buteo, in ſupremo tabulato ad renovandam auram, erecta utrimque ſpiracula velut caminos ſub arcæ tectũ pertingentes, eo artificio, ut aquarum nihil admitteretur. Præterea Noëmo ſic erant diſponenda omnia, ut in neutram partem nimiùm arca vergeret, ſed æquilibrio ferretur.

Ergo mandata Numinis ad præſcriptam formam exhaurienda erant exactiſſimè. Siquidem nemo unus erat, qui minis crederet, monitis paréret, vitiis emergeret. Fruſtrà exhortationes, fruſtrà fatidicum arcæ ſpectaculum, jam pridem luxu & deliciis ſubmerſi nil audiunt, nil admittunt ſani conſilii, dies noctéſque pergræcari & libidinari unum omnium erat negotium. Heu ſtatum orbis miſerrimum! Sed hîc geminum pro more documentum nectimus.

Primum: *Delicias abdica*. Felices & quieti dies, otium voluptati junctum, certum hominis exitium: laſciviens felicitas morbus eſt pænè immedicabilis, Pauli Tarſenſis dicto: Quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt *a*. Ejuſcemodi mortuis concionari diſ-

a I. *ad Tim. c.* 5. *v.* 6.

Digitized by Google

al difficile; nil audiunt. Apud hos nec Noë, nec Iſaias, nec Ezechiel, nec Hieremias, nec Oſeas, ſed nec Petrus nec Paulus quidquam proficiunt. Petrus quidem contentiſſimè concionatus, Hi verò, inquit, veluti irrationabilia pecora; naturaliter in captionem & perniciem, in his, quæ ignorant, blaſphemantes, in corruptione ſuâ peribunt, percipientes mercedem injuſtitiæ, voluptatem exiſtimantes diei delicias coinquinationis & maculæ, deliciis affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterii & inceſſabilis delicti, pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum avaritiâ habentes, maledictionis filii derelinquentes rectam viam erraverunt *a*.

Nil horum audiunt, mortui ſunt, nec arcam nec Noëmum flocci faciunt; deliciis ſuffocati ſunt. Ergo delicias abdica, & fac tibi arcam. Deliciæ corrumpunt & perdunt. Arca operoſa defendit ab interitu. Quæſo te, mi Chriſtiane, ne quietem otioſam & ſuaves vitæ periodos hîc cogites. Nondum domi, nondum es in patriâ. In cælo quies eſt numquam turbanda, ſuper aſtra veræ ſunt deliciæ. Hîc inter ventos & fluctus, inter procellas & tempeſtates eluctandum: ne trepida, néve animum demitte. Medius undarum fluctuat Noëmus, ſed ita ſervatur, aliter periturus. Ad portum non niſi per fluctus tenditur, ad cælum non niſi per adverſa pervenitur.

E 2 Alte-

a 2. *Pet. c. 2. v. 12. & ſeqq.*

Digitized by Google

Alterum documentum: *Dei protectionem implora.* Cum Pſalte hilaris canta: Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cæli commorabitur *a*. Expende tecū, obſecro, quî Deus impiorum gaudia turbârit. Eluvione finivit nefarios luſus. Interim ſuos idem optimus Deus in ligneum carcerem concluſos, in orbis interitu ſervavit incolumes; ciſtâ eos robuſtiſſimâ velut ſacra pignora cuſtodivit. Quiſquis ſupremum hunc protectorem agnoſcit ſuum, ſéque illi quàm integerrimè committit, ſalvo animo indemnis & ſecurus agit: ruat cælum, non ferient illum ruinæ: in adjutorio Altiſſimi habitat, in protectione Dei cæli commoratur; liber eſt & tutus. Fecit ſibi arcam, Deo ſe tradidit penitiſſimè. Dixit Domino: Suſceptor meus es tu, refugium meum, fortitudo mea, firmamentum meum, liberator meus, protector meus, miſericordia mea, virtus mea, Deus meus ſperabo in te *b*. Idcircò Dominus cum ipſo eſt in tribulatione, exaudiet eum, proteget eum, liberabit eum, eripiet eum, glorificabit eum, longitudine dierum replebit eum, & oſtendet illi ſalutare ſuum, quoniam in Domino ſperavit.

a *Pſal*. 90. *v*. 1. b *Pſal*. 17. *v*. 3. *& tot aliis Pſalmis*.

C A-

CAPUT VIII.

Noëmus ædificat Arcam.

PLUVIA, ſi naturam ejus ſpectemus, humectat terram & fecundat: eſt tamen alicubi ſolum, quòd pluviis infuſum ſiccius fiat & durius. In Narnienſi agro, teſte Plinio, tellus ſiccatur imbribus, æſtu humeſcit [a]. Admonitiones, hortamenta, conciones eò ſunt, ut is qui monetur, mitior fiat ac tractabilior. Verùm ſicut ſubinde pluviis, ita ſæpè monitis non reſpondet, qui ſperabatur effectus. Non raro aſperi ingenii homo commonitionibus deterior redditur & obſtinatior, quemadmodum immitis & degener tellus magis magiſque indureſcit imbribus.

Noëmus eos habuit auditores, qui quantò plus monebantur, plus ridebant & jocabantur, tantò contumaciores, quantò crebriùs admoniti. Decretum igitur ſuum Deus exequi coactus, non ſolùm dictavit arcam fabricari, ſed & expeditas manus admoveri juſſit fabricæ illi horrendæ. Itaque Noëmus operis initium fecit, & induſtriâ fabrili ligna cœpit conſtruere, ut vel ipſo ædificii aſpectu tabulis terrerentur, & ad pœnitentiam emollirentur impii. Quo autem loco Noëmus ædificare cœperit,

 quo

a *Plinius l. 31. Natur. hiſtor. c. 4. initio, mihi pag. 667.*

quo tempore, quâ materiâ, num ſolus, an cum filiis & operis mercenariis, & quomodo denique omnia Dei juſſa exhauſerit jam explicabimus.

§. I.

Sicut Deus in minutis partibus ad arcam ſpectantibus dictandis admirabilem oſtendit providentiam, ita Noëmus in exequendis juſſibus divinis inſignem exhibuit obedientiam. Quàm providus Deus in jubendo, tam promptus Noë in exequendo. Quod divina pagina teſtatur: Fecit igitur Noë omnia, quæ præceperat illi Deus *a*. Idque in confirmatione repetitur: Fecit Noë omnia, quæ mandaverat ei Dominus *b*. Idque ſpe ſingulari, eximiâ fide, charitate maximâ, nec voculâ, nec apice, nec litterulâ omiſsâ, nec ſolùm fecit omnia, ſed eo etiam prorſus modo quo illi fuerat imperatum, & in eo quidem opere, in quo ſexcenta tædia tempore tam prolixo facilè obrepſerint. Quod cœpit, finiit, mille moleſtias devoravit, laborem centum annorum conſtantiſſimè perfecit. Satis ei erat, Deum ita velle; Voluntas Dei ſuavia illi fecit omnia.

Quod ad locum attinet, quo arcæ fabrica ſurrexit, paginæ divinæ nihil aſſerunt. Conjectura eſt proniſſima, ad Caucaſum montem, qui in Indiam porrigitur, hoc opus elaboratum, ubi faciliùs & è monte &

a *Gen. c. 6. v. 22.* b *Gen. c. 5. v. 5.*

Digitized by Google

& per aquas haberi ligna potuerunt. Hoc profectò fabula Promethei ſpectat, qui Noëmum jugi labore Caucaſo alligatum priſcis repræſentabat. Hoc certum ſatis videtur, arcam extra urbem in planitie ubi ubi tandem locorum in oculis omnium ædificatam, ut ſic aſſiduè monerentur reſipiſcentiæ, & vel ſerò dicerent: Dies anníque tranſeunt, ſurgit opus, fatale tempus imminet, agamus pœnitentiam. Quis umquam vidit ipſam concionari cathedram? Hîc factum, uti Rupertus loquitur; prædicante ipſis publicâ arcæ fabricaturâ. Ita Noëmus monitis & exemplis, ipſo ſilentio, ipſâ cathedrâ ſuâ, & arcæ incremento concionatus eſt.

Quod ad fabricæ tempus ſpectat, Origenes, Auguſtinus, Gregorius, alii centum annis elaboratum hoc opus aſſerunt. Mi Deus, quàm aſſiduus, quámque diuturnus labor! Sexcenties illum faſtidire ac nauſeare, ſexcenties in perficiendo deſperare, quid adeò fuiſſet miri? Plurimi alii in hanc operam conducti liberè dixiſſent: Malo mori, & horulam triſtiorem unam ſubire, quàm tamdiu, annorum ſerie tam prolixâ, tantis laboribus exerceri, conviviis omnium & calumniis peti. Cur ego ſolus ſim eximius & ſingularis, cur excipi velim numero, & conditione eſſe præcipuâ? ſi quid omnibus & univerſis imminet mali, me quoque feriat. Quantus hic Noëmus, quàm erectus, ingens, quàm excelſus laborem tot annorum conductitium ad-

Digitized by Google

mittit, operam infinitam in ſe recipit, quod Deus verbulo, quod nutu in Angelorum aliquem transferre potuiſſet. An Noëmus Deum abſurdè rogitâſſet, hunc in modum: Mi Domine, quid me meámque familiam fatigare vis fruſtrà? Tot tibi millia ſunt Angelorum, pænè dixerim, otioſorum, quorum unicus hæc omnia mihi præcepta confecerit celerrimè. Quid opus huic ſtructuræ tot annos, valetudinem, vitam impendere? Nihil horum oppoſuit expeditiſſima Noëmi obedientia. Nos ſæpiùs ante laborem feſſi, non annos tantùm numeramus, ſed dies & pænè horas, uti queruli vinitores illi, Nos, ajebant, portavimus pondus diei & æſtûs *a*. Nos excepimus ſolis jacula, nos ſudavimus, nos perſeveravimus in vineâ. Ita ſervorum plurimi, Huic domino, inquiunt, tot annis ſervivimus fideliſſimè, vix tenue ac præparcum ad nos ſalarium redit, nihil præmii, nihil amplioris gratiæ ſperandum, ſed nec æſtimatio ulla eſt obſequiorum. Sed dic tu, obſecro, quiſquis hæc quereris, cui ſerviiſti? Huic domino ſoli, nónne? quandoquidem à ſolo remunerationem expectas.

Hîc ego ingratum durúmque animum tui domini non laudo, ſed hæc tibi meritiſſimo contingere, ajo; hæc pœna te digna eſt, qui Deum non cogitabas, ſed humanis ſolùm oculis placere affectabas, ſolius domini tui favores ambiebas: en mercedem, quam quærebas. Hæc tibi, tuíque ſimi-

a *Matth. c. 20. v. 12.*

ſimilibus jure fiunt æquiſſimo. Hoc illis præmium debetur, qui divinis favoribus neglectis, tam ſtudiosè ambiunt humanos. Noëmus centum annorum operam, promptus, paratus ſuſcipit, quia ſoli placere Deo quæſivit. Cùm igitur ſumpti laboris tædium obrepit, cùm fatigatio dejicit, in oculis ſit annorum centenorum labor Noëmi, cui perpetuando pænè adamantinâ opus erat patientiâ.

III. Materia porrò fabricæ diverſi generis fuêre ligna, cùm alia aliis partibus ſint commodiora. Nimirum tecto, parietibus, ſcalis, pavimento, aliud præ alio ligni genus magis conveniebat. Multi cum Paraphraſte Chaldæo exiſtimant arcam parte maximâ è cedro factam. Durat hæc cedri materiatio in aquis, levitate præſtat, ſupernatando excellit, cariem neſcit.

Magnam cedrorum copiam gignit Syria, nec arbor ulla ferè melior ad aſſeres proceros. In Cypro ſuccisa cedrus ad Demetrii regis navigium, pedes triginta & centum longa, ad trium hominum complexum craſſa fuit. In divinis voluminibus cedrorum proceritas laudatiſſima; altiora quæque cedro conferuntur. De profectu virtutem amantium Hebræus Pſaltes, Iuſtus, ait, ut palma florebit, ſicut cedrus Libani multiplicabitur *a*, ad meliora jugiter ſuccreſcendo. Ita cedrus ad arcam ſtruendam commodior viſa, quia firma, levis, odorifera. Qui pineam aut abiegnam arcæ

a *Pſal. 91, v. 13.*

materiam affirmant, faciliùs hæc, putem, aſſerunt, quàm probant.

§. II.

Sed hîc quæſtio ſit, an ſolus cum filiis Noëmus tantam machinam confecerit, an ſocios opifices adhibuerit. Equidem centenis annis ab induſtrijs quatuor viris maximæ molis machina exaſciari poteſt. Credibile tamen, plures mercede conductas operas in arcâ condendâ laboràſſe. Perinde ut impius miles, vel ducem ſequeretur diabolum, modò is caſtrenſe peculium numeraret: ità illi fabri lignarii homines improbi, tametſi minaciis divinis nihil tribuerent, & ſuos ipſi labores irriderent, tamen lucri gratiâ & mercede adducti auxiliares manus præbebant. Quòd ſi complures in opere illo deſudârunt, facile conjectare eſt, quàm prodigioſum opus annis centenis poſſit confici.

Athenæus fide dignus ſcriptor memorat, ab Hierone Siciliæ rege navigium incredibilis magnitudinis ſtructum. Tantus ad id apparatus ex Æthnâ convectus, quantus ſexaginta triremibus faciendis ſufficeret. Fabri lignarii trecenti, præter alias ſubſervientes operas fuêre. Habuit ea navis contignationes tres, remigum ordines viginti. In eâdem aquarium ampliſſimum, pice illitum dulcis aquæ plenum duo millia metretarum capiebat. Attica metreta, qualis hîc, menſuras triginta ſex noſtrates

Digitized by Google

tes continet. Vniverſè igitur picatus hic aquæ carcer ſeptuaginta duo millia menſurarum continebat. Hic inſuper piſcina laminis plumbeis operta, copioſiſſimo piſce frequentata. In eâdem hac navi, tres mali, duodecim anchoræ, octo turres viſebantur. Ad commeatum ſpectantia hîc erant decem millia ſalſamentorum dolia, orcæ carnium viginti millia, aliarum ſarcinarum totidem, modiorum frumenti ſexaginta millia. Hîc cum ſacello domicilia plurima, hîc ſtabula & exercendis equis circus. Hæc navis inventum Archimedis dicitur, quod Archimelus Poëta epigrammate celebravit, eóque modios tritici mille ſibi peperit. Verbò, hæc ſtructura potiùs *Vrbs ambulans*, quàm navis appellanda. Atqui unius anni ſpatio manus ei ultima fuit impoſita. Quid igitur de arcâ dicendum, quam vix centum annorum induſtria ad umbilicum deduxit? Ne, quæſo, ſeſe Hieronis navigium cum Noëmi arcâ exæquet, fortaſſis illâ majus fuerit, aliis tamen pluribus eâ fuit inferius.

Quanta porrò incredulitas eorum hominum & imprôbitas erat, nō ſolùm oculis ſpectare præſens opus, ſed & manus ad id commodare, ut alii evadant, ſeipſos perditè negligere. Miratus id Auguſtinus, Arcæ fabricatores, inquit, præſtiterunt aliis, ut evaderent, non ſibi. Proinde Paulus Noëmum prædicans, Fide, inquit, Noë reſponſo accepto de iis, quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in

in ſalutem domûs ſuæ, per quam damnavit mundum,& juſtitiæ, quæ per fidem eſt, hæres eſt inſtitutus *a*. Fecit Noë omnia quæ præceperat illi Deus,& eo etiam modo quo præceperat.

Cur autem Deus ad ſtrictam adeò formulam, & perquiſitè ad unguem facienda exigit? ita, ut ſi paullulùm à præſcriptâ formâ exerremus, fruſtrà & perniciosè laboremus. Complures numerantur cauſſæ.

a Iuſtitiæ hæres Noëmus, de quo & Sibylla l. 1. Inter eos omnes unus juſtiſſimus, atque Verax Noë fuit, fidúſque & rebus honeſtis Addictus.

§. III.

I. Vt debita in cunctis ſervetur ordinis connexio, quod in artibus & opificiis fieri videmus, cùm alia aliis adjumentum ſubminiſtrant. Typographium ingredere; hîc cernes, qui formas æneas componat, illic qui ſepiam typis illinat, iſtic qui prælum regat, ſi eorum unicus ſit negligentior, chartæ ſordidæ, mendoſi libri, characteres & verſus fugientes excuduntur. In Belgio pictores ſtudiis nonnumquā pingunt partitis. Eſt qui ſolùm pingat quidquid florum & frondium imago deſiderat, alius veſtes tantùm, iſte vultus, animantes ille penicillo exprimit; alter alteri fert ſuppetias. Ita Deus nobiſcū paciſcitur: Fac tu quod in te eſt, & fac gnaviter, ego meis partibus non deero. Deus Hebræo populo annis qua-

draginta ideò dedit manna è nubibus, quando agriculturæ in vaſtâ ſolitudine nō poterat vacare; at ubi Iordanem tranſmiſerunt, ſubtraxit eis hanc alimoniam, tunc enim ſerere poterant & metere. Iuſſi ergo ſunt, quod ſuum erat facere. Ita Deus cum unoquoque noſtrûm partitur operas, monetq; fideliter: Hoc mei muneris eſt, hoc mihi curandum linque; hoc autem tui eſt officii, hoc tu cura; tuas mete ſegetes, in alienas ne falcem mitte. Ita in Republicâ cavet Magiſtratus, ne quis alienis inhiet commodis, ne partes alterius præoccupet. Ad præſcriptum autem nos laborare vult Deus, quoniam ipſius voluntas, omnis humanæ actionis regula eſt; curvum eſt, quidquid ab hac aberrat.

II. Cauſſa, cur Deus tam exquiſitè ſibi velit ſerviri, eſt, ut noverit homo pauperculus, quantum Deo debeat pro aſſiduis, quibus afficitur, beneficiis. Quantillum verò eſt omne id, quod humana præſtat actio, ſi conferatur cum eo quod Deus actioni confert humanæ. Inſpiciamus pomum Punicum, aut de vite botrum, quis grana componit, quis acinos jungit, quis colore tam nobili pingit, quis liquorem tam ſuavem infundit? ſi humanâ hoc efficiendum ſit induſtriâ, quanto tempore, quibus ad id inſtrumentis opus foret, & parum tamen efficeretur. Vult igitur Deus optimus, ut quis, quod poteſt, faciat, cetera divinæ providentiæ commendet: quemadmodum filiolus in paternâ domo de

Digitized by Google

frumenti pretio ſollicitus non eſt, parentis id curæ relinquit. Vnicus ſit parvuli labor, ſollicitudo unica, exactiſſimè parentibus obedire.

III. Cauſſa, ut condiſcat homo accuratè obſequi Deo; teſtetúrque quà dictis quà factis illum eſſe Dominum omnium. Deus olim imperans Hebræo Ionæ, Surge, ajebat, & vade in Niniven ciuitatem grandē, & prædica in eâ *a*. At verò bonus Jonas divina juſſa ſuaviſſimè ſuo arbitrio interpretatus, navim conſcendit, & torſit iter in Tharſis. Inde cælum omne turbari, mare furere, naves atrocibus procellis concuſſæ, ea maximè, quâ Ionas vehebat, decumanis fluctibus impugnata, proximum minabatur interitum. Ionas miſſis ſortibus velut Neptuno victima in aquas præcipitatus, & ab immani ceto, in eſcam exceptus eſt. Triduum hoc vivo carcere latitavit miserè, ſepultus antequam mortuus. Triduo elapſo cetus bolum hunc indigeſtum, quem præcipitanter glutierat, revomens, Ionam in littus ejecit. Deus iterum urgens, Vade, ajebat, in Niniven. O mi bone Deus! potuiſti præcipere piſci, ut eſſet Ionæ triduo pro navi, eodem juſſu, eâdem prorſus potentia, eidem belluæ imperare licuiſſet; ut Ionam uſque Niniven deveheret: quanto vir iſte ſuperſediſſet labore? itineris, quod erat conficiendum, ingens habuiſſet compendium! At Deus in priore ſententiâ perſeverans, Vade, inquit, in Niniven.

a Ionæ c. 1 v. 2.

niven. Pedibus hoc iter conficiat, & obedire diſcat. O mi Propheta, mi optime Iona! en mare tibi ſchola, condiſcipuli nautæ, cetus magiſter: ita nimirum docendus eras ritè omnia ad præſcriptum exequi, non ut Tharſis, ſed ut Niniven ires imperabatur. Deus, quæ mandat, ea exactiſſimè, ad unguem accuratiſſimè vult confici. Vbi negligitur, aut reſpuitur, aut minùs ſtudioſè perficitur imperium, ibi mox ſubit peccatum.

Dic enimverò, quid eſt peccatum? Voluntarius dæmon, ait Chryſoſtomus, & ſpõtanea inſania. Si verbo reſpondendum huic quæſtioni quid peccatum eſt? Dicimus: Tranſgreſſio. Liceat ulteriùs rogare: Quid eſt tranſgreſſio? Petulans ultra metam ſaltus. Deus & ipſi mari metas ponens, Vſque hunc venies, inquit, & ampliùs non procedes *a*. Has metas pelagus, has creatæ res omnes obſequiis ſtrictiſſimis obſervant. Nempe terminum poſuiſti eis, quem non tranſgredientur *b*. Homo rationis cõpos tranſilit & ridet. Vbi ratio? ubi obedientia? Quid Deo reſpondebis homo fatue? Quid hoc aliud quàm cum ratione furere? Salomonis effatum eſt: Sapiens declinat à malo & timet, ſtultus tranſilit & confidit *c*.

At dices: Nimis vehemens eſt appetentia, cohiberi ſeſe non ſinit; laxandæ ſunt aliquantulùm genio habenæ. Quæſo te,

a *Iob.c.*38. *v.* 11. b *Pſal.* 103. *v.* 9. c *Prou.c.*24. *v.* 16.

te, mi homo, quid aquarum vortices, quid fluctuum impetus, niſi vehementiſſimus appetitus egurgitandi ſe in terram? Et tamē continet ſe mare, & inconceſſos reprimit excurſus. Tibi rationis frenum, timoris retinaculum in manu eſt; nihilominùs effundis te in vetitum, ínque omnem carnis petulantiam. Cur non anguſtiùs freno uteris, cur habenas non adducis? Promittit Iſaias vicem Dei: Laude meâ infrenabo te, ne intereas *a*. Frenum aureum eſt, laudis, reverentiæ, amoris in Deum: adduc habenas, & compeſce pravas appetentias, ne tranſili metas. Ah, quoties poſitas tranſgredimur metas, fines, terminos, quos Deus nobis fixit, tranſilimus, & non dolemus, in aliis ſapimus, & acutùm cernimus, hîc talpæ ſumus, & dementiâ grandi laboramus. Eſdras ſacerdos hîc erudit, qui panem non comedit, & aquam non bibit, lugebat enim tranſgreſſionem *b*.

IV. Cauſſa. Vult Deus ad amuſſim, quā ille duxit, nos laborare, ut deprimamur ſimul, & elevemur atque nobilitemur. Hæc duo ſibimet oppoſita ad unum tendunt finem. Nec mirum; Gloriam præcedit humilitas *c*, ad ſubmiſſionem plurimum facit, jugiter laboris aliquid ſubire. Eſt labor noſter defectibus tam plenus, ut modeſtiæ & ſubmiſſioni augendæ maximè proſit opus ſuum, præſertim ad præſcriptam normam faciendum inſpicere. Ad illud Chri-
ſtus

a *Iſa.c.48.v.9.* b *1.Eſdr.c.10,v.6.*
c *Proverb.c.15.v.33.*

Digitized by Google

ſtus nos erudiens, Cùm, inquit, feceritis omnia quæ præſcripta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus *a*. Imperito ſcribæ, qui curvos pingit verſus, nigræ lineæ ſubtus chartam ponuntur tralucentes, eíque dicitur, Hos ductus ſequere. Nempe diſcipulis & artium tironibus leges definimus, normam & regulam præſcribimus. Dum vivimus, in ſcholâ degimus, diſcipuli ſumus, Deus definit nobis, quid faciamus, atque iſtud profectò maximo nobis honori eſt; hoc utilitatem noſtram inſigniter nobilitat, quòd Deus formulam rerum agendarum præbeat, homo laborem adjungat. Hæc ſocietatis proba eſt conventio: ſuam partem dat Deus, dat ſuam & homo: Deus normam & agendi gratiam ſuppeditat, apponit homo induſtriam, ídque pro lucro communi & æterno.

Deus Noëmo particulatim quid faceret, dictârat, perinde ſi diceret: Vir mihi unicè charus, ſed etiamnum tiro & diſcipulus es, ideò ad præſcriptum ſingula, & prout juſſero, fac. Fecit igitur Noë omnia quæ præceperat illi Deus. Hîc geminum ad incepti rationem ſuggerimus documentum.

I. *Deo labora.* Si tibi tuíſque ſolùm commodis, ſi humanis tantùm oculis labores, fruſtrà laboras, ventum ſeminas, & turbinem metès; culmus ſtans nō eſt in eo, germen non faciet farinam, quod etſi fecerit, alieni comedent eam *b*. Cùm non laboratur,

a *Luc. c.* 17. *v.* 10. b *Oſea. c.* 8. *v.* 7.

tur Deo, ſæpè maximi laboris præmium meræ ſunt ingratiæ. Merces æquiſſima laboribus tam vanis. Deo igitur lobora, cui non ſolùm eſt dives arca, ſed etiam exactiſſima ſcientia, quantum quiſque laborârit, quantum promeritus ſit. Labores noſtros omnes præmium longiſſimè ſuperabit. Ergo quidquid agas, Deo labora.

Induſtriâ vinces omnia. Certum; induſtriæ nihil inexpugnabile; perrumpit hæc omnia mille artium inventrix, in laboribus indefeſſa Inſpiciamus, obſecro, Noëmum, cùm caput, cùm manus pedéſque laſſeſcunt, contemplemur laborem centum annorum aſſiduum, quàm grandis hic patientia, quàm inſignis conſtantia inter tot calumnias & convitia eluxit! In mortis viciniâ ſummo erit ſolatio, hanc auferre laudem: Fecit igitur omnia quæ preceperat ei Deus. Obedientiæ omnia ſunt facilia. Vir obediens loquitur victorias *a*, Omnia ſunt expugnabilia induſtriæ.

a Prou. c. 21. v. 28.

CAPVT IX.

Arcæ janua & feneſtra à Noëmo inſerta.

ACCVRATISSIME quidē omnia fabricandæ arcæ membra dictavit Deus, precipuè verò illa duo, Ianuam & Feneſtrā. Nam de primo ſingillatim præcipiens, Oſtium

Digitized by Google

ſtium autem, inquit, pones ex latere. Hîc Noëmus, ut ſuperiori capite demonſtratum, tironem ſe ac diſcipulum gerere debuit, cui Magiſter ordine dictat ſingula, & præſcribit, non ſolùm quid faciendum ſit, ſed etiam quomodo. In arcâ utique figenda fuit janua, ut ingreſſus ad eam pateret; utique & feneſtra fuit aperienda, ne eſſet ex toto aut tenebricoſus carcer, aut expers lucis ſepulchrum. Quid opus hæc multis præcipere? Nihilominùs præcepit ei Deus, peculiariter januã & feneſtram patefaceret in arcâ, atque hoc ita præceptum eſt Noëmo, ut ne latum quidem unguem abiret à præſcriptâ formulâ, non altiorem, non depreſſiorem, nec januam nec feneſtram faceret, ſed nec alio loco, quàm quo præceptum eſſet. Serius eſt atque ſeverus hic Ædilis, qui non vult, ut Noëmus ædificator ſuus ſuopte ingenio aut arbitrio quidquam faciat, ſed prout ipſi faciendum monſtratur. Quid autem hoc oſtium & feneſtra iſta ſignificatûs & myſterii habuerit, hoc capite dicemus.

§. I.

Oſtium habuit arca unicũ, ídque, quod volebat Deus, ex arcæ latere. Credibile prorſus, hoc oſtium non in arcę imo, ſed ab imo pedes ſeptenos & ſemis numerando, nempe uno ac dimidio pede altiùs ſentinâ ita collocatum, ut catenis attrahi ac dimitti, ſicut pons verſatilis, potuerit, ita vt omnia

Digitized by Google

omnia animalia veluti per pontem aſcenderint. Eo modo oſtium iſtud rectà ad tertiam & infimam contignationem pertingebat, ita quidem, ut pecus omne ingreſſu primo in ſuas ſtatim manſiunculas & ſtabula deduci potuerit. Putatur hoc oſtium quindecim pedes longum, ſeptem aut octo latum fuiſſe, foris claudi, intus aperiri ad inſtar feneſtræ potuiſſe.

Ita unica in arcam janua dabat ingreſſum. An unica tantùm fuerit feneſtra, incertum. Plurimorum opinio eſt, nec incelebris, plures fuiſſe. Cùm autem pagina divina nullam ejus rei mentionem faciat, difficile eſt plures unâ ſtatuere. Hinc autem ſciri poterit, Deum ſtructuræ hujus fuiſſe architectum, quando ſe noſcendum exhibet à ſtylo ſuo. Omnes pænè artifices certis dignoſcuntur ſui artificii notis. Sic architectos non difficulter nôris ex ipſo ædificandi modo: iſte operoſâ, hic gracili, iſte durabili ſtructurâ; ſpecioſè alius & ad pompam ædificat: ita pictores, iſte leni penicillo, duriore alter, ille volante pingit; hic è proportione ac ſymmetriâ, alius noſcitur è coloribus; iſte amœniores vultus, ille veſtes, & omnes earum plicas pingit feliciùs, ſuo quiſq; ſtylo & pingendi modo animadvertitur: ita muſici dignoſcũtur, iſte ſolum ſpectat artificium, ſed minùs probatur auribus, iſte canit templis graviter & accommodatè verbis, hic ſuavitatem maximè ſectatur; cantum alius pingit, flexiones & ornamenta cromatica præcipuè quæ-

quærit, ſuis quiſque modulis arguitur. Ita ſcribendi Latinè ac loquendi ſtylus diverſiſſimus; hic lacinias laxat, ampullatur verbis, & ſeſquipedales jactat voces; hic verò non longos logos, ſed orationem adſtrictè factam in uſu habet: hic pictam amat & floridam dictionem; ille vulgari ac flaccidâ phraſi vtitur, iſte erigit ſeſe & plebem non ſapit, terſam alius & caſtigatam Latinitatem æmulatur. quiſque ſuo loquendi, ſcribendi, cantandi, pingendi, ædificandi gaudet ſtylo.

Primus omnium architectus ingens initio, & pænè dixerim, infinitum ſtruxit ædificium. Principio creavit Deus cælum & terram. Ampla profectò domus. Amplitudinem terræ difficulter capimus; immenſitatem cæli quomodo capiemus? Hîc quæſtio ſit, quâ portâ cælum ingreſſi ſint Angeli, quâ nos? per ampliſſimam ſanè, per grande nihilum: Terra autem erat inanis & vacua. Vnus ergo, Sapientia teſte, introitus eſt omnium ad vitam, & ſimilis exitus *a*. Sed idem hic Architectus magni hujus ædificii adumbrationem in homine delineavit; in ædificio hoc modico magni imagine feneſtellas duas, geminos locavit oculos, ſed unam dumtaxat januam, os ſeu linguam, pontem planè verſatilem, modò ſubmittendum, modò attrahendum. Ex ipſo ore procedit benedictio & maledictio *b*. Ecce igitur hic ſtylus eſt Architecti ſummi; plerumque unam tantùmodò januam ſuis

a Sap.c.7.v.6. b *Iſ.c.3.v.10.*

Digitized by Google

ſuis inſerit ædificiis, imò in ſuam ipſius domum dumtaxat unum unicum patefecit oſtium. Chriſtus apertiſſimè, Ego ſum oſtium, inquit, nemo venit ad Patrem niſi per me *a*. Hic ſtylus eſt hujus Architecti, ad maxima ædificia unicam plerumque januam pandere, ut tantò meliùs cuſtodiatur domus, quantò paucioribus clauditur oſtiis. Multæ januæ vitiis non paucis favent, hac Mercurius, hac irrumpit Venus, per alias alia vitiorum monſtra ſubrepunt. Cùm igitur unum ſit corporis humani oſtium, os ſeu lingua, ſollertiſſimè attendendum, ne quis ingredientium aut egredientium furetur & expilet domum.

An autem in arcâ plures unâ fuerint feneſtræ, incertum eſſe diximus. Non pauci opinantur, in tertiâ contignatione, in hominum & volucrum domicilio fuiſſe plures minores, è vitro aut ſpeculari lapide, qui perinde ut cornu, teſte Plinio, in lamellas tenues ſecari poteſt *b*, ita ut per illas lux, non item aqua potuerit penetrare. Rabbini Hebræorum è vocum origine ſomniârunt, grandiorem gemmam lychnitem, aut carbunculum illic loci, ubi homines habitarent, poſitum, ut ea ſaltem ratione ſplendoris aliquid & luminis domicilium acciperet. Hoc certum, feneſtram, quæ aperiri & claudi potuerit in arcâ, patefactam. Alphonſus Toſtatus exiſtimat fuiſſe foramen, non pellucidum, ſed to-

to

a *Ioan. c.* 10. *v.* 14.

b *Plin. l.* 36. *Natur. hiſtor. c.* 22.

Digitized by Google

to eluvionis tempore clauſum. Ioannes Buteo, qui complura hîc benè adumbravit, fuiſſe unam tantùm feneſtram judicat, eámque pellucidam in hominum uſus: lumine non egebant pecudes, quarum contignatio pænè tota natabat aquis. Hanc feneſtram Oleaſter credit in ſummitate arcæ locatam, cælum verſus, quod per eam potuerit ſpectari. Sed numquid forſan conſultius fuiſſet aquarum incrementa & decrementa per feneſtram proſpicere, indéque tempeſtivum ex arcâ egreſſum metiri? ſed videtur Deus noluiſſe, ut cerneret Noëmus miſerabilem hominum pecoríſque interitum. Triſte nimis ſpectaculum, cernere cum undis & morte luctantes, domos, oppida, civitates, provincias fluctibus ſorberi. Mœrore acerbiſſimo Noëmum affeciſſet hoc genus ſpectaculi. Ergo, mi Noëme, ſatis tibi ſit te ſervari. Quid vis videre, unde debeas dolere?

§. II.

Hîc nobiliſſimum ſpei ſymbolum ingeritur. Quicumque nos eventus rerum turbent, quantumcumque adverſa ſæviat fortuna, undequaque nos venti & feri maris fluctus impugnēt, mœrores & dolores certatim nos dividant, modò unica hæc feneſtella non obſtruatur: In te, Domine, ſperavi, nō confundar in æternum a. Nō ſēper

&

a Pſal. 30. v. 1.

& olim ſic erit: non ſemper iraſcetur mare, nec æternùm turbines & procellæ in nos incurrent, permittamus ſuum & mari & ventis imperium. Deus ſuorum pauperum non uſquequaque obliviſcetur: ad hoc loci, & temporis, & turbationis nos deduxit: educet demum ex his fluctibus. Hanc mihi feneſtram ſpei confirmatiſſimæ nemo obſtruxerit, per hanc & cælum, & cæli Dominum ſuſpicio: Etiamſi occiderit me, in ipſo tamen ſperabo *a*. Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea. *b*. Immutationem Jobus appellat felicem à luctu tranſitum ad gaudia. Expecto in dies ſingulos, dum mori deſinam, dum ad vitam immortalem deliciis affluentem perveniam. Expecto, dum per hanc ſpei feneſtellam cælum eminus ſaluto. Militiam Iobus nominat hanc mortalem vitam, miſeriis & ærumnis plenam. Quid enimverò militem in prælia protrudit, niſi ſpes ſtipendii, ſpes victoriæ ac prædæ? alioqui certè labor & rigor militaris videri poſſet intolerabilis. Ita prorſus futuræ ſpes vitæ continuas hîc quas patimur mortes ſupra modum mitigat. Beatus Paulus hanc nobis feneſtram aperiens, Fortiſſimum, inquit, ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem *c*. Itaque ſi modò feneſtra hæc unica lucem in animum admittat, omnia toleratu facilia erunt. Videri quidem

a *Iob.c.13.v.15.* b *Idem c.14.v.14.*
c *Ad Hebr.c.6.v.18.*

Digitized by Google

dem poterat Noëmicæ familiæ vita miſerrima, cui non conceſſum aliud aſpicere quàm cælum, & quidem iratum, ſpes tamen certa & conſtans patientia hæc pertulerunt omnia. Si quem mœror & pavor dejiciat, argumento id eſt, hanc ei feneſtram eſſe obſtructam, ſpem pænè omnem collapſam. In ſpem igitur erigatur mœſtus, ut ſentiat de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærat illum *a*.

Cur verò Deus, obſecrò, Noëmum tot ærumnis & angoribus voluit exponere? non defuiſſent tot alia ſubſidia, quibus ſervari potuiſſet. Ita ſanè non defuiſſent; ſed nec defuerunt cauſſæ, ob quas optimus Deus Noëmum pati plurima, & unà laborare ad præſcriptum voluit. Sed quę laborandi, eæ etiam tolerandi fuerunt cauſſæ. Sed ex iis pauculas numeremus. 1. Si rerum omnium Conditor tanta ſuſtinere, ſi tam gravia pati voluit, & quidem adeò ſine menſurâ, ut ipſius vicem queratur Pſaltes: Omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbaverunt me *b*. Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me *c*. Si tanta, inquam, paſſus Creator, quid reluctaris res creata, homuncio vilis? caliculum, quem tibi propinat Dominus, exhauri. 2. Non eſt obſequium gratuitum, ſed planè debitum, etſi plurima, etſi graviſſima patiamur. Agnoſce ac fatere tot mil-

F le no-

a *Sap. c.* 1. *v.* 1. b *Pſal.* 87. *v.* 8. & 17.
c *Pſal.* 68. *v.* 3.

Digitized by Google

le nominum obæratę homo; decem millia talentorum debes, nec ſoluendo es; pelle igitur luas, quod non potes ære; ſubi carcerem, & aliquid incommodorum tolera, ut vel milleſimam tuorum nominum partem expungas. Et ſcito nihil tam grave te paſſurum, quin tua debita petulanter contracta ſine comparatione ſint graviora: obolum reddis centum millibus Philippeorum. Nec enim umquam ære alieno exires, niſi tuus pro te Servator ſolveret patiẽtiâ inæſtimabili. Bernardus hæc expendens, Agnoſce, inquit, ô homo, quàm gravia ſint vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari *a*. Adeò peccati malum impunitatem habere non poteſt, ut cæleſtis Pater quod condonavit ſervo, vindicârit vel in Filio. 3. Qui triſtę quid patitur, parére diſcat, & Deo ſe ſubditum profiteri. Ad parendi ſtudium maximè ſpectat, immiſſas à Domino calamitates non repugnanter pati. Cùm ruſticis imponitur onerum vehendorum bajulandorúmque neceſſitas *b*, velint nolint parendum eſt, hoc clientelæ opus recuſare non poſſunt. Ita Deus nobiſcum clementiſſimè agens, & variis nos miſeriis exercens, Vt ſciatis, inquit, quia ego ſolus ſum Dominus, & non eſt alius præter me. Afflictio clientelare opus eſt, omnes tangit, nemini licet ſe ſubducere, patiendum eſt. Sic Iſaac,

a *Bernard. ſerm de Nativit. Domini.*

b *Iuriſconſultis Angariorum exhibitio, ἀκουσία ἐργασία.*

Digitized by Google

Iſaac, ſic Iacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles *a*. 4. Submiſſioni ac Humilitati vel obtinendæ, vel augendæ jam obtentæ atterimur adverſis. O quantos cetera indomitos redegerunt in ordinem ærumnæ! Antiochum Epiphanem videte: jam penè ſidera tangebat, rex ſuâ opinione inviĉtiſſimus, maris fluĉtibus imperare, & montium molem in lance appendere ſibi viſus, ignem ſpirans in Iudæos, minabatur ſuperbiſſimè Hieroſolymam in congeriem ſepulchri à ſe redigendam & ſolo æquandam. Cùm verò curru excuſſus gravi corporis colliſione affligeretur, cùm eum dirus viſcerum dolor torqueret, cùm è putridis ejus membris ebullirent vermes defluente carne, & mœror ingens animum laceraret, quàm modeſtus, quàm oris placidi, quàm ſubmiſſus eſſe cœpit! Hîc demum impius in ſeipſum deſcendere, ſuperbiæ alas ſubmittere, in ſui notitiam venire, Deum ſe longe potentiorem agnoſcere. Iam denique piſcator iĉtus ſapit, jam ſceleratus rex ſaniſſimas voces erumpens, Juſtum eſt, inquit, ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire *a*. Jam & cælum pollicitationibus implet, & ſummam Hieroſolymæ libertatem promittit, jam Iudæos, quos inhumatos feris objicere decreverat, Athenienſibus æquales ſe faĉturum, ſumptus ſacrificiis

 è ſuo

a *Iudith* c 8 v. 38.
b 2. *Machab*. c. 9. v. 12.

Digitized by Google

è ſuo ærario præſtiturum; vaſa ſancta multiplicaturum, templum maximis donis ornaturum, imò ſuper hæc omnia Iudæum ſe futurum, & omnem locum peragrando, Dei potentiam ubique prædicaturum ampliſſimè ſpondet. Quantus promiſſor è quanto tortore! Quomodo lupus migravit in oviculam, quomodo tigris in agnellum eſt mutata? Ita, mi Antioche, verbera & plagæ divinitus immiſſæ, ſi non plenè ſapere, ſaltem modeſtè te loqui docuerunt. Eſt quòd maximas agamus gratias calamitatibus, quæ ſubmiſſionem ac modeſtiam, alioqui neglectiſſimam, amare ac colere docent ſalubri compendio. 5. Meritis cumulandis & augendæ gloriæ, rebus incōmodis & aſperis exercemur. Et beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe *a*. Quem enim diligit Dominus, caſtigat, flagellat autem omnem filium, quē recipit *b*. Tobiæ viro ad omnem virtutem facto dicitur: Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te *c*. Tobias ipſe animo ad Deum erectiſſimo, Hoc autem, inquit, pro certo habet omnis, qui te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur: ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in correptione fuerit, ad miſericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus noſtris:

a *Iac. c.* 1. *v.* 12. b *Ad Hebr. c.* 12. *v.* 6. c *Tob. c.* 12. *v.* 13.

Digitized by Google

ſtris: quia poſt tempeſtatem tranquillum facis, & poſt lacrimationem & fletum exultationem infundis *a*. Quid denique res afflictas & turbidas horremus? Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei *b*. Sicut autem optimus Deus præſcribit nobis menſuram laborandi, ſic & patiendi. Quod affirmans Pſaltes, Cibabis nos, inquit, pane lacrimarum, & potum dabis nobis in lacrimis, in menſurâ *c*.

a *Tob.c.* 3. *v.* 21. *&* 22. b *Actor.c.* 14. *v.* 21. c *Pſal.* 79. *v.* 6.

§. III.

Sed hîc iterum ad arcæ januam & feneſtram duplex documentum inſtillamus.

I. *Spe gaude.* Notum Tibulli carmen:

Spes etiam validâ ſolatur compede vinctum,
Crura ſonant ferro, ſed canit inter opus.

Quis noſtrûm eſt, qui non ſuas ferat compedes? modò corpori, modò animo ægrè eſt; jam liberi, jam ſervi, jam cognati, jam alii turbant; jam fama, jam facultates, & bona faciunt jacturam. Suis quiſque compedibus vincîtur, numquam deeſt quod cruciet. Sed erigamus animum, hortante Paulo, ſpe gaudentes, in tribulatione patientes *a*. O quoties aut ærumnæ, aut ærumnarum nuntii in mœrorem nos dant, & ſalſos oculorum imbres excutiunt! Sinamus hos nimbos fluere, & interim ſpe gau-

 dea-

a *Ad Rom.c.*12.*v.*12.

Digitized by Google

deamus; accedamus arcæ feneſtram,& inde cælum ſuſpiciamus, *ſpe vitæ* melioris & æternæ. Cum Iobo pro ſe quiſque dicat: Expecto immutationem meam cunctis diebus, cunctis horis. Quotieſcumque mœror, aut tædium, aut animi languor & dejectio ſubrepit, ad arcæ feneſtram properemus, ſpe gaudeamus, quoniam debet in ſpe, qui arat, arare *a*.

II. *Cælum crebrò ſuſpice.* Quàm multa quotidie in oculos admittimus effectu vario: multa nocent, quædam docent; hæc contriſtant, illa exhilarant. Ex omnibus oculorum ſpectaculis, præſtantius non eſt, quàm cælum creberrimè ſpectatum. Iter tutiſſimum eò habent oculi, quò Chriſtus ſuis toties,& ingemiſcens & illacrimãs præceſſit. Nemo illac viam nobis obſtruxerit. Omnia poſſideat, non poſſidet æthera mœror. Quis non intimâ voluptate geſtiat, cùm illam Dei ſedem, Beatorum viridarium & diætam aſpicit.

Cùm circa Natales Domini ferias creſcentem habemus diem,ſolamur nos, & de propinquante vere gaudemus. Hîc multò magis gaudeamus: appropinquat ver æternum, quod nullus autumnus, hiems nulla excipiet. Inſcriptum cælo: Qui vicerit, poſſidebit hæc *b*. Brevis eſt lucta, audeamus & velimus vincere, jam noſtra eſt victo-

a 1. *ad Cor. c. 9. v. 9.*
b *Apoc. c. 21. v. 7.*

victoria. Cælum, noſtri certaminis præmium, quàm frequentiſſimè ſuſpiciamus, & inter omnes fortunæ turbines durati, decumanas etiam tempeſtates ſuperare, & vel pugnantibus ventis, navem ad portum, quem edixit Deus, appellere condiſcamus. Nemo hîc niſi volens naufragatur.

CAPVT X.

Pecoris & hominum in Arcam ingreſſus; Arcæ clauſtrum.

DIANAE templum Epheſi, opus planè admirandum, cui perficiendo Aſia tota auxiliares manus & aurum commodavit, quatuor annis perfectum eſt. Quis hiſtoricorum memorat unam aliquam domum annis quinquaginta, non dicam centũ, ſæculari ſpatio, ædificatam? Arca, quam cæli Architectus dictaverat, majorem partem aviarium, pecori claudendo ſtabulum, pabulo ſervando conditorium erat, & tamẽ centũ annis in his receptaculis ſtruẽdis laboratum eſt. Tandẽ laboris appetiit finis, ſed necdum ullus nequitiæ; nullum pœnitentiæ veſtigium; hodiernus dies mores ſanctiores non videt quàm heſternus,

Digitized by Google

nec præſens annus, quàm præteritus. Eſtur, potatur, luditur; nuptiæ, convivia, choreæ, luxus & luxuria, univerſa imò vitia feliciſſimos habent progreſſus. Omnium idem ſtudium, nequitiæ inſignitè operari.

Vindicta igitur divina ulteriùs ſe continere non potuit. Maluiſſet quidem Deus ligneam domum illā non eſſe uſui, & ædificationem eam fruſtrà ſuſceptam, ſed nullus fuit, nec quidem unicus, qui oblatam gratiam non reſpueret. Decretum ergo divinum cælo miſſum Noëmo: Ingredere tu & omnis domus tua in arcam: te enim vidi juſtum coram me in generatione hac *a*. Poſt hæc tamen omnia, ſeptem inſuper dies divina bonitas ſuſtinens expectare. Adhuc enim, ait, & poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & delebo omnem ſubſtantiam, quam feci, de ſuperficie terræ *b*. Quî potuiſſet tandem Deus majorem patientiam & longanimitatem humanæ genti exhibere? & quî tandem humana gens potuiſſet Deo graviorem injuriam inferre, quàm nequitiâ tam contumaciter obſtinatâ? Hîc tria nobis ſollertiùs expendenda. 1. Quomodo Deus denuò ſeveras cum ſummâ benignitate minas intentârit. 2. Lugubrem tam pecoris, quàm hominum in arcam ingreſſum ſpectabimus. 3. Quomodo Deus Noëmum cum familiâ in arcâ concluſerit.

§. I.

a *Gen. c. 7. v. 1.* b *Ibid. v. 4.*

§. I.

Ab omni ævo in omne ævum ſemper veriſſimum illud Hebræi Pſaltæ: *Miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus a.* Mirabilem prorſus ſe juſtitia Dei exhibet, longè mirabiliorem patiẽtia Dei & miſericordia; centum & viginti annos expectat reſipiſcentiam ſummâ longanimitate. Non vult Deus perire animam, ſed retractat cogitans, ne penitus pereat qui abjectus eſt b. Ille quidem gladium & ignem, mortem & inferos manu claudit, & tamen diſſimulat, connivet, parcit, honorem ſuum atrociſſimè violari permittit. Cunctatur, & moram adhibet; vindictam in annos decem, in annos quinquaginta, in centenos differt. Ita Noëmi ævo centum viginti annis ſummè miſericors & longanimis expectavit, nec deſideravit aliud, quàm pœnitentiam. Nemo vel pedem vel digitum moviſſet pœnitentiæ agendæ. Et tamẽ poſt tot annorum & olympiadum decurſus, necdum impatiens Deus, necdum vi agere, & ſceleratos interimere, imò novam ſupremi termini dilationem conſtituere, & ita promulgari jubet: *Adhuc enim & poſt ſeptem dies ego pluam ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.*

Adhuc enim, adhuc unam do hebdoma-

a *Pſal.* 144. *v.* 9.
b 2. *Reg. c.* 14. *v.* 14.

Digitized by Google

dam ad reſipiſcendum: properate, pœnitentiam agite, ad finem feſtinat clepſydra, vicinus eſt interitus, reſipiſcite. Fruſtrà fuerunt hactenus admonitiones, minæ, conciones. Spectaculum arcæ jam conſummatæ neminem movet. Pabulum animantibus, annona hominibus in annum arcæ illata neminem terret. Tot volucrum, tot quadrupedum confluxus nec vel unico quidem homini pœnitentiam perſuadet. Fortaſſis ubi viderint omnes ordine animantes, ſed & homines in arcam velut aſylum ultimum ſe recipere, toto cogitabunt animo: Iam denique ſeriò res agitur, reſipiſcamus; dies inſtant noviſſimi; res eſt jam ad extremum perducta. Nemo quidquam horum, quin imò alia omnia cogitabant; etiamnum ridebant & jocabantur: vitiorum dulcedinem nemo ejurabat, libidinis cænum nemini diſplicebat. Summe Deus, quàm occæcati cupiditatibus & vitiis, quàm pervicaces & obdurati, quā refractarii & ſurdi! Num illi ſoli? Imò omnes vitiis aſſueti, hæc enim eſt peccati indoles, excæcare, in perniciem dare, ad omne vetitum indurare. Ah quàm incredibilis patientia Dei & longanimitas! Verè miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Poſt cētum viginti annos etiamnum moras interponens; ſupplicia jam pridem infligenda extrahens, Adhuc enim, inquit, adhuc, adhuc. Poſt longiſſimum hoc temporis ſpatium, jam elapſum, cor paternum à pœnis expetendis adhuc ſeſe continet: ægerri-
mè

mè adducitur, ut quos condidit, perdat. Miſericordia infinita, dum poteſt, plagas arcet à reis, ſperátque etiam de deſperatiſſimis. Sed an nimiùm feſtinant pœnæ poſt tot annos? Sed obſecro, ait miſericordia, ſeptem adhuc dies, unam adhuc hebdomadem ad reſipiſcendum impetrem, fortaſſis enim ad Deum revertentur.

Tam leni & placido animo Deus in hoſtes ſuos, in luxurioſos, in ſuperbos, in alios vitioſos eſt, ut eos longanimitate mitiſſimâ expectet, vindictam uſque & uſque differat, & ſolam quærat pœnitentiam. Sed terminum Deus non omnibus ponit æqualem. Huic annum unum, huic ſeptē, huic viginti, plures aliis indulget annos: illi aliquot dies, iſti horas pauculas indulget. Cur illi tam multum, iſti tam parum ſpatii concedat, ſolus novit juſtiſſimus Deus, cujus iudicia falli non poſſunt. Moram oppidò brevem conſtituit opulento illi, qui frugibus inferēdis cogitârat ampliare horrea, & vitam conſecrare voluptatibus. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animã tuam repetunt à te, quæ autem parâſti, cujus erunt *a*? Habuit miſer horas pauculas, qui multos ſibi promittebat annos. At illis Noëmi ævo tam obſtinatis, tam perditis ſpatium temporis prælongum mitiſſimus Deus conceſſit, eo tamen nec unus quidem unicus bono ſuo voluit uti, ita omnes libidinis & vitiorum furor occupârat. In eam rem Chryſoſtomus, Vidiſti, ait, ingra-

a *Luc.* c. 12. v. 20.

Digitized by Google

gratitudinis excellentiam? vidiſti ſtupidas & doloris ſenſu carentes animas? Neque pœnæ timor, neque longanimitatis tempus arcuit illos à malis operibus: ſed ſemel in præceps dejecti, & oculo mentis excæcati, à malâ concupiſcentiâ, quaſi ab ebrietate quadam demerſi, redire ultrà noluerunt: quemadmodum & Sapiens dicit: Impius cùm in profundum ceciderit malorum, contemnit. Grave enim, grave eſt, dilecti, capi laqueis diaboli. Anima enim poſteà, quaſi in retibus comprehenſa trahitur: & ſicut ſus in luti volutabro oblectatur, ſic & iſta à malâ conſuetudine obruta, ne ſentit quidem peccatorum fœtorem. Ideò opus eſt, ut ſobrii & vigiles ſimus, ne ab initio diabolo ingreſſum concedamus, ut ne, dum obtenebrata fuerit noſtra ratio, & excæcata mentis perſpicacia, faciat quaſi privatas hujus ſolis lumine, ne valeas in radios ſolis juſtitiæ contueri, & ita in præceps feraris: id quod & illis accidit *a*. Si in tenebras has deveniamus, fruſtrà clamatur: *Adhuc enim, adhuc*. Nec homines nec Angeli hanc pervicaciam expugnaverint. Hoc primum.

a *Chryſoſt. hom. 22. circa medium, mihi pag.* 137.

§. II.

Alterum. Quando igitur patientia Dei & longanimitas adhibitis tot remediis ne tantillum quidem profecit, Noëmus juſſu

ſu divino eruditus, ſupplicationem & pompam admirabilem in arcam inſtituit. Siquidem ingreſſus eſt Noë, & filii ejus, uxor ejus, & uxores filiorum ejus cum eo in arcam propter aquas diluvii, erátque ſexcentorum annorum Noë. Pecus omne in hujus ſupplicationis ordinem compoſitum, arcam, grandem hanc lipſanothecam ſubiit. Hanc pecoris ſupplicationem publicam ſacer Hiſtoricus deſcribens, De animantibus quoque mundis, inquit, & immundis, & de volucribus, & ex omni quod movetur ſuper terram, duo & duo ingreſſa ſunt ad Noë in arcam, maſculus & femina, ſicut præceperat Dominus Noë a. Inſtituerat antè Deus non per Noëmum, ſed per Angelos venationem grandem & admirabilem, qua cicures & feras, agreſtes & domeſticas beſtias coëgit. Ita omnis generis animantes obedientes ad arcam confluxerunt: leones, urſi, tigrides, bardi, ſimiléſque feræ, velut agnelli & oviculæ ſuum paſtorem Noëmum ſunt ſecutæ. Adamus protoplaſtus hoc dominium in feras perdidit; Noëmi, Danieles, alii ſingularis ſanctimoniæ viri recuperárunt, & ſub imperium immanes belluas redegerunt. Ita Noëmus omnes feras veluti parvas oviculas in unicum collegit ſtabulum.

Non omittendum, quod Iacobus Edeſſenus, Ephremi ſanctiſſimi viri magiſter, memorat. Noëmus, eodem Edeſſeno teſte, Adami protoplaſti oſſa religiosè in arcam

a *Gen. c. 7. v. 8. & 9.*

intulit, eáque diluvio finito ita filiis diſtribuit, ut Semo natu maximo calvam, & cum eâ Iudæam, totámque Palæſtinam tradiderit. Tanta ſcilicet priſcis Patribus cura ſepulturæ fuit ob immortalitatem animi celebrandam. Hinc multi Adæ calvam in monte Golgothæo defoſſam, & Chriſti Sanguine rigatam aſſerunt *a*. Vult Deus memoriam mortis inter ſuos propagari. Et eo quidem tempore peropportunum erat, mortem commeditari, cùm moriendum eſſet omnibus, exceptis ſolis octo hominibus, quorum ſeptem gratias egerint Noëmo, & ſuam illi ſalutem in acceptis retulerint. Quemadmodum in naufragii periculo Angelus dixit Paulo: Ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum *b*. Erant homines ducenti ſeptuaginta ſex. Ita pauculi illi Noëmo velut donati, quod voces illæ ſatis indicant: Ingredere tu, & omnis

a *Tertullianus l. 2. adverſus Marcionem poſt med. mihi pag.* 1060.

Golgôtha locus eſt, capitis calvaria quondam,
Lingua paterna prior ſic illum nomine dixit,
Hîc medium terra eſt, hîc eſt victoria ſignum.
Os magnum hîc veteres noſtri docuêre repertũ,
Hîc hominem primum ſuſcepimus eſſe ſepultũ,
Hîc patitur Chriſtus, pio Sanguine terra madeſcit,
Pulvis Adæ ut poſſit veteris cum Sanguine Chriſti
Commixtus, ſtillantis aqua virtute levare.

Vide etiam Cyprianum tract. de Reſurrect. Chriſti, cum annotat. Iacobi Pamelii.

b *Actor. c. 27. v. 24.*

Digitized by Google

omnis domus tua, te enim vidi juſtum coram me. Noëmo neutiquam pares ceteri, quamvis non æquè cum pereuntibus improbi. Nec dubitem ego, quin in arcam receptus quoque fuiſſet, ſi alius ullus bonæ mentis reperiri potuiſſet. Hinc Chryſoſtomus ingenuè profeſſus, Melior, inquit, eſt unus faciens voluntatem Dei, quàm decem millia prævaricatores *a*.

a *Chryſoſt. hom. 22. mihi pag.* 134.

§. III.

Tertio loco quod hîc expendendum venit, eſt occluſa arca. Et incluſit eum Dominus deforis *a*. Iam actum eſt, pereundum eſt omnibus, quicumque arcâ recepti non ſunt. Quiſquis perit, ſeipſum excluſit, ſibi ipſe culpam impingat. Noëmus cum ſuis timens, ingreſſus eſt arcam, & clauſa eſt janua. Incluſit eum Dominus. Noëmus quidem attrahere potuit januam, ſed eam divino juſſu Angelus bitumine oblevit, ne quid aquæ penetraret. Ita Angelus victorem egit, & arcæ oſtium pice ferruminavit. Angeli nihil non promptè agunt in noſtrum bonum; Noëmus decretum de diluvio, arcâ, ingreſſu, ab Angelo ſecum loquente accepit. Feræ ad arcam congregatę ſunt non ſolâ Noëmi induſtriâ, nec enim orbem peragravit, ut ferarum cogeret ſenatum, immenſi res laboris fuiſſet,

a *Gen. cap. 7. v. 16.*

Digitized by Google

ſet, Angeli eas ut paſtores gregem congregârunt.

Quòd verò paginæ divinæ dicant, Incluſit eum Dominus deforis, id inſigniter demonſtrant, quâ Deus curâ in Noëmum fuerit, ne quid ei contingeret mali. Chaldæus paraphraſtes, Protexit eum Dominus, inquit, verbo ſuo. Chryſoſtomus rem paucis dixit: Præbuit ſe janitorem Deus. Quis hîc non obſtupeſcat, & res creatas omnes ad Conditoris laudes non impellat? Enimverò dicite, quid commoverit Deum Noëmo centum & viginti annorum aſſiduos labores injungere, ſibi januā tantùm obſerandam reſervare, cùm opus integrum tam facile fuiſſet per Angelos conficere, atque oſtium unum claudere? Sed in promptu cauſſa eſt. Poterat Noëmus ædificare arcam, etſi plurimum temporis labor hic abſumpſerit, non potuit foris obſerare januam. Hinc pronum eſt perſpicere, quem morem teneat Deus. Solus ipſe facit, quod facere non poſſunt homines. Arcam Noëmo fabricandam mandârat, ſibi alia, quæ Noëmi vires exceſſerant, reſervabat. Atque hoc peculiariter conſcribi voluit, ut ejus bonitas, providentia, æquiſſima voluntas conſtaret omnibus. Hoc nimirum exigit Deus, ut, quod poſſumus, faciamus. Fac ergo, quod potes; ſtudioſiſſimè omnia diligentiſſiméque cura; pro viribus labora cetera ſecurus ac hilaris Deo committe; ſuo muneri providentiſſimus Pater non deerit.

Noë-

Digitized by Google

Noëmum autem januâ obſeratâ ideò ſic incluſit, ut ab aquarum irruptione cunctíſque periculis tutus ageret; ita cimelia claudimus & cuſtodimus dactyliothecâ, quam ſubinde annulo ſigillari firmamus. Priùs autem eripit juſtos Dominus, quàm perdat impios; priùs ſubducit Lothum, quàm inflammet Sodomam; priùs oves à dextris ſtatuit, quàm hœdos ad ſiniſtram rejiciat. Deinde incluſit Noëmum Dominus, ne anguſtias pereuntium cerneret, ne lamentantium voces audiret. Sunt enim boni in miſerationem proniſſimi, ideò & orant pro improbis, uti Abraham pro Sodomitis, Prophetæ pro Iudæis. Ne igitur Noëmus ſpectaculo tam horribili turbaretur, & cohorreret rei novitate, incluſit eum Dominus. Verè, jam clauſa eſt janua. Iam actum eſt, jam omnibus pereundum eſt, effugium viciniſſimæ mortis nullum eſt. Credibile prorſus jam aliquos fluctibus abreptos jamjam faucibus aquâ ſtrangulandis ultimùm vociferatos, O Noë, Noë, ô ſi tecum ſim! Votum bonum, ſed nimis ſerum; ad finem ventum eſt: periiſtis, occidiſtis, auxilium nullum eſt, nec eſſe poteſt, ſpes omnis decollocavit. Iam clauſa eſt janua; centum & viginti annis dies & noctes patebat omnibus hoc aſylum, & ad ingreſſum invitabat. Nemo erat, qui vellet ingredi. Nunc poſſe negatum eſt; moriendum, pereundum eſt. Hîc iterum duplex pro more documentum ſuggerimus.

§. IV.

Digitized by Google

§. IV.

I. *Oblatam Dei gratiam amplectere.* Gratiæ humanæ metûs aliquid ineſt, ne beneficium ſit viſcatum : divina nil habere poteſt periculi, nil mali, Dei gratia putum puriſſimum aurum, cujus vel minima pars pretioſior eſt omni favore humano, & montibus aureis Nec occaſioni multùm diſſimilis eſt divina gratia : tempori vult admitti, ſæpiùs rejecta tandem ſe ſubducit, deſerítque refractarios. Ieruſalem, Ieruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta *a*. Oblatam gratiam ne reſpue, alioqui ea ſibi alas parat, & avolat. Impius Eſau gratiâ divinâ toties rejectâ, non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrimis inquiſiſſet eam *b*. Sceleſtus Antiochus orabat Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus *c*. Oblatam igitur à Deo gratiam obviis ulnis amplectere, ne lugeas non redituram, quam præſentem contemnebas.

II. DEI *minas expaveſce.* Minatur Deus totis Bibliis. Apertiſſimè Chriſtus, Dico vobis, inquit, niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis. Sicut illi decem & octo, ſuper quos cecidit turris in Siloë, & oc-

a *Matth. c.* 23. *v.* 37. b *Ad Hebr. c.* 12. *v.* 17. c 2. *Machab. c.* 9. *v.* 13.

Digitized by Google

& occidit eos *a*. Ecquid horrendum magis illo Iudicis decreto, quod centies, quod ſexcenties, quod millies jam occentatur: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus. Et ibunt hi in ſupplicium æternum *b*. Hæ minæ plurimis ſunt uti tempeſtas mitiſſima, quæ ſolùm tonat; non fulminat, aut ſicut æſtivis noctibus ſola crebriùs repetuntur fulgetra, nullum tonitru auditur; nemo terretur, nemo iratum cœlum perhorreſcit, omnes cæli clementiam interpretantur. Ita Chriſtus fulgetrū miſit per orbem: Ibunt hi in ſupplicium æternum. Sicut fulgur exiit ab Oriente, & paret uſque in Occidentem, ita hæ minæ utramque mundi plagam penetrârunt. Sed nos has minas interpretatione benigniſſimâ explicantes, Dominum bonum, dicimus, & mitem habemus, qui nos cupiat ſanctos. Pergamus ut cœpimus. Hæ noſtræ ſunt næniæ, dum diluvium opprimat contumaces. Ita Paulus tonans, & proximum fulmen nuntians, Manifeſta ſunt, inquit, opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, inimicitiæ, contentiones, iræ, rixæ, æmulationes, diſſenſiones, invidiæ, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt *c*. Hæc vociferatur Paulus; ſed quàm pauci ſunt, qui monita voci-

a *Luc. c. 13. v. 3. & 4.* b *Matth. cap. 25. v. 41. & 46.* c *Gal. c. 5. v. 19.*

Digitized by Google

vociferantis audiant! ira & invidia, temulentia & luxuria peſſumdant orbem. Quidquid cælites minentur, nos vitiis indulgemus.

Quemadmodum ævo Noëmi paſſim irriſorum voces jactabantur: En ſenem meticuloſum, ne ruat cælum metuit. Et quando tandem lignea hæc moles ultimam ſpectabit manum? Quibus denique fatuum ſilicernium ædem hanc vacuam locabit? Quis lignei hujus ædificii finis? Finē hunc, ô nequiſſimi, jam ſpectate; ingreſſus Noë cum familiâ ſuâ, & incluſit eum Dominus, & clauſa eſt janua; omnibus aliis occumbendum in aquis. Viceni vobis anni iterum iterúmque ac ſexies viceni ad reſipiſcendum dati ſunt, demum clauſa eſt janua. Vnam adhuc hebdomadem expectate, & Noëmum inclamabitis: Aperi nobis, aperi, aperi: ſed clauſa eſt janua: perite, interite miſeri: ſera eſt in fundo pœnitentia. Veriſſimè Auguſtinus dixit: Non facilè inveniuntur in adverſitate præſidia, quæ non fuerint in pace quæſita. Ægyptius tyrannus Pharao Hebræam gentem cum exercitu inſecutus eâdem ſibi viâ promittebat tranſitum. At ubi jam mediis clauderetur fluctibus, clamabatur undique, Fugiamus Iſraëlem, Dominus enim pugnat pro eis contra nos [a]. O feros nimiùm clamores! Hebræum ſanguinem ſitiiſtis, jam pelagus totum bibite: in mediis undis ſublata eſt omnis deliberatio. In oculis eſt interitus, jam

a *Exodi* c. 14. v. 25.

Digitized by Google

jam clauſa eſt janua. Ad rem opportunè Gregorius, Regni janua,inquit,lugentibus claudetur,quæ quotidie pœnitentibus aperitur *a*.

Nimis ſerum eſt tunc vivere incipere, cùm eſt deſinendum. Hos Annæus Seneca irridens, Quidam, inquit, vivere tunc incipiunt, cùm deſinendum eſt. Si hoc judicas mirum, adjiciam quod magis admireris:quidam antè vivere defecerunt *b*,quàm inciperent. Vivere totâ vitâ diſcendum eſt, & quod magis fortaſſe miraberis,totâ vitâ diſcendum eſt mori *c*. Nunc arcæ janua diebus, & horis, & momentis ſingulis patet. Gratia Dei & miſericordia nemini non obvia, venia noxarum vel gemitu impetranda. Iubileum offertur omnibus paratiſſimũ. Veniet dies,aderit horula,cùm claudetur janua. Agamus quod agendum.

a *Greg.hom.* 12.*in Evang.*

b *Quid ſi*, deſierunt? c *Sen.epiſt.* 23. *fine,& de brevitate vitæ,c.*7.

CAPVT XI.

Quæ animantes Arcam ingreſſa, quale mundarum & immundarum ſit diſcrimen.

QVÆSTIONEM injiciens beatus Paulus, Numquid, ait, de bobus cura eſt Deo *a* ? Hæc ſanè quæſtio non eò ſpectat, perinde ac ſi Deus pecudes, oves, arietes, boves

a 1.*Cor.c.*9.*v.*9.

Digitized by Google

boves penitus non curet, ſed quia Paulus unam aliquam è Deuteronomii legibus ſibi ſumpſerat explicandam, affirmat, principem curam Numinis in eâ lege non defuiſſe de bobus. Profectò noſtræ nos religiones docent, pecudes divinâ curâ non excludi. Qui enim immenſâ providentiâ paſſerculis etiam alimoniam deſtinat, qui corvorum pullis vitam non negat, qui univerſis animalibus ſuum ſubmittit pabulum a, hic idem providentiſſimus Pater ſollicitus fuit, ut omnium animantium genus & propago ad cujuſvis indolem accommodatè conſervaretur. Nec enim eis locum tantùm conſtituens in arcâ, Manſiunculas, inquit, in eâ facies; ſed etiam ſuum cuique pabulum deſtinavit, quod Noëmus comparavit in annuam pabulationem. Eâdem ſollicitudine atque accuratione juſſit quot animalium mundorum, quot immundorum in arcam recipienda: nec enim tantùm quadrupedia gradientia, ſed & reptantia, ſed & omne volucrum genus in arcâ diverſari & Noëmo voluit conſueſcere, ut nec minimæ quidem aviculæ progenies interiret. Sic enim edixerat Deus: Ex cunctis animantibus univerſæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum b. Factum ordine, nam ex omni, quod movetur ſuper terram, duo & duo ingreſſa ſunt ad Noë in arcam c.

Si ergo acanthis & troglodytes, ſi ſerpentes

a *Pſal.* 103. & *Pſal.* 146. b *Gen.* c. 6. v. 19. c *Gen.* c. 7. v. 8.

Digitized by Google

pentes & viperæ Deo curæ ſunt, multò magis boves ceteræque animantes erunt. Hoc igitur jam explicandum, quæ animalia, & quot in arcam ingreſſa, unde mundorum & immundorum diſcrimen; quomodo in arcâ ſint nutrita.

§. I.

Noëmo ſæpiùs ab Angelo imperatum eſt de omnigeno pecore cogendo: Ex cunctis animantibus univerſæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum. Expreſſiùs hoc præceptum: De volucribus juxta genus ſuum, & de jumentis in genere ſuo, & ex omni reptili terræ ſecundùm genus ſuum, bina de omnibus ingredientur tecum, ut poſſint vivere. Tertium decretum longè luculentiſſimū: Ex omnibus animantibus mundis tolles ſeptena & ſeptena, maſculum & feminam. De animantibus verò immundis duo & duo, maſculum & feminam. Sed & de volatilibus cæli ſeptena, maſculum & feminam *a*. Decretum quartum: Tolles tecum ex omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te, & erunt tam tibi quàm illis in eſcam *b*. Admirabilis providentia Dei; verè de bobus cura eſt Deo, qui curæ ſibi habet etiam paſſerculorum vitam, quam aviculis illis providentiſſimè conſervat.

Omnia igitur animalia in arcam deducta

a *Gen. cap. 7. v. 2. & 3.*
b *Gen. cap. 6. v. 21.*

Digitized by Google

cta ſunt, quorum quinque omnino claſſes faciendæ. Prima volucrum, ab aquilâ, ſtruthione, olore, ceteríſque uſque ad regulum ordiendo. Altera reptilium & ſerpentium. Tertia quadrupedum carnivororum. Quarta grandium aliorum quæ carnibus non aluntur. Quinta minorum, quæ pariter non veſcuntur carnibus. Arias Montanus numerat animalium terreſtrium familias centum quinquaginta, ſerpentibus & repentibus exceptis, quorum viginti quinque ſpecies eſſe creduntur. Ita animalium paria centum ſeptuaginta quinque, universè trecenta quinquaginta animalia, avibus exceptis, in arcam ingreſſa. Apud Geſnerum & Aldrovandum ſpecies avium centum quinquaginta numerantur. Hîc aliquorum Arithmetica nimiùm liberalis: quâ in re ſignifer Origenes, qui illud, *Ex omnibus mundis tolles ſeptena & ſeptena, de immundis verò duo & duo*, ita interpretatur: Ex animalibus mundis omnibus quatuordecim, ex immundis quatuor, è volatilium ſingulis etiam ſpeciebus pariter quatuordecim. Cùm ergo volucrum ſpecies ſint centum quinquaginta, & è quavis ſeptem in arcam fuerint immittenda, nongentas aves dicemus in arcam convolâſſe. Numerus ſanè prodigioſus, & animalium nimia turba.

Origene rectiùs ſenſerunt Ioſephus, Ambroſius, Chryſoſtomus, alii, qui aſſerunt, juſſu Dei è mundis animantibus non niſi ſeptem, ex immundis dumtaxat duo, ex avi-

avibus earúmque quavis ſpecie ſeptem ſolùm in arcam receptas. Quod Deus eo fecit conſilio, ut par unum propagationi, alterum ſacrificio, tertium uſui & eſui ſervaretur, Perinde ac ſi præcepiſſet: Pars una mihi, altera pars hominibus, ipſis denique beſtiis ad propagandas ſpecies pars tertia conſervetur. Septimum autem ideò juſſit diluvio ſubduci, quia ſciverat à Noëmo ad cataclyſmi finem ſacrificandum è mundis omnibus unum: ne ergo tria illa paria dividerentur, aut animalium propagatio impediretur, providentiſſimè ſeptimum quoque juſſit ſeligi, & in ſubliciam domum illam induci.

Sed unde mundorum, & immundorum diſcrimen, præſertim Decalogi tabulis nondum conſtitutis? Et numquid Deus omnia à ſe condita probavit? Nam vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona a. Vnde igitur hæc animalium immundities, & unde illam ſcire potuit Noëmus? Hanc quæſtionem Romanus Pontifex Hieronymo poſuit. Ad eam reſpondit Hieronymus, eâ de re Tertullianum copiosè agere libro ſingulari, quem tamen temporum iniuria vivere non permiſit.

Nobis veroſimillimum videtur, ea quæ Moyſes lege ſanxit, uſu piorum hominum pridem invaluiſſe, ídque ab orbis incunabulis. Ejuſcemodi ſunt, Aras ſtruere, ſanguine & ſuffocato abſtinere, vovere decimas & offerre b. Ita differentia mundorum &

a *Gen.c.1.v.31.*

b *Gen.c.8.c.9.c.28.*

Digitized by Google

& immundorum animalium non quà eſu, ſed quà ſacrificio facta, & hanc didicit Noëmus à ſuis majoribus. Hinc accuratior iſte ſelectus animantium earum, quas Deus ab arâ rejiceret, idque abdito Dei inſtinctu & majorum uſu. Porrò animantes mundas lex eas pronuntiabat, quæ ruminarent, & dividerent ungulam. Plura verò mundorum animalium in arcam convenire voluit Deus eam etiam ob cauſſam, ut plura eſſent utilia homini quàm noxia, ſiquidem poſt orbis eluviem omne genus animantium permiſſum eſt menſæ in cibum. Id autem clarè præmonſtravit Deus, cupere ſe plures eſſe mundos in Eccleſiâ futurâ, quàm immundos. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem. Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio noſtra *a*. Sicut elegit nos in Chriſto ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate *b*.

a 1. *ad Theſſ. c.* 4. *v.* 7. *&* 3.
b *Ad Epheſ. c.* 1. *v.* 4.

§. II.

Sed quæſiverit nō nemo: Cur Deus hanc mundarum & immundarum animantium differentiam non etiam in avibus deſignat? Numinis voces ſunt: Sed & de volatilibus cæli ſeptena & ſeptena. Myſterii aliquid hîc latet, quod aperiendum. Quos rerum blandimenta, quos voluptatum ille-

cebræ,

Digitized by Google

cebræ, quos cupiditates effrenatæ, quos libidines in omni intemperantiâ effuſæ etiamnum detinēt, immundi ſine alis, ſine caſtis deſideriis, pecudes ſunt ad pabulum natæ; qui verò mentem ad divina erigunt, quorum converſatio in cælis eſt, hi volucrum ſimillimi, hi mundi & Deo conjuncti ſunt.

Ab arcâ verò duplex animalium genus excluſum eſt. Primum, è putredine naſci ſolitum, uti mures, glires, ſcarabæi, vermes, ſordidæque ſimiles beſtiolæ. Aliorum nec avicula quidem, nec ſciurulus deſideratus. Alterum, piſces & omnes animantes, quæ in aquis degunt. His diluvium non nocuit, neque enim in eâdem domo cum homine deprehenſæ ſunt. Fit in urbibus nonnumquam ut Magiſtratus civicus in domum mali criminis ſuſpectam excubitores immittat, qui ſontes inſontes in illíſce ædibus deprehenſos abducant; iis autem qui extra eas ædes ſunt, vis nulla infertur: ita hîc factum in orbis eluvie, univerſa animalia in eâdem quaſi domo cum flagitioſis hominibus deprehenſa, in eamdem ſupplicii ſocietatem tracta ſunt. Quod apertè minatus Deus, Delebo, inquit, univerſam ſubſtantiam, quam feci, de ſuperficie terræ. Piſces igitur ceteris animalibus nequitiam hominis minùs juverunt, putat enim Toſtatus, uſum piſcationis & navigationis nondum viguiſſe.

Quod animantium pabulationem attinet, Noëmus tam pro illis omnibus, quàm

Digitized by Google

pro domo ſuâ, comportavit alimoniam. Ita Deus juſſerat: Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te, & erunt tam tibi quàm illis in eſcam a. Quid autem pabuli cuivis beſtiæ conveniret, Noëmus partim experientiâ, jam ſexcentorum annorum vir; partim indiciis & patefactione divinâ facilè nôſſe potuit. Sed numquid Deus has & pecoris & hominum familias abſque alimentis ſervare, quemadmodum in locis deſertis Chriſtum; aut numquid Angelus vel unicus ſatis commeatûs omnibus convehere potuiſſet? Utiq; non defuerunt Deo modi plurimi ad inquilinos arcæ paſcendos; ſed, quod ſæpiùs inculcandum, vult Deus, ut pro viribus laboret homo, & quidquid facere poteſt, faciat, cætera ſibi facienda committat. Quando igitur congeſtus pabuli vires humanas non exceſſit, quamvis operoſiſſimus fuerit, Noëmi tamen induſtriæ demandatus eſt. Hinc & ſufficiens in annum annona, & dulcis aqua in arcam fuit convehenda.

Num verò carnivoris belluis, quarum triginta quinque ſpecies numerantur, inter quas leones, pardi, dracones, pantheræ, crocodili, tigrides, lupi, num his, inquiam, ſatis carnium in paſtus annuos parârit, non immeritò addubitat Auguſtinus. In eam denique ſententiam potiùs concedit, ut credat carnivoras etiam beſtias communi ceterarum pabulo contentas vixitaſſe, Idque

a Gen. c. 6. v. 21.

idque Numinis peculiari placito, præſertim cùm carnium penuria caſtaneis & ficubus potuerit ſarciri. Fames cocorum magiſter crudas fabas mirificè condit; fami panis avenaceus, mucidus, furfuraceus, ſupra primarium, ſiligineum, dominicum ſapit. Fames edulium omne aromate gratiſſimo perſpergit. Quemadmodum verò tam multi[illegible]is animantes non ſine prodigio coactas, ita non ſine miraculo paſtas, dicendum.

Sed fingâmus, quod aliqui contendunt, animalia carnivora non niſi carnibus nutrita, ubi demum locus tot ovibus, & aliis pecudibus in lanienam ſervandis? ubi macellum in arcâ, ubi quotidie tantum pecoris mactaretur, & per ſtabula diſpenſaretur? Sed ponamus carnivora omnia in ſingulos dies non plus fuiſſe abſumptura, quàm ferè ſoleant centum lupi. Non malè congruet alterius ad alteram proportio. Atqui cuivis lupo in dies ſingulos octava pars ovis minimùm aſſignanda in quotidiana cibaria. Quâ quidem ratione dies ſinguli oves duodecim & dimidiam, trecenti ſexaginta quinque dies, ſeu annus, quatuor millia ſexaginta duas oves & dimidiam exigent. Num verò in arcâ centum illa ſeptuaginta quinque paria animantium tantum ſpatii reliquerunt ad tantos greges alendos in aliorum ſaginam? Non ignobilis ſcriptor conceptis verbis, Non omittam, inquit, conſideratè notare bubulas & ovillas carnes ad eſum hominum ſalitas, ut

mos eſt navigantibus, in arcam illatas. Quo quidem Deus ſingulariter ſignificare voluit, humanam carnem luxuriis corruptiſſimam, deinceps pudicitiâ ut ſale ſiccandam. Proba omnino explicatio, ſi tamen verum ſit, quod eſſe verum ponit, animalium carnes ante diluvium comeſtas, quod ægrè, putem, è ſacris paginis demonſtrabitur. Sed hîc penſum damus, & geminum, uti cœpimus, documentum nectimus.

§. III.

I. *Dei providentiam venerare.* Bonus Deus pater ſollicitus, & amans rerum quas condidit, quàm providentiſſimè curauit, ut omnes animalium, tam gradientium, quàm volantium atque repentium ſpecies conſervarentur; unà ſuum cuique pabulum, ſuum cuique locum, ſuas omnibus manſiunculas deſtinavit. Verè Deo cura eſt de bobus; neque de his ſolùm, ſed & de aviculâ minimâ, de vermiculo viliſſimo. Quod Chriſtus aſſiduè cogitandum luculentè docens, Reſpicite, inquit, volatilia cæli, Pater veſter cæleſtis paſcit illa *a*. Nónne duo paſſeres aſſe væneunt, & unus ex illis non cadet in terram ſine Patre veſtro? nolite ergo timere, multis paſſeribus meliores eſtis vos *b*. Idem & aliorum calamo ingeminans, Nónne quinque paſſeres, inquit, væneunt dipondio, & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo? Sed & capilli

a *Matth. c. 6. v. 26.* *Matth. c. 10. v. 26.*

capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt *a*. Si aviculas & pecus tam amanter ſuâ curâ complectitur Deus, quomodo vivam effigiem ſuam habebit tam neglectim? Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur *b*. Idem Dominus eâdem curâ, & defendit oſſa ſuorũ, & auget oſſium medullas: ſi medullas & oſſa, ergo & carnes quæ oſſa veſtiunt. Multæ tribulationes juſtorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus *c*. Qui penuriam rerum patitur, cum curâ & diligentiâ expendat, Deum non tantùm promum condum, ſed & medicum agere. Et quidem promus condus eſt liberaliſſimus, qui alimoniam omnium viventium in manibus habet, & partitur eam amantiſſimè, ſed & medicus eſt, qui multis cibum imminuit, quibus inediam judicat ſalubriorem. Indigentia corporis multis eſt occaſio ſalutis. Novit peritiſſimus iſte medicus, quid pharmacorum cuique conveniat: hunc frigidis, illum calidis, acidis alium & auſteris, iſtum medicatur amaris; temperiem uniuſcujuſque exactiſſimè perſpectam habet. Tu tantùm arti & providentiæ hujus medici fide, téque illi quàm integerrimè committe: valetudo tua in manu illius eſt.

III. *Curam domeſticorum gere*. Noëmum, oro, ſæpiùs conſideremus, qui non tantùm pro ſe ac ſuis, ſed pro animantibus cunctis, quidquid ad victum eſt, ſtudioſiſſimè

a *Matth. c.* 12. *v.* 6. b *Pſal.* 33. *v.* 21.
c *Ibid. v.* 20.

Digitized by Google

mè comportavit, ſollicitudine ſummâ diſtribuit; familiam ſanè grandem duxit, multas centurias convictorum ſuâ mensâ aluit. Tam cuniculo & ſciuro, quàm urſo & elephanto conveniens pabulum dedit, ſuum omnibus cibum potúmque ſubminiſtravit, omnium domicilia cum ſuis purgavit; nulla beſtiola, avicula nulla eſt neglecta, in omnes tam feras quàm homines ſollicitus hic paterfamilias curam diſpenſavit, domeſticos omnes amantiſſimè complexus. Si quis ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior *a*. Domeſticorum corpus ſolùm curare, modica nimiùm & exilis cura eſt; animus etiam curandus eſt. Cibum & veſtem domeſticis præbes; ubi animi, partis nobiliſſimæ, cura eſt? Familiam igitur ad templa mitte, rem divinam audiant, conciones frequentent, diſciplinam Chriſtianam, & pudicos mores condiſcant. Queruntur non rarò patres ac matresfamilias de famulorum & ancillarum corruptis moribus, ſed ipſi, qui familiam ducunt, in culpâ ſunt, qui ſuos ad templa, ad expiandam conſcientiam, ad obeunda ſacra rariſſimè mittunt. Sunt famuli & ancillæ, quæ totis annis conciones nullas adeant, nihil eruditionis ſacræ è ſuggeſtu accipiant, ut jumenta clitellaria oneribus portandis nata vivant. Subinde herus & hera ſævùm ſtomachantur, & fures domeſticos accuſant. Pace veſtrâ dixerim, ô do-
mine,

a 1. Tim. c. 5. v. 8.

mine, & ô bona domina, vos ipſi fures, quos facitis, fovetis, alimoniam parciſſimam, ſæpè ſordidam, fœtentem, verminoſam oggeritis: ſalarium præbetis tenuiſſimum vix calceis præſtinandis ſufficiens; honeſtè nihilominùs veſtitos cupitis. Quæ crumena veſtem ſuppeditabit? Ita non docetis tantùm furari, ſed pænè cogitis. Et quomodo fidos vobis ſperatis, qui quàm fidi ſint Deo, penitùs non curatis? Animus domeſticorum ante omnia curandus, doctrinâ Chriſtianâ, præceptionibus optimis imbuendus. Eò Dominici feſtique dies ad templa vocant; mores in domibus exhibendos, in templis diſcant. Doceantur obedire, non otiari, non mentiri, non furari, non impudica, non laſciva loqui, opportunis horis precari. Hæc illis domi foriſque inculcanda, monitis & exemplis urgendi. Quàm malè ſibi conſulunt, qui nec monitis nec exemplis domeſticos formant, qui ingentem convitiorum & maledictorum nomenclaturam ſemper in promptu habent, nec ferè quidquam ſine convitiis & appellationibus probroſis imperant. O nullam domeſticorum curam! ô gubernationem peſſimam! Hebræus Sapiens, Novit juſtus, ait, jumentorum ſuorum animas; viſcera autem impiorum crudelia: amoris ac miſerationis adeò pleni ſunt probi, ut nec in ipſas quidē pecudes, nedum in homines ſibi commiſſos ſæviant. Viſcera autem impiorum crudelia: & licet quandoque benigniùs videantur aliquid dare, dum

Digitized by Google

tamen cunctantur, dum opprobrant, dum comunt & jactant ſua, cruciant. Quod Seneca jure ut vitioſum reprehendens, Plerique, ait, beneficia aſperitate verborum & ſupercilio in odium adducunt, eo ſermone, eâ ſuperbiâ uſi, ut impetrâſſe pœniteat *a*. Curam ergo domeſticorum gere; ſed ut congruè cures corpus, priùs cura animum.

a *Seneca l. 2. de Beneficiis, c. 4.*

CAPVT XII.

Cur unà cum homine omne genus animantium in aquis perierit.

HEBRÆVS rex David, vir manſuetiſſimus, imò idea & archetypon manſuetudinis fuit. cùm tamen fatuus Nabal eleemoſynas ab eo modeſtiſſimè petitas recuſaſſet, inſuper & convitia addidiſſet, David capulo manum admovens, & ſigna jubens canere, Accingatur, inquit, unuſquiſque gladio ſuo. Et accincti ſunt ſinguli gladiis ſuis: accinctúſque eſt & David enſe ſuo. Iámque omnibus ad pugnam paratis, David ad cædem excandeſcens, Hæc faciat Deus, inquit, inimicis David, & hæc addat, ſi reliquero de omnibus, quæ ad ipſum pertinent uſque manè, mingentem ad parietem *a*. Omnem Nabalis familiam occidione occidam, ut nec domeſticus quidem canis evadat.

Pro-

a 1. *Reg. c. 25. v. 13. & 22.*

Digitized by Google

Profectò demum patientia læſa fit furor, & quandoque juſtitiæ eſt, ſeriò in ejuſmodi noxas animadvertere.

Deus exerrantis orbis flagitia diu ſatis diſſimulare, connivere, & annos quingentos tolerare tot injurias; tandem mitiſſimus Rex jure meritiſſimo poſt tot ſæcula iraſci, claſſicum canere, è nubibus & ex abyſſis aquas evocare ad vindictam & ad inferendum ſupplicium pridem commeritum emittere. *Et accincti ſunt gladiis ſuis* tam nimbi ſupernè ruentes, quàm aquæ ſuo Conditori obedientiſſimæ ex imo emergentes. Nec in hominem tantùm, ſed in omnia animantia motum eſt maritimũ hoc bellum. Ita Rex ſupremus edixerat: *Si reliquero de omnibus quæ ad ipſum pertinent.* Quidquid hominis eſt, pereat, ut nec avicula quidem, nec lepuſculus, nec ſcarabęus, nec vermiculus evadat. Magna Dei ira, ſed juſtiſſima. Quid autem miſerum pecus deliquit? cur beſtiæ alienum luant peccatum? Perſolvat pœnas, qui admiſit culpas. Homines peccârunt, non pecudes. Atqui debuerunt perſolvendis pœnis ſociari hominibus ſceleſtis, ídque pluribus de cauſſis, quas hoc capite aperiam.

§. I.

Cauſſa prima, ob quam Deus animalia unà cum homine ſuffocârit aquis, eſt iſta. Ad hominis obſequiũ animalia Deus omnia condidit, ut eum veſtirent, alerent, ſervitiis

vitiis juvarent. Quis eorum alioquin indigebat? Ab eis homini cibus, potus, veſtitus eſt; ſerviunt trahendo, portando, vehendo: ab eis etiam homo recreandus. Vtilitatibus illorum carere homines haud poſſunt. Sublatis igitur hominibus, & ipſa etiam erant è medio tollenda; perinde uti in domo, mortuo domino exauctorantur ſervi. Eſt qui dicat illis, Operâ veſtrâ non egemus ampliùs, ire licet. At Deus, inquis, animalia retinere voluit, cur igitur non retinuit priora? Hîc itidem prorſus factum, quod in lugubri, quam diximus, fit domo: alius dominus, alii ſervi; ita hîc alii homines, aliæ pecudes.

Altera cauſſa, in majus hominis ſupplicium, punita ſunt & ipſa etiam animalia, quorum dominus erat homo. Iure merito Deus homini ademit, quidquid priùs conceſſerat fruendum, facultates, delicias, opes, cognatos, vitæ gaudia, vitam ipſam. Capitalem fraudem admiſerat. Et ſicut parentes ſæpiùs puniti filiorum morte, cùm morientium ſpectaculo intereſſe coacti ſunt. Ita Mauritii Imperatoris quinque filii ſub oculis patris occiſi, quibus funus ultimum ipſe pater acceſſit. Hoc reverà eſt in ſuis ſæpiùs mori. Ita Beata Felicitas in ſeptem filiis per mortem præmiſſis ſepties eſt mortua. Ita homines ſceleſtiſſimi, qui mortem ſæpè ſæpiùs commeriti, non ſimplici morte fuerant perimendi.

Tertiam cauſſam ſubjiciens Ambroſius, Naturam, inquit, nemo accuſat, quòd mem-

membra omnia moriantur capite præciſo. Manus, pes, brachium amputari poſſunt, reliqua tamen vivere; imò ut iſta vivant, illa nonnumquam amputantur; adempto capite, actum eſt de membris omnibus: atque ob hoc naturam nemo arguit. Ideò cùm caput omnium animalium homo fuerit perimendus, aliis omnibus velut membris ob cohæſionem pereundum fuit. Hæc ſeſe mutuò ſequuntur. Pereant ergo cum homine omnia, propter quem nata ſunt omnia. In ſuis divitiis conſumatur homo, cum ſua dote moriatur [a].

Quarta. Vix ullum eſt dubium, quin multæ animantium hominis nequitiam inſigniter juverint; uſum ſui præbebant homini. Sileo fœdiſſimum illud flagitium conſuetudine beſtiarum committi ſolitũ, cui pœnas lex Moyſis ſancit. Sunt & alia hominum crimina, quibus ſuum & laborem & miniſterium largiter impertiebantur animantes, aves, piſces, feræ ſilveſtres, nec tantùm ſeſe ad victum, ſed etiam ad gulam, luxum, luxuriam homini præbuerunt. Sic aliæ pilos, lanam, pelles, ſerica, pannos bombycinos non ad tegendum dumtaxat, ſed ad ſuperbiendum ſubminiſtrant. Animalia venenata ſuum porrigunt venenum iræ, odiis, invidiæ, ut alter alterum clàm & ſilentio poſſit tollere: edendum aut bibendum ponitur, quod toto anno, aut totâ vitâ non digeratur. Nec in-

a *Ambroſ. tom.* 4. *l. de Noë & Arcâ c.* 14. *mihi pag.* 151.

frequentia ſunt illa delicta, cùm pecudum longè major geritur cura quàm hominum: ſæpè cani objicitur, quod homini negaretur: ſunt qui mallent ſuârum dominarum eſſe catelli, quàm famuli, menſâ profectò longè nobiliori uterentur. Reperias dominos nec adeò paucos, qui canes ſuos & equos multò exquiſitiùs curent, lautiùs tractent, quàm ſuos ſervos. Theophylactus Patriarcha Cõſtantinopolitanus, præclarus, ut ajunt, cuſtos ovium lupus, viginti tribus annis tam excelſam ſedẽ occupavit. Equos aluit ad præſepe aulicum ducentos, quos dactylis, amygdalis, piſtaceis, pinorum fructibus, item croco, cinnamomo, balſamo, vino odoratiſſimo, aliiſque fructuum & aromatum generibus pavit. Adeò enim equorum amore inſaniit, ut eis tam pretioſum pabulum offundere non erubuerit. Pridie Paraſceves, die Cenæ Dominicæ, cũ in templo ſub re divinâ de inſignis equæ partu nuntium accepiſſet, ille divinum officium deſerens mox properavit ad ſtabulum, ut videret pullum, ſpectato ſatis recenti partu rediit ad templum. Talem inſaniam, tales pariunt amores. Sed ſuum, ut ſolet, ab equis præmium tulit Theophylactus. Nam parieti adequitans, à petulantiori equo illiſus muro ſanguinem cœpit vomere. Hoc morbo biennium laborans, demum hydropem incidit, & mortuus eſt. Quando igitur beſtiæ cum hominibus magnâ fide ſocietatem gerunt in peccatis, gerant etiam in ſuppliciis.

Quin-

Digitized by Google

Quinta. Ius bellicum in lege priſcâ valdè uſitatum ſecutus eſt Deus. Cùm Hebræus miles regem Chananæum Arad, cùm regem Amelec, cùm Gabaonitas, & urbem Iericho expugnâſſet, juſſit Deus tā pecudes quàm homines jugulari, ut quidquid ab hoſtis parte viveret, periret. Idcircò rex Saul tam graviter impegit, & omni gratiâ excidit, qui melioribus gregibus & armentis pepercit. Sceleratus orbis pænè à ſui primordio annis mille ſexcentis cum Deo bellum geſſit. Deus cedere, diſſimulare, pænè ſe victum dicere. Tādem viritim ſuos ad arma evocavit, & quartum elemētum aquas omnes in hoſtem immiſit cum imperio ſtrictiſſimo: Parcendum nulli.

§. II.

Vltima cauſſa. Potiſſimus hîc Dei finis fuit, divinæ & offenſæ & iræ magnitudinē orbi monſtrare. Qui diu iram colligit, tandem iratiſſimus erumpit, furit, obvia quæq; ferit & ſternit; omnes ſe abdant, nemini parcit: ita Deus iraſci cœpit ante annos quingentos; tot jam annis collegit iram, & quia jugiter creſcebant ſcelera, ira etiam ſemper augebat: demum erumpens, Omnia, inquit, pereant, unico Noëmo dempto fideli ſervo, cui uni ac ſoli, & propter ipſum ſeptem hominibus ad ipſum ſpectantibus parcam. Quâ in re Deus hoc fecit, quod adſolet fieri, cùm crimen læſæ majeſtatis committitur: nec enim reus tā-

Digitized by Google

tùm plectitur, ſed nonnumquam etiam domus comburitur, in teſtimonium publicum nefandi criminis. Sic reverà Deus non tantū omnes homines, omnéſque ferè pecudes morti addixit, ſed ipſam etiam terram ſceleratorum domum eluvie vaſtavit. Quod nimirum antè prædixerat: Diſperdam eos cum terrâ *a*. Et ſupplicio jam ſumpto, Nequaquam, ait, ultrà maledicam terræ propter homines *b*. Hanc talem iram non repetam. Grande maledictum feriebat terram, vaſtabatur illa propter hominum veſanas libidines, alienis noxis trahebatur in pœnæ ſocietatem. Cùm enim priùs emineret aquas, quibus obvallabatur velut ſepto, pòſt in merum mare tranſiit, tamquam ſi nulla umquam terra fuerit. Omnia terræ ornamenta undis hauſta, fluctibus ſepulta. Quàm pulchra & amœna varietas illa mōtium, vallium, pratorum, fontium, hortorum, fluminum, ſilvarum, nemorum, oppidorum, civitatum, provinciarum, regnorum, omnia hæc aquis peſſumdata. Nec terra flores tantùm, & plantas, arboréſque perdidit, vaſtatis ac duratis omnibus ædificiis, ſed & filios ſuos amiſit, exhauſta jam tota & vacua. Hieremias vates lacrimans, Confuſa eſt, inquit, mater veſtra nimis, & adæquata pulveri, quæ genuit vos, deſerta, invia & arens *c*. Diluvio certè jam ſuperato, terra poſtliminio pat efacta,

a *Gen. c. 6. v. 13.*
b *Gen. c. 8 v. 21.*
c *Hier. c. 50. v. 12.*

Digitized by Google

cta, neutiquam ita fertilis, ut antè, fuit, nec fructus æquè bonos ac ſalubres tulit. Credunt Rabbini, terram ſalſis marinis aquis ad tres palmos corruptam.

Ita hominum ſcelera tam pecudes quàm terra luere cogebantur. Imò utraque ſuam commodârunt operam, ut homines rei plecterentur. Cùm vindicta Dei exardeſcit, res creatæ omnes concurrunt, & in exitium Dei hoſtium conſpirant. Sapientia monet in anteceſſum: Armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & tamquam à benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum inſilient. Et à petrosâ irâ plenæ mittentur grandines, excandeſcet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum *a*. Ignis ſæpiùs ſui carceris impatiens rupit habenas: cælo lapſus Pentapolim inflammavit, bis quinquaginta milites interfecit. Aër in David regis noxiam armatus ita veneno pro Dei gloriâ pugnavit, ut exiguo tempore ſeptuaginta millia hominum interemerit. Inobedientiam & tumultuationem rebellem Abironis ac ſociorum non tulit terra, ſed hiatu horribili diſcedens glutiit contumaces. Cùm Dei Filius in crucem actus expiraret, ſol vultum abdidit, terra mo-

a *Sap. c. 5. v. 18. & ſeqq.*

movit, tumuli reſerârunt, cautes diſſiluere, infremuit orbis. Aqua ad ſumendum de homine ſupplicium merſit orbem.

Beſtiæ quoque ſua arma, cùm opus, expediunt, dentes, cornua, ungues: nec ſolùm venenatæ, aut grandiores feræ, leones, urſi, dracones, colubri; ſed animalcula minima, culices, locuſtæ, cyniphes, muſcæ, crabrones, apiculæ pro Deo pugnant. Hoc vaticiniis prædictum: Conſumentur fame, & devorabunt eos aves morſu amariſſimo: dentes beſtiarum immittam in eos cum furore trahentium atque ſerpentium: foris vaſtabit eos gladius, & intus pavor *a*. Idem præmonuit Iſaias: Sibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, & api quæ eſt in terrâ Aſſur, & venient *b*. Illatam mortem ab his beſtiolis teſtata Sapientia, Illos enim, inquit, locuſtarum & muſcarum occiderunt morſus *c*. Idcircò Auguſtinus ad veternum excutiendum expergefaciens, Ne putes, inquit, Dominum dormire. Quando tu vides quæ facta ſunt in impios, cave ne fiant in te. Ad hoc enim & contra illos facta ſunt, ut tu tranſires, & eos non imitareris, & talia non patereris. Vide quoniam flagellum Domini eſt ſuper omnem carnem *d*. Imò Dei hoſtibus peccare perſeverantibus demum omnia ſpinæ fiunt, quacum-

a *Deut. c.* 31. *v.* 25.
b *Iſa. c.* 7. *v.* 18.
c *Sap. c.* 16. *v.* 19.
d *Aug. in pſal.* 134. *fine.*

Digitized by Google

cumque pedem figunt, ſpinas calcant. Hæc rerum conditarum dialectica eſt, hæc illarum argumenta: Tu Deo non obedis, neque nos tibi: tu Deo non das quæ debes, neque nos tibi: anteà tui eramus ſervi, nunc tui ſumus capitales triumviri, & mulctam à te Domini vicem exigimus. In rem optimè dixit Gregorius: Qui in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur *a*. Certè quod Nahum clamat, Deus æmulator & ulciſcens Dominus; ulciſcens Dominus & habens furorem, ulciſcens Dominus in hoſtes ſuos, & iraſcens ipſe inimicis ſuis, Dominus in tempeſtate & turbine ejus. Increpans mare & exiccans illud, & omnia flumina ad deſertum deducens *b*.

Ita Noëmi ævo homines ſcelerati Dominum iraſcentem & ulciſcentem experti, qui in cunctis deliquerunt, in cunctis feriebantur: quia omnibus abuſi animalibus & elementis, aëre, terrâ, aquis; omnia ipſis, aër, terra, aquæ in vindictam verſa: aër & terra illis ſubducta, aqua in carnificem mutata. Hîc denuò duplicem ex more præceptionem tradimus.

a *Greg. hom.* 35. *in Evang.*
b *Nahum c.* 1. *v.* 2. *& ſeqq.*

§. III.

I. *Servis non abutere.* Omnia veſtra ſunt, inquit Paulus, in obſequium & commodum veſtrum conducta; tot ſervi, tot ancillæ, quot res creatæ. Dei menſâ vivunt om-

omnes. Deus omnibus ſuum ſalarium perſolvit. Nobis ſæpiùs cogitandum, quod domino fortunæ admodum modico. Alit is quidem domi ſuæ famulum, ſed non ſuis expenſis, è Principis ærario hi ſumptus fluunt. Atque hic talis dominus, ſi quidem ſapiat, modeſtè aget, ne illi famulorum aliquis occentet: Quid iſte regulus mendiciſſimus nos adeò exagitet, & imperet nobis quæ noſtri muneris non ſunt, cùm tamen illius peculio non vivamus? Ita nos homines mera mẽdicabula ſumus, & quid rebus creatis pro earum obſequiis rependimus? à Deo ipſis explicatiſſima ſolutio, Deus repræſentat, Deus etiam in anteceſſum dat, ex ærario Dei omne pretium enumeratur. Ergo his famulis noſtris modeſtiſſimè utamur, & nullam umquam rem creatam in Creatoris offenſam pertrahamus. Impiæ voces ſunt, & in ſupremum Dominum admodum injurioſæ: Huc ades vinum, potandum es, etiam ultra ſitim: Veni gallina, veni perdix, veni columba, devoranda es, etiam ultra famem: Huc adeſte nummi, expendendi eſtis, (quid enim arcam occupatis?) etiam in luxum, etiam in libidines. Huc corium, huc tela byſſina; veſtis Coa, huc ſericum & holoſericum, non tegendo tantùm, ſed ad pompam comendo corpori. Hoc ſanè res creatæ in mandatis non habent, ut gulæ famulentur, ut ſerviant temulentiæ, ut ſuperbiæ ancillentur. Hæc ſumma in Deum injuria eſt, quòd ſervis, quos ipſe nobis conduxit,

quibus

Digitized by Google

quibus & ſalarium perſolvit, in ipſius cõtemptum, ignominiam, probrum, injuriam utamur. Pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. Creatura enim tibi factori deſerviens excandeſcit in tormentum adverſus injuſtos, & lenior fit, ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt *a*. Ergo his ſervis tuis rebus creatis, quàm potes, modeſtiſſimè utere.

II. *Vindictam* Dei *reverere atque adora.* De Numinis pervigili vindictâ Paulus, Voluntariè enim, inquit, peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia; terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios *b*. Ita ignis in Dei hoſtes furit & pugnat. Si quis ſibi malè conſcius ſit hominis læſi, metuit & cavet, ne ſe periculis exponat, facilè enim conjectat injuriam non impunè dimittendam; ideò ſe munit, ferream tunicam induit, ſollertiſſimè attendit, ne alteri occaſionem præbeat ſui aggrediendi. Hæc in hominem valet armatura. Chriſtus ſubinde vigilantiſſimo dormit oculo, patientiſſimè agit, injurias ſibi factas ſupplicio nullo punit. Tandem excitatur tamquam dormiens, tamquam potens crapulatus à vino *c*, conſurgit in hoſtes. Non jam hoſtiæ, non veniæ, non gratiæ, ſed Dei vindictæ juſtiſſimæ locus eſt. Quod ſi quid vindictæ debeamus divinæ, nec [illegible] mo-

a Sap. c. 16. v. 24. [illegible]

b ad Hebr, c. 10. v. 26. & 27. c *Pſ.* 77. v. 65.

Digitized by Google

modus,nec tempus, nec locus ullus eſt effugiendi. Veriſſimus Tobias, Non eſt, inquit,non eſt qui effugiat manum tuam *a*. Eximiè,& ad rem ſapienter dixit Zonaras: Sui muneris non oblita Dei vindicta, tametſi lento gradu procedit, *venit tandem b*. Vti fur ſubinde magiſtratui ſe ultrò ingerit,& ſuppliciis offert, vel invitus, Ita Nemeſim divinam nuſquam eſt effugere. Adſcendis in cælum? expectat te. Abis ad inferos? jam adeſt. Maris extrema petis *c*? Prævertit te. Quocumque fugias, ſub unguibus jam captus hæres. Ita Noëmi tempeſtate effugium non erat ullum. Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum *d*. Dubium non eſt ullum, quin plurimi metu, alii providentiâ extemporales domos tranſtulerint in altiſſimos montes, quò credi poterat non perventuram eluviem. Fruſtrà omnia, nil opis ſupereſt, auxilium omne concidit, præſidii tempus omne periit. Iam actum eſt. Agamus, dum licet, pœnitentiam.

a *Tob.c.13.v.2.*
b *Zon. tom. 3. in Romano Lecapeno.*
c *Pſal.138.v.8.eò alluſum.*
d *Prov.c.21.v.30.*

§. IV.

Sed antequam ipſum diluvii ſpectaculum horrendum in oculos, ínque animum admittamus, Elegiographum veterem de diluvio, quod vocabant, Deucalionæo canen-

mentem audiamus. Hoc metrum eſt, ſed herois pedibus inſtructum:

Pœna placet diverſa, genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cælo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcumque fugant inductas flumina nubes,
Emittítque Notum, madidis Notus evolat alis,
Terribilem piceâ tectus caligine vultum,
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte ſedent nebulæ, rorant pennæque, ſinúſque,
Vtque manu latè pendentia nubila preſſit,
Fit fragor, & denſi funduntur ab æthere nimbi,
Nuntia Iunonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentáque nubibus affert,
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota jacent, longíque perit labor irritus anni.
Nec cælo contenta ſuo eſt Iovis ira, ſed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis,
Convocat hic amnes, qui poſtquam tecta tyranni
Intravêre ſui, Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum, vires effundite veſtras;
Sic opus eſt, aperite domos, ac mole remotâ
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Iuſſerat, hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit, at illa

In-

Intremuit, motúque vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cúmque ſatis arbuſta ſimul, pecudéſque viróſque,
Tectaque cúmque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Siqua domus manſit, potuítque reſiſtere tanto
Indejecta malo, culmen tamen altior hujus
Vnda tegit, preſſæq; latent ſub gurgite turres.
Iámque mare & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erant, deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem, cymbâ ſedet alter aduncâ,
Et ducit remos illic ubi nuper ararat.
Ille ſuper ſegetes, aut merſa culmina villæ
Navigat, hic ſummâ piſcem deprêndit in ulmo.
Figitur in viridi (ſic fors tulit) anchora prato,
Aut ſubiecta tegunt curva vinēta carinæ,
Et modo quà graciles gramē carpsêre capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Mirantur ſub aquâ lucos, urbéſque domóſque
Nereides, ſilváſque tenent Delphines, & altis
Incurſant ramis, agitatáque robora pulſant.
Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones,
Vnda vehit tigres, nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia cervo.
Quæſitíſque diu terris ubi ſiſtere poſſit,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabántque novi montana cacumina fluctus.

Maxi-

Maxima pars undâ capitur; quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.

Hæc ludicra in anteceſſum videbantur præmittenda. Nunc animum in nimis quàm ſeria defigamus.

CAPVT XIII.

Miſerabilis tot hominum in diluvio interitus.

SPECTACVLVM iræ divinæ inauditum, infandum, nimiſque horribile hoc capite proponendum, quod Geneſeos ſcriptor paucis executus, Factúmque eſt, inquit, diluvium quadraginta diebus, & quadraginta noctibus ſuper terram, & multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime à terra *a*. Hebræus Pſaltes rex David quàm pavidus dixit: Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore iram tuam dinumerare *b*? Fulminatrix eſt ira Dei, quam nulla vis arceat. Iratus Deus ob unicum peccatum hominis unici omnem humanam gentem capite damnavit, & morti addixit, omne vivendi ſpatium laboribus, miſeriis, doloribus, ærumnis infinitis opplevit. Argumentum iræ multò quàm vivaciſſimæ. Quæ tamen hîc non conſiſtit, ſed inſuper mortales innumeros morte primâ ſublatos in alteram eámque æternam

H

a Gen. c. 7. v. 17. *b* Pſal. 89. v. 12.

Digitized by Google

nam præcipitat, flammis objicit æternis. Hoc prorſus humanam intelligentiam excedit. Quis novit poteſtatem iræ tuæ? Et quis non timebit te, ô Rex gentium *a*?

Ira Dei non præcipitat, ubi autem ſumpſerit initium, in furorem creſcit implacabilem. Hinc David rex toties precatur: Domine, ne in furore tuo arguas me. Annis Deus quingentis iram æquiſſimam cohibuit. Erupit demum tot annis compreſſum fulmen. Nihilominùs cùm iraſcitur Deus, miſericordiæ recordatur. Quod idem Hebræus Pſaltes confirmans, Iratus es, inquit, & miſertus es nobis *b*. Hæc ipſa Dei graviſſima ira ſummæ habuit mixturam lenitatis. Potuiſſet Deus tam perditè malos momento mergere, noluit tamen bonitas divina ſubitis eos fluctibus obruere, ſed aquas juſſit ſenſim creſcere, ut eſſet etiamnum reſipiſcendi ſpatium, dum aquæ omnium montium cacumina ſuperarent.

Ioſephus diluvii mentionem injiciens, Hujus diluvii, ait, & arcæ meminerunt omnes barbaricæ hiſtoriæ ſcriptores *c*. De eo explicando nos primo loco diximus, Quis eo tempore orbis ſtatus fuerit, quid impulerit Deum ad omnem humanam gentem exſcindendam. Secundo loco, in quantâ Noëmus gratiâ, quibus virtutibus ornatus, quàm Deo unicè charus fuerit, quot annis imminens ſupplicium prædixerit. Tertio, quantâ Deus accuratione arcam ſin-

a *Hier. c. 10. v. 7.* b *Pſal. 59. v. 3.*
c *Ioſephus l. 1. Antiquit. Iudaic. c. 4.*

Digitized by Google

ſingulâque ejus membra dictaverit, quàm longam, quàm altam illam eſſe voluerit, quæ contignationum diſcrimina, quo loco januam, quo feneſtram particulatim eſſe juſſerit. Quarto, quomodo Noëmus denique cum familiâ, & omni pecore ingreſſus, quis pecoris numerus, quî Noëmus à Deo in arcâ occluſus. Nunc ipſum ſequitur diluvium, præcipuè quo modo immiſſum fuerit, explicandum.

§. I.

Diluvii tempus ſacræ paginæ hunc in modum deſignant: Menſe ſecundo, ſeptimo decimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt, & facta eſt pluvia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus *a*. Primus Hebræorum menſis Yar Marſonane appellatur, noſtratem Martium & Aprilem occupat. Secundus Niſan Aprilis & Maji partes complectitur. Ita diluvium menſe Majo cœpit, anno ab orbis conditi principiis milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto, cùm Noëmus annum ætatis ſexcenteſimum jam explêſſet. Idcircò autem omnium amœniſſimo menſe Majo initium ſumpſit eluvies, ut luculentè doceret Deus, cauſſam irruentium aquarum non eſſe naturalem è pluviis hiemalibus, ſed id juſſu ſuo fieri, ídq; ſub æſtatis principium, quo calor & ſiccitas ſolerent

a *Gen. c. 7. v. 11. & 12.*

Digitized by Google

rent invaleſcere. Vt igitur tantò majore dolore torqueretur obſtinata impietas, tantóque acerbiùs flagitia vindicarentur, tempore anni amœniſſimo rapiuntur ad ſupplicium, quo ſibi læta omnia polliciti *edebant & bibebant* a. Moriendum miſeris, cùm maximè cogitarent genio ac voluptati vivere.

Hoc Nabuchodonoſori, hoc Amano, hoc Herodi, hoc Epuloni purpurato, hoc aliis innumeris evênit, cùm potentiam & opes, cùm favôrem & dignitates, cùm delicias & voluptates avidiùs inhiarent, perdiderunt. Ita futurum Chriſtus apertiſſimè prædicens, Quâ horâ, inquit, non putatis, Filius hominis veniet. Quod confirmans Paulus, Cùm enim, inquit, dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habentis, & non effugient *b*. Incredibilis prorſus mortalium ea eſt cæcitas. In aliâ re nullâ, præſertim pecuniariâ, eventibus incertis fidimus. Omnium vox eſt: Non fido, non fido; da ſyngrapham, da chirographum, ſubſcriptionem volo; certus, ſecurus eſſe cupio. Tu meam pecuniam petis? ego verò non ſolùm tuam fidem, ſed tui chirographi cautionem exigo; pecuniis meis pleniſſimè cautum volo. Tanta eſt in locandis aut commodandis nummis accuratio noſtra. At verò in rebus animi (hæc, obſecro, probè notentur) & in iis quæ felicitatem perpetuam, aut exitium æternum ſpectant,

a *Luc.c.17.v.27.* b *1.ad Theſſ.c.5.v.3.*

ſtant, planè incurioſi, oſcitantes, ſomnicu-loſi, negligentes ſumus. Indiligentia vix umquam laudanda. Nil autem æquè vituperandum, aut adeò nocivum, quàm rei maximè neceſſariæ incuria, quâ nos maximè laboramus, cùm de theſauris & deliciis agitur æternis. Et quod culpam inſuper plurimùm auget, quando etiam, ídque ſæpiùs, & quidem à fideliſſimis monemur, nihilominùs tamen ad frugem ſapere negligimus, & expertes curæ ſecurum ævum agimus. Quo nomine hos animi ſenſus compellem, fatuitatis & ſtultitiæ, an cæcitatis & inſaniæ? Hos tales deplorans Hieremias, Renuerunt, inquit, accipere diſciplinam, induraverunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti. Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt & ſtulti, ignorantes viam Domini, judicium Dei ſui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi enim cognoverunt viam Domini, judicium Dei ſui: & ecce magis hi ſimul confregerunt jugum, ruperunt vincula *a*.

Ita diluvium menſe Majo, ídque octavo die Maji, ut Scriptorum nonnemo cenſet, eo certè tempore cœpit, quo minimè ſupplicium hoc metuebatur. Ita rupti ſunt omnes fontes, & cataractæ cæli apertæ ſunt. Et facta eſt pluvia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus *b*. Foſſæ, antra, ſpecus, omniáque aquarum receptacula reſerârunt, maria omnia ſuis termi-

a *Hier. c. 5. v. 2 & ſeqq.*
c *Gen. c. 7. v. 11. & 12.*

Digitized by Google

terminis egreſſa, effuderunt ſeſe, quidquid latuit aquarum ſub terrâ, erupit; omne barathrum, omnis aquarum matrix voragines omnes ebullierunt; abyſſus ad flumina & maria venis pertingens aquas totâ vi evomuit, in aquarum locum aër ſucceſſit *a*. Hæc aquagia, has undarum cellas Rex cæleſtis aperuit in ſupplicium tot noxiorum capitum. Nec enim infernè ſolùm, ſed & ſupernè ruebant flumina, cataractæ cæli apertę ſunt, perinde ſi dixiſſet Deus: Vtrimque vos impugnabo, includam ab omni parte, undequaque mors captos in ſua retia compellet. Ita Deus aquaria ſua in noxios effudit, ut ipſo illapſu ſuo quaſi dicerent: Iam tempus eſt puniendi; lætamur ſummam hominum nequitiam tandem ad finem perductam.

En, obſecro, quæ Deus armamentaria in nubibus, & ſub terrâ abdiderit. Miratus ea Iobus, Numquid ingreſſus es, inquit, theſauros nivis, aut theſauros grandinis aſpexiſti? Quæ præparavi in tempus hoſtis, & in diem pugnæ & belli *b*. Vtrumque hoc armamentarium Deus aperuit, & tamen ad cucullum pulverarium non pervenit, nec enim opus; aquariam turrim ſic nutu movit, ac ſi omnes nubes, totúſque aër colliquatus fuiſſet. Flavius Ioſephus jugulatrices has aquas deſcribens, Cęterùm, inquit, Deus ſigno dato imbres emiſit, qui cùm

a *Ita Franciſcus Valeſius in ſacrâ Philoſoph. c.63. Ita Baſilius, Hieron. Damaſc. Bernardus, ita Plato & Philo.* b *Iob c.38, v.23.*

Digitized by Google

cùm quadraginta, continuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua ſuper terram extitit, quæ cauſa omnem ſalutem ademit, non habentibus quò ſeſe in tutum reciperent *a*. Cùm vindictæ tempus appetit, Deus paratiſſimus eſt ad puniendos noxios, ad perdendos hoſtes. Conditor ſupremus eſt, Iobo teſte, Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non erumpant pariter deorſum. Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur; ſi emiſerit eas, ſubvertent terram *b*. Emiſit, ſubverterunt. Habenas aquis laxavit, & tam ex alto, quàm ab imo ruebant impetu, ídque, ut diximus, anno mundi milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto, octavo die Maji, cùm Noëmus annum ageret ſexcenteſimum. Atque hæc de diluvii tempore. Nunc ipſæ turbæ pereuntium contemplandæ.

a *Ioſephus l.* 1. *Antiquit. Iudaic. c.* 4.
b *Iob c.* 12. *v.* 15.

§. II.

Emittamus in orbem oculos, iíſque ſollerter & attentè contueamur, quomodo ubique locorum homines paſſim ab aquis abrepti, ubi diu reſtiterunt, ſuccumbant demum & ſuffocentur: non potuiſſet nō animo percelli & dolere, quiſquis vel partem tragœdiæ tam lugubris ſpectâſſet. Quàm graviter afficit animum, vel unicum hominem videre morientem: tot turbas miſerrimè pereuntes cernere, quis ſine gemitu

ac lacrimis potuiſſet ? Idcircò Deus hanc etiam ob cauſſam Noëmum tam ſollicitè incluſit, ne, ſi vellet, aſpicere poſſet tot cadentia funera. Nos etiamnum in tuto Miſericordiæ clivo locati conſideremus non perfunctoriè extremam hanc calamitatem, ſpectaculum luctuoſiſſimum. Videamus nobis videre ſenſim creſcentem aquam, huc illuc diſcurſantes homines, ſeminudos, pavoris plenos, pænè inſanos, ſemimortuos. Matres rapiebant parvulos, ſed quò fugerent, neſciebant. Alii menſam deſerüerunt, effugii locum indagantes. Alii, quantumvis ægri, lectulis excuſſi proſilierunt in apertum, ut locum quærerent ſecurum, nuſquam inventuri. Alibi, ut ſeſe caſus ſubiti dàbant, vir manu trahebat uxorem, illa puerulum, uterque prolem vehebant, dorſo eniſuri in altum, ſed in lubrico labuntur, cadunt, hauriuntur. Alibi familiæ totæ ſubitis fluctibus oppreſſæ, eo ipſo loco ſepeliuntur. Multi ſupremum tectũ, alii quas potuerũt, celſiſſimas arbores conſcenderunt. Alii perreptârunt in montes, ſed nec ibi effugium ullum. Hinc illinc jam verè naufragi de tabulis, quas miniſtrabat neceſſitas, certabant, adjuti illis, ſed exiguo tempore, denique nihil poterat tueri pereuntes. Alii natantia jam cadavera cernebant, nec aliud fatum ſerò lacrimantes exſpectabant. Nunc hi, nunc iſti, nunc illi, nunc alii ab undis abripiebantur. Ingens ubique fletus, clamor, ejulatus, mugitus, ululatus, horrenda ubique deſperatio. Nulla

la jam domus, nullum tectum, nulla arbor, mons nullus ſervare poteſt certæ neci deſtinatos. Aſſilientes fluctus veluti dracones, aut immanes ceti glutiebant noxios. Pavor, angor, horror maximus occupârunt omnia. Miſerandæ morientium voces locis omnibus audiebantur. Mutuam quidem opem implorabant, & verò etiam juvare laborabant, ſed irrito conatu: dum clamant & ululant, abripiuntur fluctibus & merguntur. Huic inevitabili mortis neceſſitati vis nulla valuit reſiſtere. Horis ſingulis incrementum ſumpſit calamitas. Spectaculum pereuntis orbis atrociſſimum.

Hîc altâ mente pertractandum, quî tandem aliqua ſeſe prodiderit pœnitentia, ſed nimiùm ſera; dolent, ſed fruſtrà, Noëmo non paruiſſe. Nunc animo commoventur, quòd optimum ſenem ut fatuum irriſerint. Nunc undique acclamatur: Quàm felix es tu cum tuis, ô Noë, quàm vera vaticinatus es! O utinam etiamnum pateret arca, quàm toleranter famem & ſitim ferremus omni vitâ, modò in illâ liceret vivere. Potuiſſemus illâ recipi, ſi voluiſſemus. Sed negleximus, minis non credidimus, improbè inſanivimus. Eheu! quàm fecimus malè! Ah! ſi Deus etiamnum noſtri miſereatur! Hæc benè, ſed nimiùm ſerò: Serò ſapiunt Phryges: diu ſatis expectatum. Sæculum totum in pœnitentiam conceſſum. Erant qui monerent, qui erudirent, qui fruſtrà prædicerent, ſed non erant qui

audirent. Cunctantem Deum impuliſtis ad expetendas pœnas. Iam parendum eſt fatis.

At contrà plurimi haud dubiè, velut jam ad orcum detruſi, impias voces jactârunt in Deum, veluti ſævum & crudelem tyrannum, qui tot homines velut catellos recèns natos mergeret. Ita undis occupati, ut nec reſorbere quidem voces impias liceret.

Hinc verò diſcamus, Chriſtiani, quid demum mali ſit peccatum, quod orbem univerſum in extremas deduxit calamitates. Hinc etiam liquet, in quas iras exardeſcat Deus, ſi peccatis non ponatur modus & finis, ſi cohortationes flocci pendantur, ſi ſola curæ ſit voluptas, emendatio ſeria ſequatur nulla. Hæc vivendi temeritas ſolam cogitat Dei miſericordiam, juſtitiæ oblita. Quod accuratiùs expendens Gregorius, Quiſquis eum, inquit, juſtum nunc non timet, poſteà non valet invenire miſericordem, & omnipotentis Dei miſericordia dicitur ejus non recordari, qui omnipotentis juſtitiæ fuerit oblitus a. Hunc vana certè ſomnia ſolantur, dum ſibi ipſe identidem promittit: Nondum eò periculi res deducta eſt: ubi ad extrema venero, Deus, ſpero, non omne tempus mihi præripiet, ſpatium ad colligendum me habebo. Sed numquid tempus & ſpatium eſt ei negatum, qui licet repentè opprimatur, duos tamen, treſve, quatuórve, ac plures etiam

a *Gregor. l. 16. Mor. c. 31.*

Digitized by Google

etiam annos, ut reſipiſceret, monitus, dum rediret exſpectatus eſt? At ſpretâ toties miſericordiâ, neglectâ gratiâ, inſurgit demum juſtitia, punit vindicta. Ita Deus denique oblitterat, delet, eradit, abolet, expurgat fame, ferro, peſte. Ita eluendum eſt ſcelus obſtinatum. Quòd ſi tale ſit diluvium aquæ in terrâ, quale diluvium erit flammæ in gehennâ? Quàm terribilis Deus in conſiliis ſuis ſuper filios hominum *a*! Qui convertit mare in aridam, & aridam in mare. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altiſſimis Dominus *b*.

a *Pſal. 65. v. 5.* b *Pſal. 92. v. 4.*

§. III.

Quid ergo fiet ſupremi judicii die, qui ſimiliter omnes obruet ex improviſo? Id Chriſtus ipſe in diviniſſimis concionibus ſuis in exemplum commemorans, Sicut autem, inquit, in diebus Noë, ita erit & adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes uſque ad eum diem, quo Noë intravit in arcam, & non cognoverunt, donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis *a*. Quò cunctantiùs Deus ad ſumendum ſupplicium deſcendit, eò terribiliùs. Et quemadmodum in iram vehementer accenſus, præ irâ membris omnibus tremit, ita Deus in omnibus creatis

 rebus,

a *Matth. c. 24. v. 37. & ſeqq.*

Digitized by Google

rebus, ut aliqui ſentiunt, terrores concitatos & iracundos præ ſe tulit. Cælum omne infremuit, audiebantur crebra tonitrua, fulgura & fulmina emicabant, atratus inceſſit æther atris nubibus veſtitus, perinde ſi diceret: Funus orbis vobis omnibus indictum, cui ducendo Deus ſuas faces ac tædas, fulgura & fulmina accendit. Ad extremum flere cœpit, & grandibus guttis terram obruere, nec mirum, ipſe Dominus tactus dolore cordis intrinſecus. Atque ut morientis orbis funeſtiſſimum luctum attentiùs commeditemur,

Fingamus animo in editiſſimi montis vertice nos ſtare, & inde oculos in omnem partem circumferre, & vegetiſſimo viſu acutùm cernere, quàm triſti ſpectaculo viri, feminæ, liberi, ſenes, juvenes, huc illuc per montium juga velut amentes & rabioſi diſcurſent, & aſylum ab aquis jam viciniſſimis inveſtigent: Interim inundatio magis magiſque exereſcat, jámque domos, caſtra, pagos, oppida, civitates tegat, & quidquid reſidui vivit, impetu abripiat, & in imum mittat gurgitem, jámque penè ſummorum montium capita horribilis eluvies tranſcendat. Hinc inde ſimul audiantur voces: Pereo, abſumor, obruor, mergor, morior. Spectaculum luctûs pleniſſimum.

Sed, ô Chriſtiani, etiam nos noſtrum hauriet diluvium; mari mortuo ſubmergemur omnes, in ipſo brevi opprimemur lectulo. Et forſan hoc diluvium jam genua, jam

jam lumbos, jam collum tangit. Eximiè Anſelmus & Bernardus tam noſtrum hoc diluvium, quàm præteritum illud oratione complexi ſunt: Anguſtæ erunt viæ undique reprobis. Suprà judex iratus, infrà chaos horrendum, à dextris peccata accuſantia, à ſiniſtris dæmonia ad ſupplicium trahentia; intus urens conſcientia, foris mundus ardens. Sic deprenſus miſer, quò effugies? Latere impoſſibile, apparere intolerabile. Sed quæris, quis te accuſaturus ſit? Totus mundus, quia offenſo creatore omnis creatura odit offendentem. Rogo, inquit Bernardus, quid inter hæc mentis erit peccatoribus, qui nunc lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus peſſimis? Quid, inquam, animi tunc habebunt, ardentibus elementis, terrâ dehiſcente, & hiatu terribili chaos demonſtrante tartareum, conſurgentibus mortuis, & judice illo, cui Pater omne judicium dedit, cum omnibus Angelis cælitus adveniente? Miſerum me, dum hæc ſcribo, hument oculi, & cor timore palpitat[a]. Sed hîc iterum penſum ſolvimus, & geminum in coronidem adjungimus documentum.

I. *Mortem ubique expecta*, nam & illa te expectat ubique. Bone Deus, quàm cautè, quàm ſollicitè fugimus, cùm mortuum hoc mare vicinum ſentimus; cùm morbus lecto affigit, ligari nos, uri, ſecari ſuſtinemus, nec ullius amarorem pharmaci hor-

 re-

a *Anſelmus de ſimilit. Bern. tom. 2. ſerm. de decem virginibus, mihi pag. 423.*

Digitized by Google

remus, toleramus omnia, modò vitam tueri liceat. Sed etiamſi viridem colliculum aliquanto tempore teneamus, mortis tamen aſſultum non evademus. Fatale hoc diluvium tandem os occupabit, & auferet. Decretum iſtud nemini evitare licet. Statutum eſt, quidquid contrà moliamur, ſtatutum eſt hominibus ſemel mori *a*. Quod ſapiens illa Thecuitis familiariter omnium auribus inſtillans, Omnes morimur, inquit, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur *b*. Vti nix ad ſolem liqueſcens aſſiduè defluit, dum evaneſcat, ſic vita noſtra horis omnibus ſui aliquid perdit, dum tota defluat. Hodiernâ certè brevius eſt vivendi ſpatium, quàm heſternâ die: pars bona defluxit, dilabimur, ídque jugiter & ſine morâ. Mortem igitur ubique expecta. Reſpice, à tergo te ſequuntur fluctus qui rapiant vitam; Reſpice, mors ponè te ſtat; Reſpice.

II. *Vitam continuè emenda.* Iſidorus calcar admovens, & in hanc mentem perpellens, Feſtinare ad Deum, inquit, unuſquiſque debet dum poteſt, ne, dum non vult cùm poteſt, tardè velit cùm non poſſit. A malo in deterius vadit, qui tempus ſibi ad pœnitentiam indultum, ad libertatem pravi operis vertit *c*. Noëmus quantò minùs ſceleratos homines ſibi parére, & quantò magis eos vitiorum dulcedini ſuccumbere vidit, tantò magis & regendæ familiæ, & per-

a *Ad Hebr. c. 9. v. 27.* b 2. *Reg. c.* 14. *v.* 14.
c *Iſid. de ſummo Bono, l.* 2. *c.* 13.

Digitized by Google

perficiendæ arcæ attendit. Lapis quò propior terræ cadit, eò fertur concitatior. Sunt cerei, qui quò magis ad finem tendunt, eò luculentiorem præbent flammulam. Ita omnino vita noſtra quò magis defluit ad exceſſum, eò ſeſe ardentior erigat ad Deũ. Quiſque ſibi ipſe dicat: En, huic tuo centro, terræ, ſepulchro quotidie tendis vicinior. Feſtina igitur, & quò propinquior es fini, eò expeditior tende ad Deum. Diluvium ſepelit obſtinatè improbos.

CAPUT XIV.

De Noëmi in Arcâ laboribus, & de aquarum incremento.

Athenis in ſolemniore convivio viri feminæque mixtim conſederant, virgines & matronæ pleræque omnes ſtibio & purpuriſſo pictæ. Cùm autem convivium ſuam hilaritatem ludo jocíſque jam maximè explicaret, convênit inter convivas riſui augendo circulares facetias admittere. Hîc una feminarum ceteris longè formoſior, nec ſtibio fucata, hoc conſilii dedit. Pelluvium aquâ plenum adferri juſſit eâ lege, ut omnes in orbem convivæ à ſummo ad imum faciem lavarent. Ita illius unius forma inter omnes feminas in hoc balneo ſe inſigniſſimè probavit, ceteræ tametſi faciem parcente manu lavarent, pigmentorum tamen & ceruſſæ fucum maculis contractis cogebantur fateri.

Dia-

Diabolus Noëmi ævo ita orbem ad ſuas leges formaverat, ut perpetuæ celebrarentur epulæ, aſſidua agitarentur convivia. In his veterator factitios colores facillimè vendidit. Nihil dubii eſt, quin in conviviis illis & ſympoſiis omnis generis petulantiæ, levitates, nequitiæ, protervitates, laſciviæ ac libidines acroamatum vicem uſu & more fuerint receptæ, hilaritatis & recreationis nomine fucatæ. Hoc enim ſtygius myropola ſolet, ubique locorum vitia, non ut vitia, ſed ut mores honeſtâ ſpecie, titulo, nomine velatos vendit. Ita nequam pigmentarius ceruſſatam cutim, purpuriſſatas buccas nuſquam non oſtentat, vitia virtutis prælinit colore.

Hoc diaboli ſtibium, hanc ceruſſam & purpuriſſum iſtud acheronticum diutiùs Deus tolerare nequiit, ſed copioſam effudit aquam in orbem, ut elueret factitios hos ſcelerum colores, & aboleret tot flagitiorum turpitudines. Noëmus ex tantis millibus ſe Deo eximiè probavit. Ille quidem in arcâ ab inundantibus aquis ſecurus, ei tamen in ligneo hoc ſepulchro plurimum laboris & ærumnarum erat tolerandum. Quod hoc capite, & unà inundationis incrementum exponemus.

§. I.

Nemo quæſierit, quid Noëmus tanto tempore in arcâ fecerit. Annum & dies ſeptemdecim in arcâ latuit, ut infrà demon-

ſtra-

Digitized by Google

ſtrabimus. Deus illi non permiſit in otio eſſe. Dies noctéſque abundè habuit cum ſuis quod ageret. Expendamus aliquantulùm viri labores. Convictores Noëmus nimis multos aluit. Pluſquam ſeptingentis animalibus cibum potúmque ſubminiſtravit. Neque verò omnibus ex unâ eâdémque ollâ, uti fit pluribus contubernalibus, inferre potuit fercula; ſuam cuique menſam, ſuum pabulum parare debuit, prout ſpecie, vel ipſo etiam genere, diſtinctæ erant animantes. Nec ſolùm pabulum afferre, & ſuam cuiq; offam obſipare, quotidiani officii erat, ſed fimetum inſuper efferre, ſtabulorum ſordes purgare, & ne quid deficeret, ſingula quorumque domicilia quotidie luſtrare. Ita Noëmus cū filiis ſuis famulus erat pecuarius, ancillæ pecuariæ cogebantur eſſe quatuor feminæ, Noëmi & filiorum conjuges. Ita Paulinum illud quotidianum fuit: In multis laboribus, in patientiâ multâ a.

Præſertim eo loci, quò nec auræ nec lumini penetrare licuit, ubi nihil liberioris proſpectûs, ubi fœtor animalium tantus, ubi merum ſtabulum. Chryſoſtomus hæc animo volvens, Ego autem, inquit, ſuper omnia virtutem juſti admiror, Dominíque bonitatem & ineffabilem miſericordiam, quando conſidero, quomodo potuerit verſari in medio beſtiarum, leonum dico, & pardorum, & aliarum immitium fera-

a. 2. ad Cor. c. 6. v. 4.

Digitized by Google

ferarum *a*. Quî tandem iſta, & quidem tanto tempore ferre potuit, tam tenebricoſo carcere, ſepulchro tam fœtido incluſus? Nil erat, quod gaudio, recreationi, ſolatio eſſet; niſi hoc unicum: In manu Dei ſumus. Si placeat Deo, ſervabimur; ſin minùs, in arcâ etiam perire poſſumus. Imperium divinum & Voluntas unicè ſolabantur. In ceteris omnibus laboris & moleſtiarum plurimum. Et quamvis alia omnia nihil turbâſſent, diurna tamen nocturnáque arcæ inquies, & aſſidui fluctuum aſſultus, ſatis ſuperque homines captivos afflixiſſent. Quod pariter expendens Chryſoſtomus, Anno toto, inquit, novum & rarum illum carcerem inhabitat, neque aërem reſpirare valens. Quomodo? undequaque enim arca munita erat, quo modo ſubſtitit? quo modo duravit? dic mihi? nam ſi ferrea & adamantina illis fuiſſent corpora, quo modo potuiſſent, qui neque aëre fruebantur, neque vento, qui non minùs quàm aër ad refocillanda corpora noſtra factus eſt, neque oculos paſcere poterant, aut cæli, aut terræ floribus pictæ ſpectaculo? Quomodo non excæcati oculi eorum qui tamdiu ibi egerunt? Et ſi humanis rationibus hæc deprehendere volumus, & illud cogitandum, unde fluvialis & potabilis aquæ copiam habebant in arcâ viventes? Et ut hæc prætercam, quo modo potuit juſtus ille cum filiis & vxoribus converſationem

cum

a *Chryſoſt. tom. 1. hom. 25. in c 7. Gen. mihi pag. 165.*

Digitized by Google

cum feris & aliis animalibus ferre? quomodo tulit fœtorem? quomodo tulit cohabitationem? Præterea quid paſſus eſt, quando apud ſe recogitabat ſolitudinē, vaſtitatem, vitam illam doloribus plenam, omni ſolatio undequaque deſtitutam, neque colloquio neque aſpectu jucundam: & ignorabat, quanto tempore ferenda in illo carcere converſatio; ſic enim ſtrepitus aquarum, & æſtus timorem in illo quotidie creſcentem generabant. Quid enim jucundi ſuſpicari ipſe poterat, qui videbat centum quinquaginta dies aquas in eâdem quantitate manentes, & in altum elevatas, & non ſubſidere *a*.

E triplici autem argumento diſcimus aquas ſupra fidē humanam creviſſe. Primum è ſacræ paginæ verbis illis petitur: Multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime à terrâ *b*. Vis aquarum ingens fuerit neceſſe eſt, quæ tam obſtupeſcendum pondus attolleret, uti naves attolluntur à mari. Credibile prorſus, Noëmum eo artificio arcam ingentibus trabibus, tamquam baſibus impoſitam ſtruxiſſe, ut aqua ſubiens molem elevare illam & veluti ſuccollare potuerit, ne in alterutrum latus vergeret, ſed æquilibrio ferretur. Indicium incrementi ſecundum: Vehementer inundaverunt, & omnia repleverūt in ſuperficie terræ: porrò arca ferebatur ſuper aquas *a*.

a *Chryſoſt. tom. hom. 25. in c. 7. Geneſ. mihi pag. 164. & 167.*
b *Gen. c. 7. v. 17.*

Digitized by Google

aquas *a*. Hugo Victorinus opinatur arcam ad cubitos novem, Lyranus ad duodecim aut tredecim cubitos aquis merſam natâſſe. E divinis libris nil affirmandum. Tertium diluvii incredibiliter creſcentis indicium: Et aquæ prævaluerunt nimis ſuper terram, opertique ſunt omnes montes excelſi ſub univerſo cælo *b*. Nullo penitus excepto, nec eo, qui nubes tranſcendit Olympo.

Admirandum illud, quod additur: Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes quos operuerat. Hoc denique fato quidquid vixerat, ſepultum eſt. Quod auctoritas divina graviſſimè teſtatur his omnino verbis: Conſumptáque eſt omnis caro, quæ movebatur ſuper terram, volucrum, animantium, beſtiarum, omniúmque reptilium, quæ reptant ſuper terram. Vniverſi homines, & cuncta in quibus ſpiraculum vitæ eſt in terrâ, mortua ſunt *c*. Præter morem copioſus hîc eſt ſacer hiſtoricus, perinde ſi dicat: Tam formidandos eventus non capit humana levitas, niſi eadem bis térve repetantur & inculcentur: ea enim hominum incuria eſt, ut damnis alienis non facilè moveantur; tunc dolent, cùm ſuis capiuntur malis. Idcircò prioribus ſat claris addendum: Et delevit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram ab homine vſque ad pecus, tam reptile, quàm volucres cæli; & deleta ſunt de terrâ.

a *Gen.c.7. v.18.* b *Ibid.v.19.*
c *Ibid.v.21. & 22.*

Digitized by Google

râ. Remanſit autem ſolus Noë, & qui cum eo erant in arcâ. Hîc ſanè quinquies terræ fit mentio, ut magnitudo mali caperetur, & animalia in aquis degentia ſcirentur tantæ cladis immunia.

Quis verò illud intelligentiâ ſatis aſſequatur, quindecim cubitis altiorem fuiſſe aquam ſuper univerſos montes, quos operuerat? Quis eò locorum aſcendit, & hanc undarum exuperantiam menſus eſt? Eam certè Noëmus non videre, necdum metiri potuit. Verùm Geometer ille atque Architectus hæc aquarum incrementa menſus eſt exactiſſimè, qui & flammas ſupra fornacem Babylonicam quadraginta novem cubitis evolantes dimetiri, & ad ulnam revocare potuit. Ex quo etiam patet, hanc diluvii hiſtoriam à divino Numine dictatam. Quòd verò aquam eò voluerit excreſcere, ut Olympus & Atlas altiſſimi montes operirentur, & caput undis abderent, id factum ideò, ut viventium nihil evaderet, nec beſtiola, nec avicula ulla, & nec homo quidem unicus, ſed nec gigas maximus ſe poſſet exitio ſubducere. Si enim non omnia montium juga undis fuiſſent tecta, potuiſſet vir giganteus editiſſimi montis culmen conſcendere, & illic tueri vitam. Pereundũ fuit omnibus, Noëmo ſolo cum familiâ eximio. Quàm iratus Deus, quàm graviter ab humanâ gẽte offẽſus, qui aquas ad ſuppliciũ ſumendũ evocatas ad eam eduxit altitudinem, ut ad mediam aëris regionem credantur perveniſſe! Cen-

Digitized by Google

Cenſent aliqui, ad mundi finem ſupremo die deflagrationis ignem eò evolaturum. Cui ſententiæ nec Auguſtinus repugnat.

Fabula eſt, quam Hebræi ſomniant; Og gigantem eluvionis impetum evaſiſſe, eòque trahunt illud Deuteronomii: Solus quippe Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum *a*. Quę ſi vera interpretatio, rex iſte ad octingentos annos ætatem perduxiſſet. Tot enim à diluvio fluxerunt anni, ad ingreſſum Hebręæ plebis in provinciam Chanaan, quæ quia illis in prædam ceſſit, Tradidit, ajunt, Dominus Deus noſter in manibus noſtris etiam Og regem Baſan, & univerſum populum ejus, percuſſimúſque eos uſque ad internecionem *b*.

a *Deut. c. 3. v. 11.* b *Ibidem v. 3.*

§. II.

Itaque Noëmus ſolus eluvionis impetum evaſit incolumis, qui tamen annuum ſuum hoſpitium largiter laborando, precando, gratias agendo, patientiam cumprimis admirandam exercendo exſolvit. Chryſoſtomus hac de re ita diſſerit, ac ſi Noëmus in perpetuis egiſſet tenebris, cùm tamen alii navigantes aperto cælo fruantur, ſuúmque iter ad aſtrorum motus componant, & licet dies aliquot tempeſtatibus jactentur, vident tamen montes, oppida, civitates, & vbi in portum appulerint, reficiunt ſeſe, procellarum obliti. Hîc nihil tale, toto enim anno carcerem recenti aurâ

Digitized by Google

râ carentem habitavit. Et tamen utique Noëmo hæc diuturna incarceratio jucunda fuit, quia ſic Deo placuit. Nempe omnia divinis conſiliis tranſcripſit, non diſputans, an non iſta rectiùs alio modo peragi potuerint. Nil harum quæſtionum movit, illud manere ac fixum eſſe voluit, in rebus omnibus Voluntate Dei ac nutu acquieſcere. Lex hæc & regula proborum omnium eſt, non id quod patiuntur, ſed ejus cauſſam, Dei voluntatem intueri.

Noëmus cognatos, amicos, domum tot annis habitatam deſerere cogebatur, nihilominùs ſerenam Deo conſcientiam exhibere, idem cum illo ſentire, probare factũ, Dei juſtitiam adorare, ſuarum partium eſſe ſcivit. Omnes juſtitiæ ſerii cultores generoſo animo audent dicere: Si jus & fas exigant, pereat mea domus, imminuantur facultates, comburatur mea uxor, filia, ſoror, quid ego demum hæc curo, modò detrimenti nihil capiat Dei honor. Doluit Noëmus tot milliones hominum interire, id tamen omne Deo divinæque juſtitiæ cõmiſit. Nam hic ipſe omnium malorum interitus pauculis illis fuit fructuoſus. Etenim ad diluvii finem nemo fuit, qui piam illorum vitam turbaret, qui convitiis aut maledictis afficeret, qui pravis exemplis, aut impuris illiciis corrumperet. Nequitiæ ſemen jam fuit extinctum. Deinde illa ipſa interitûs tam horrendi memoria frenum erat, quod à vitiis abſtraheret, & calcar quod adigeret ad honeſta. Non dubiũ

Digitized by Google

quin tempore poſtero quotieſcumque pluvia vel iris viſa, ampliſſimæ ſtragis præteritæ memoriam reduxerit.

Hic illud obſervemus, diluvium mundi geminum eſſe metuendum, primum Culparum, Pœnarum alterum. Nam ſicut Noëmi ævo, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, ita diluvium culparum ex inferis velut flumen emergens, undas libidinum & pravarum appetitionum vomit. Quam eluviem impuriſſimam Oſeas averſatus, Non eſt veritas, inquit, & non eſt miſericordia, & non eſt ſcientia DEI in terrâ: maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & ſanguis ſanguinem tetigit, propter hoc lugebit terra a. Quod Beato Anſelmo Chriſtus oſtento cæleſti dicitur monſtrâſſe. Videbat Anſelmus flumen rapaciſſimum ſordibus plenum, quod magno rueret impetu, & cænum orbis veheret. Quotquot hominum ad ripam hærebant, flumen abripiebat, viros feminas, opulentos egenos, quibus nimirum volupe fuit tam impuris undis volutari. Obſtupuit vir ſanctus viſo tam prodigioſo, & nôſſe cumprimis cupiebat, quid oblata ſpecies portenderet. Divinitus intellexit, fluvio mundum, mundíque fallacias: qui illo volutarentur, deſignari eos, quos paſcerent ſordidiſſimæ mundi deliciæ.

Verè fluvius eſt, quidquid fluxarum rerum poſſidemus, ab alio ad alium atque alium

a *Oſeæ c. 4. v. 1.*

Digitized by Google

alium tranſeunt. Non tantùm hîc æternum nihil, ſed nec ſtabile. Quiſquis affectu inhæret tam caducis, trahitur & ſordes bibit. Deteſtatus hanc ſitim Iobus, Abominabilis, inquit, & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem *a*. Quò autem decurrit hæc aqua? In fauces Behemots. Nam eodē Iobo teſte, Ecce abſorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam quòd influat Iordanis in os ſuum *b*. Nec enim idololatras ſolos, ſed & Chriſtianos in prędam ſibi ceſſuros ſperat.

Atque hoc effrenatarum cupiditatum & culparum diluvium ęvo Noëmi primum erat; natabat in eo ſceleratus orbis, homines ubi hominem exuiſſent, velut vituli marini in hoc vitiorum oceano luſerunt. Hos fulminans è cathedrâ Chryſoſtomus, Ob carnales, inquit, voluptates, quibus immerſi erant, amiſerunt eſſe hominis. Noë ſolus homo, ceteri non homines, ſed ex hominibus in beſtias mutati malitiâ voluntatis.

Poſt iſtud igitur culparum diluvium ſequebatur alterum Pœnarum à cælo terráque immiſſum tot ſordibus eluendis. Quid miramur orbem pleniſſimum ærumnis, cū exundet peccatis? diluvium delictorum non claudo pede comitatur diluvium morborum, luctûs & dolorum. Hîc geminum ex more documentum appendimus.

I §. III.

a *Iob. c. 15. v. 16.* b *Iob. c. 40. v. 18.*

Digitized by Google

§. III.

I. *Obſcœna omnia & ſpurca fuge.* Quod carnem ſapit, picis inſtar inhæret, inquinat, verbis & cogitationibus ſe miſcet, inficitque omnia. Vnicus ſubinde nutus oculi hominem venenat. Si orbis olim adverſus Deum ſuccla maſſet: Eccur, Domine, tuam effigiem vivam, hominem perdis? reſpondiſſet Dominus: Quia caro eſt. Cur tamdiu benignus non parcis diutiùs? Quia caro eſt. Sed cur, ô Domine, ſummum orbis artificium vis deſtruere? Quia caro eſt. Cur animantium regem tam infami damnas ſupplicio? cur cælo conditum ſubmergis? Haud aliud à priori dediſſet reſpõſum: Quia caro eſt. Nos ſæpè libidines noſtras ſpecioſo homine humanæ fragilitatis præteximus, maximam continentiæ difficultatem objicimus, & plurima hîc excuſamus. Hæc dici ſpecioſe poſſunt, nec enim ſuus vitiis color deeſt, interim vociferantur ſacræ paginæ, orbem abolitum, homines extinctos, quia caro fuerit. Hoc enim ſummè diſplicitum eſt Deo, hominem ratione præditum, non ad rationis, ſed ad carnis dictamen pleraque omnia factitare. Atque hoc cænoſum illud ac turbidum flumen eſt, quod maximam orbis partem ad veneris curas & carnis voluptates trahit. Cave ripam fluminis, cave quidquid carnem & libidinem olet, pus eſt, fœtor & turpitudo, cænum eſt, certa peſtis animi eſt. Obſcœna omnia & ſpurca fuge.

II. *Ad-*

Digitized by Google

II. *Adverſa tolera.* Humanæ miſeriæ diluvium ſunt pœnarum. Velimus, nolimus, omnes eò volvimur. Vbi culpa, ibi & pœna; ubi peccatum, ibi & peccati ſuppliciū. Hîc eximius nemo. Sed hoc ſoletur: Flumen eſt, non conſiſtit, labitur aſſiduè, defluit. Quod hodie patimur, cras non dolet. Imò quod hodiernâ luce toleramus, craſtinâ exhilarabit, ob diei prætcritæ tolerantiam. Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliâſti; annis, quibus vidimus mala *a*.

Hoc pœnarum diluvium omnibus hominibus deſtinatum balneum, hoc noſtrū eſt lavacrum. Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei *b*. Ne quis autem malorum moli ſuccumberet, ſolatur & erigit Tobias his omnino monitis: Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur *c*. Ecquid trepidamus, cùm pœnarum nos diluvium unà cum aliis involvit? Vox amantis etiam nota eſt: Ego, quos amo, arguo & caſtigo *d*. Certiſſimum: Quem diligit Dominus caſtigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit *e*. Nemo ſpem abjiciat, nemo cadat animo. Judithâ teſte Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt. Sic Iſaac, ſic Iacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerūt

I 2 Deo,

a *Pſal.* 89. *v.* 15.
b *Actor. c.* 14. *v.* 21. c *Tob. c.* 3. *v.* 21.
d *Apoc, c.* 13. *v.* 19.
e *Ad Hebr. c.* 12. *v.* 6.

Digitized by Google

Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles. Illi autem, qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam, & improperium murmurationis ſuæ contra Dominum protulerunt, exterminati ſunt ab exterminatore, & à ſerpentibus perierunt *a*. Quàm neruosè & ipſe Tobias, Tu flagellas, inquit, & ſaluas, deducis ad inferos & reducis, & non eſt qui effugiat manum tuam *b*. Duremus, & noſmet cæleſtibus ſervemus deliciis: Iuxtà eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſalvabit. Multæ tribulationes juſtorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus *c*.

a *Iudith c. 8. v. 22. & ſeqq.*
b *Tob. c. 13. v. 2.* c *Pſal. 33. v. 19 & 20.*

CAPVT XV.

Cur Deus diluvio tantum temporis permiſerit. Longanimis patientia Noëmi.

IN rebus adverſis & triſtibus illud plerũque triſtiſſimum ſolet accidere, cùm exitus malorum nullus apparet. Hinc illæ querelæ noſtræ: Et necdum ullus eſt finis? & quando tandem deſinet hæc tempeſtas? & quando ceſſabit hæc ægrimonia? quis terminus Iliadis tam luctuoſæ? Cuicumque malè eſt, ei horæ videntur hebdomades, aut menſes, aut etiam quandoque anni. Mora omnis moleſta eſt mali finem exſpectan-

ſpectantibus. Nec eis quidquam longius videtur, quàm tempus omne, quod miſeriarum finem non apportat.

Noëmus hanc ipſam moræ tarditatem accuſans dixerit: Ergóne nullus calamitatis finis? necdum cæleſtes iræ deferbuerunt? necdum in portu ſumus? Ecquando demum è carcere tam fœtido educemur? Cibus, potus, pabulum paullatim deficiunt: ſi diu differatur exitus, immunes à diluvio conficiet fames, penuriâ cibi conſumemur. Quid juverit vulgarem mortem evaſiſſe, ſi pereamus diriore? Hæc, inquam, Noëmus queri potuiſſet, niſi aſpera omnia, & ipſas longiores moras incredibili patientiâ & æquanimitate condiiſſet. Alia poſt aliam hebdomas, alius poſt alium menſis labebatur, nec tamen ullum Noëmus indicium audierat aut viderat ſubſidentium aquarum, nec Deus illi ſignificari juſſerat, quis diluvii futurus finis.

Obtinuerúntque aquæ terram centum quinquaginta diebus a. Anno prorſus dimidio, nullum nec minimum quidem indicium erat decreſcentium aquarum. Ita ignoravit Noë, quando demum in libertatem cum ſuis eſſet aſſerendus. Duo igitur hîc explicanda. 1. Quid præcipuè Noëmum in arcâ perturbare, angere, ſollicitare potuerit. 2. Quid ſibi voluerit hæc Dei cunctatio, cur Noëmum arcâ non citiùs emiſerit.

I 3 §. I.

a Gen. c. 7. v. 24.

§. I.

Poſt exactos à diluvii principio quadraginta dies pluvios,

Omnia pontus erant, deerant quoque litora ponto a:

nec enim apex ullius montis eſt viſus. Latuerunt preſſæ ſub gurgite turres. Hîc magna ſanè fides, fideíque conſtantia poſcebatur à Noëmo. Tam enim vario tentamine exploratus eſt in eo carcere, ut nobilis hoc ævo ſcriptor *b* auſus dicere, mirum cū non deſperâſſe. Inſpiciamus tentamenta.

1. Domum tot annis habitatam, cognatos, vicinos, amicos, cara omnia & jucunda deſerere cogebatur, & velut victimam offerre morti. 2. In carcerem tenebricoſum & fœtidum unà cum feris compingebatur. 3. Terrebatur utique irâ Dei tam ardente ac implacabili, velut innocentes parvuli attonantur, cùm parens in famulos excandeſcit. Noëmus vel inſons formidare malum poterat, quacumque enim proſpexiſſet, mors præſens in oculos incurrebat. 4. Quia probus & inde pavidus metuebat, ne quid Deo forſan in ſe fuiſſet diſplicitum, & idcircò deſeri commeruiſſet. 5. Ignorabat, quamdiu inaudita hæc tempeſtas eſſet ſævitura. Anno dimidio nullum ſubſidentis aquę indicium ſciri poterat. 6. Exitus inde nullus, arca obſerata,

capti-

a *Ovid. l.* 1. *Metamorph. mihi pag.* 6. *poſt initium.* b *Cornelius de Lapide.*

Digitized by Google

captivi omnes quotquot in eam concluſi. Solum cælum & immenſum æquor aquarum poterant ſpectari.

Vnus erat toto naturæ vultus in orbe a.

7. Tot hominum tótque animantium interitus virum minimè crudelem affligebat; ex orbe toto,& ex omni gentis humanæ numero ſoli octo homines vivi ſupererant, ceterorum omnium cadavera fluctibus ſepulta.8.Laborabat in exili grege domeſtico firmando ac conſolando. 9. Curæ de futuro rerum ſtatu ſollicitabant angebántque. Quò enim tanti cadaverum cumuli? Num ego cùm meis (cogitaverit) omnium ero veſpillo? Num pecuarius ſum & bubſequa?

His offenſionibus expoſitus erat Noëmus: ſuſtinuit tamen & ſuperavit omnia. Magna prorſus fidei conſtantia, ſolo Deo divináque voluntate ac prudentiâ niti. Quanti non duráſſent inter tam moleſta ſimul & operoſa! mors pænè dulcior fuiſſet viſa. Ita Deus exercet ſuos perficítque. Nos ſæpè ſollicitudini & curis noſtris fulcra ſtatuimus, ſed nimiùm infirma. Ita enim quandoque ratiocinamur: Si non ſuccedat iſtud, ſpes meas alteri affigam: ſi promiſſum hîc fallat, illum eligam patronum, qui non facilè injiciat mihi fruſtrationem: ſi & hîc ſpes decollet, ad illius me potentiam applicabo. Ita hominibus & humanâ potentiâ, auctoritate, gratiâ, humanis præſidiis ac promiſſis nitimur vani, faciléſque

 decipi.

a *Ovid.l.1.Metamorph.initio.*

decipi. Sed inania hæc vota irridens Deus, Quæ eſt iſta, inquit, fiducia, quâ confidis? vel quo conſilio aut fortitudine rebellare diſponis? ſuper quem habes fiduciam, quia receſſiſti à me? Ecce confidis ſuper baculum arundineum confractum iſtum, cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam *a*. Ita Deus ſubducit fulcra; non ſuccedunt cœpta, abſunt plurima. Quiſquis in his anguſtiis deprehenſus, divinæ voluntatis ac providentiæ myſterium ignorat, facilè deſpondens animum, Actum eſt, inquit, vellem me pridem eſſe mortuum; non eluctor è tot ærumnis; perii. At verò divini nutûs intelligens & obſervans, Hic DEI mos eſt, inquit, hic cæleſtis curiæ ſtylus. Iam novimus DEI artes in erudiendis nobis, ſubtrahit fulcra, quibus nitebamur, ut in illum ſolum inclinemur; ego me meis neceſſitatibus attemperabo, & ſperabo in æternâ bonitate. Hic errare aut falli non poſſum, certus ſum. Divini Syracidæ ſyngraphum habemus: Nullus ſperavit in Domino (*nullus*, *nullus*) & confuſus eſt *b*. Ita in divinas manus me totum repono: etiamſi occiderit me, in eo tamen ſperabo: Dominus mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit, Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſublevat *c*.

Ita Noëmus ſuis ſeſe tētationibus oppoſuit,

a *Iſ. c.* 36. *v.* 4. 5. 6.
b *Eccli. c.* 2. *v.* 11.
c 1. *Reg. c.* 2. *v.* 6.

Digitized by Google

ſuit, ſuum aquis imperium, & has curas Deo permiſit; creſcerent porrò aquæ, pergeret diluvium, fluitaret arca, quamdiu Deo viſum. Obtinuerintque aquæ terram centum quinquaginta diebus *a*, quibus nec creverunt, nec etiam decreverunt, ne conſtitutam ſibi menſuram excederent. Obtinuerunt terram, inquit Moyſes, quod Hebræi dixère, roboraverunt ſe. Nam totis quadraginta diebus in altum eluctabantur, & veluti cum terrâ certabant, dum cubitis quindecim omnia montium cacumina ſuperarent. Hac potitæ victoriâ, dominium in terram anno dimidio retinuerunt. Cur Deus, obſecrò, tanto tempore totum terrarũ orbem aquis ſepultum voluit latére, & aſpectu cæli damnatum, quem contemplando cælo condiderat? Quis autem conſiliarius Domini fuit? Hîc ſatis eſt dicere: Ita Deo viſum, ſic placuit bonitati divinæ. Nihilominùs poſſunt aſſignari cauſſæ.

a *Gen. c. 8. v. ult.*

§. II.

1. Vt offenſæ iræque divinæ magnitudo argumẽtis teſtatiſſimis appareret. Aliquos nonnumquam diebus aut hebdomadibus facinoroſorum, aliquando etiam Magnatum, cadavera ſpectaculo & terrori jacent aperta. Ita Orientis Imperator Andronicus dies aliquot inhumatus velut canis mortuus publicè relictus: haud aliter Deus

triſte cælo ſpectaculum dedit anno dimidio, quo humanæ gentis veluti cadaver unum volvebatur fluctibus. In aliis ſcelerum ſuppliciis, quando Deus in noxas hominum animadvertit, longè mitiùs actum, & facilior fuit pœnarum oblivio. Sed hîc longè aliter ſeſe res habet. Nam quocumque figamus pedem, quocumque conjiciamus oculum, ubicumque locorum ſedeamus, ſtemus, jaceamus, ambulemus, licebit dicere: Huc Dei vindicta penetravit, hunc ipſum, quem occupamus, aut calcamus locum, occupârunt aquæ; hîc mare mortuorum fuit. Humanæ genti Deus iratiſſimus.

II. Cauſſa. Vt tantò magis Noëmi patientia & fiduciæ constantia probaretur. Vir patientiſſimus nil adverſus diluvii diuturnitatem obmurmuravit. Numquam auditæ voces: Cur non educimur demum ex hoc ſtabulo? Quid hîc velut umbræ ac mortui obambulamus? Cur è carcere tam fœtido non tandem aliquando liberamur? nihil horum. Sed ingenti longanimitate operiebatur tempus, quod Deus libertati ſuæ decreviſſet; firmiſſimè perſuaſus Deum non obliviſci ſuorum.

III. Tametſi quadrageſimo diluvii die omnes homines jam expirâſſe cenſendi ſint, nihilominùs immenſum hoc mare relictum eſt, ut tot cadavera conſumerentur, vel etiam ut fluctus terram hinc illinc aggererent, eáque ratione tantas cadaverum ſtrues humarent. Inde locis

plu-

pluribus, nec dubium, tam inæqualis terra, tot clivis & collibus montuoſa, in monimentum & memoriam univerſalis excidii ſempiternam. Ita in rebus omnibus Dei providentia ſe noſcendam exhibet. Inſepultos omnes relinquere, intolerandus fœtor; omnes ſepelire, infinitus labor.

Æquè admirandam ſe providentia Dei præbuit in ſecundarum & adverſarum rerum mixturâ. Videbatur Deus Noëmi & modicæ illius familiæ oblitus, arca huc illuc vagabatur, nullus è cælo mittebatur nuntius, videri poterat dormire cælum, adeò nullum dedit vigilantiæ ſingulis hebdomadibus, ſed nec ſingulis menſibus ſe ſtitit Noëmo. Dixerit quis: Non curat illos Deus ampliùs, quos initio tam ſedulâ complexus eſt curâ. Imò verò eos quàm maximè curans, recordatus eſt Dominus Noë, cunctarúmque animantium *a*.

En admirabilem ac prorſus ſalutarem alterationem & viciſſitudinem, quâ Deus amara & dulcia, læta & triſtia, ſecunda & adverſa, luctum & gaudium commiſcet, temperátque, ut ſibi ipſis homines neutiquam fidant, ſed divinâ providentiâ nixi ſpem inter metúmque operentur virtuti. Hæc tutiſſima Deo ſerviendi via eſt. Hinc codices divini toties timorem caſtum lætámque ſpem ingerunt. Beatus homo qui ſemper eſt pavidus *b*? Initiū ſapientiæ timor Domini *c*. Qui timent te, magni erunt apud

a *Gen. c.* 8. *v.* 1. *b* *Proverb. c.* 28. *v.* 14.
c *Pſal.* 110. *v.* 10.

te per omnia *a*. E diverſo ſæpiùs ad piam hilaritatem erigimur. Servite Domino in lætitiâ *b*. Deus auxilii mei, & ſpes mea in Deo eſt: ſperate in eo omnis congregatio populi *c*. Sentite de Domino in bonitate *d*.

Ita nonnumquam experiendo potiùs, quã legendo diſcimus à Tobiâ veriſſimè dictum: Hoc pro certo habet omnis qui te colit, quòd vita ejus, ſi in tentatione fuerit, coronabitur; ſi autem in tribulatione fuerit, ad miſericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus noſtris; quia poſt tempeſtatem tranquillum facis, & poſt lacrimationem & fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum, DEUS Iſraël, benedictum in ſæcula *e*. Ita Deus in cunctis operibus ſuis viciſſitudinẽ amat & alternationem. Adeóque apud ipſos etiam inferos, quod miriſſimum videatur, commutatio & vices ſunt fletus & ſtridoris, ſæviſſimę flammę & frigoris acerrimi. Quàm amœnum illud in cælo erit: Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo *f*? Quantæ voluptatis erit cernere, audire, ceteríſque ſenſibus percipere, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit *g*?

Quemadmodum ergo Deus in vitâ meliori, in vitâ illâ vitaliſſimâ, ita etiã in hac, quæ

a *Iudith c. 16. v. 19.*
b *Pſal. 99. v. 1.* c *Pſal. 61. v. 8. & 9.*
d *Sap. c. 1. v. 1.* e *Tob. c. 3. v. 21. & ſeqq.*
f *Luc. c. 22. v. 30.*
g *1. ad Cor. c. 2. v. 9.*

Digitized by Google

quæ vitæ illi præludit, vices amat; variè miſcentur & temperantur omnia. Vbi hedera, ibi & vermis; ubi gaudium, ibi & luctus. Quantum lætatus eſt Ionas ſuper inumbrante hederâ, tantum triſtatus eſt ſuper verme tam gratam umbram corrumpente *a*. Vbi mel, ibi fel. Conjunctiſſima ſemper mellis & fellis diſcordia. Luctus in matrimonium duxit lætitiam, toro utriuſque conjugis indiſſoluto. Nec Poëtis id ignarum, quorum illud decantatum,

Candida nullius it ſine nube dies.

Sed longè nervoſiùs Hipponenſis Præſul Auguſtinus cum Deo colloquium miſcēs, Et cùm blandiris, inquit, & cùm cædis, pater es; blandiris ne deficiam, cædis ne peream *b*. Permiſerat Deus Noëmum cachinnis, ſibilis, calumniis peti; illi ipſi tamen promittens, Ponam, inquit, fœdus meum tecum; laborem centum annorum imperat, ei tamen totíque ejus familiæ vitam ſervat; concludit eum carcere tenebricoſo, & maritimo ſepulchro, huc illuc fluctibus jactari ſinit neſcientem ubínam eſſet, illius tamen non obliviſcitur. Recordatus autem Deus Noë. Hæc eò tendunt, ut geminum hîc documentum probè capiamus.

a *Ionæ c. 4. v. 8.* b *Aug. in Pſal. 98.*

§. III.

Inter ſpem & metum ambula. Ex amicis afflictiſſimi Iobi unus aliquis, Si ſubverterit omnia, inquit, vel in unum coarctaverit,

I 7 quis

Digitized by Google

quis contradicet ei, vel quis dicere ei poteſt, cur ita facis *a*? Deus cælum terrámque miſcet. Subinde lætior quis cælum ſibi videtur habitare, adeò ex voto fluunt omnia; amœna lux in animum ejus ſeſe infundit; volat ille, & ſuavi voluntate permulſus clamat: Domine, bonum eſt hîc eſſe: hoc juuat; ita fruimur vitâ, paratus eſt hic homo ad omnia, quæ juſſerit Deus, facienda. Subitò hic idem ita mutatur, affligitur, turbatur, ut inferos ſibi videatur habitare. Ita paullò antè in tertium cælum cum Paulo raptus, jam velut ad orcum detruſus clamat: Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ; Projectus ſum à facie oculorum tuorum *b*. Angelus ſatanæ colaphizat me. Quis autem contradicet ei, ſi in unum coarctaverit omnia, terram & maria? Quòd ſi verus Numinis amicus eſt, conſtans etiam & firmus eſt, credit & ſperat omnia, quæ Deus manifeſtavit & promiſit. Ita quidquid nebularum, fluctuum, procellarum, tempeſtatum eſt, tolerat, & unà rogat: Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam *c*.

Ita inter ſpem & metum, tamquam inter geminas rupes tranſeundum. Eccleſiaſtes metum incutiens, Sunt juſti atque ſapientes, inquit, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, utrùm amore an odio dignus ſit *d*. Hinc non immeritò pavor inſurgit & timor. Quem Hierony-

mus

a *Iob c.* 11. *v.* 10. b *Pſal.* 30. *v.* 23.
c *Marci c.* 9. *v.* 23. d *Eccleſ. c.* 9. *v.* 1.

Digitized by Google

mus augens, Scire volui, ait, quos Deus diligeret, & quos odiſſet; & inveni juſtorum quidem opera in manu Dei, & tamen utrùm amentur à Deo, an non, nunc eos ſcire non poſſe & in ambiguo fluctuare, utrùm ad probationem ſuſtineant, quæ ſuſtinent, an ad ſupplicium; in futuro igitur ſciens. Hinc certè metus augetur. Spem porrò Auguſtinus excitans, Eſt quidam modus, inquit, in conſcientiâ gloriandi, ut noveris fidem tuam eſſe ſinceram, noveris eſſe ſpem tuam certam, noveris charitatem tuam eſſe ſine ſimulatione *a*. In eamdem ſpem erigens Cyprianus, Viget apud nos, inquit, ſpei robur & inter ipſas ſæculi labentis ruinas, erecta mens, & de Deo ſemper anima ſecura *b*. Nihilominùs hæc ſubinde vellicat cogitatio: Deum promiſiſſe veniam delictorum ſcio, ſed neſcio, an ego veram acturus ſim pœnitentiam. Viri ſanctiſſimi ſub vitę finem trepidârunt; quid ego mihi de mę pollicear? Sed ſperemus, & ingenti adverſus Deum fiduciâ erigamur. Ita prorſus inter ſpem metúmque medio itinere gradiamur.

II. *Eſto longanimis*. Noëmum vide, quot ille quadragintadialia ſervârit jejunia, nullum tamen ſequebatur paſcha. Quadraginta diebus & noctibus continuis pluit. Rogaverit Deum Noëmus: Obſecro, mi Domine, ſi quidem omnibus moriendum eſt, accelera finem, & hoc unum perituris per beneficium & gratiam concede, ut citò

a *Aug. in Pſ. 149.* b *Cyprian. l. de Mortal.*

Digitized by Google

citò pereant. Aliter Deo viſum. Nam poſt quadraginta dies pluvios, ſecuti centum quinquaginta, dimidius annus, quo toto tempore nihil penitus mutârunt aquæ, ſed eâdem ſemper iverunt altitudine. Hic Noëmus ſentire moras potuiſſet & queri: Quis tandem finis tam miſeræ navigationis? ecquando demum fœtidiſſimus hic carcer reſerandus? Sed anno dimidio jam elapſo decreſcere primùm cœperunt aquæ, verùm tam lentè, ut totus laberetur annus, inſuper & aliquot dies, dum Noëmus deniquè aſſereretur in libertatem. Et tandem incredibili longanimitate ſuſtinuit tamdiu vivus ſepeliri. Adagium Iudæis erat, quod Deo valdè diſplicebat. Nam Ezechiel hoc illis exprobrans, Quod eſt, inquit, proverbium iſtud vobis in terrâ Iſraël dicentium: In longum differentur dies, & peribit omnis viſio *a*. Quis expectet tamdiu? Perit omne deſiderium inter moras tam prolixas. Longè aliud docet longanimitas. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Inſigniſſimè longanimis rex David, Expectans, inquit, expectavi Dominum, & intendit mihi *b*. Et adhuc puſillum, & non erit peccator *c*.

Ita inter ſpem & metum cum longanimitate magnâ ex hujus vitæ fluctibus eluctandum. Hortatur Iſaias & clamat: Beati omnes qui expectant eum *d*. Non carpet roſas,

a Ezech. c. 12. v. 22. b Pſal. 39. v. 1. c Pſal. 36. v. 10. d Iſ. c. 30. v. 18.

roſas, non leget flores, qui veris adventum præſtolari neſcit; non intrabit portum, qui maris iracundiam recuſaverit tolerare. Eſto longanimis. Conſtans patientia, non menſibus, nec annis metienda eſt, ſed ſæculis. Sapientiſſimè dixit Seneca: Vnicum eſt levamentum malorum ingentium, pati, & neceſſitatibus ſuis obſequi *a*. Vera patientia nullum ſibi figit patiendi terminum, nec umquam dicit: Ohe, ſatis eſt miſeriarum. Sat diu hæc pertuli. Patientia perſeverans tolerandi metam non quærit aliam, niſi voluntatem divinam.

a Seneca l. 3. de Irâ, c. 16.

CAPVT XVI.

Quò diluvii aquæ devenerint, quo conſilio corvus ex Arcâ emiſſus fuerit.

Rex cæli in ſuis inſignibus ſtrictum gladium, & frondentem olivam præfert, ut nôrit orbis, quomodo ſuam ille Rempublicam gubernet, *Præmio* nimirum & *Supplicio*; hos punit, hos muneratur; his miſericordiam, illis exhibet juſtitiam: gladio & olivâ cives ſuos coërcet. Et quemadmodum diluvio monſtravit, quàm ſibi facile ſit impiorum gaudia luctu turbare, ita etiam oſtendit, quàm ſibi non difficile piorum luctum gaudiis emutare. Recordatus autem Deus Noë. Divini codices ſæpiſſimè in rebus etiam maximi momenti

ſenſu

ſenſu noſtro, & ad humanæ intelligentiæ captum conſuerunt loqui, quod Chryſoſtomus ſedulò monet obſervandum. Ergo recordatus Deus Noë. Hactenus cæleſtis Pater æquiſſimæ iræ habenas eò laxavit, ut humanæ gentis jugulum petens innumeros homines neci dederit. Hinc amici ſui optimi & pænè unici velut oblitus potuit cenſeri. Sed non in finem oblivio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem *a*.

Ita & Noëmi Deus (humano ritu loquimur) iterum recordatus, cujus videri poterat oblitus; imminuta ſubſedit aqua, montes iterum ſua exeruerunt capita, ſpes affulſit vicinioris jam libertatis. Quâ in re duo potiſſimùm conſideranda. 1. Quò diluvii mare immenſum devenerit, in quas ſeſe cavernas penetrârit. 2. Quomodo Noëmus aquarum diminutionem explorare voluerit per corvum, qui emiſſus non rediit. Vtrumque hoc explanandum.

a *Pſal. 9. v. 19.*

§. I.

Poſtquam centum quinquaginta dies abierunt, quibus aquæ terrarum orbem tenuerunt ſepultum, ipſæ verò uti non auctæ, ita nec imminutæ ſunt. Hoc igitur exacto tempore, Adduxit Dominus ſpiritum ſuper terram, & imminutæ ſunt aquę *a*. Immiſit Deus ventum calidum & vehementem,

a *Gen. c. 8. v. 1.*

tem, qui vi non naturali, ſed divinâ, eam aquarum eluviem in ſuas cavernas, in antra, ſpecus, foveas, ínque ſuam abyſſum, unde emerſerat, cogeret redire. Hinc Hiſtoricus ſacer dixit: Et clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractæ cæli, & prohibitæ ſunt pluviæ de cælo *a*. Nimirum Deus aquagia ſua, quæ aperuerat in ſupplicium gentis humanæ, iterum obſeravit. Dein ventus ſeipſo potentior, viribus divinis eluvionem ſiccavit. Chryſoſtomo teſte, Præceptum eſt Domini, quod facit omnia. Aliter certè venti omnes pluribus annis illam aquarum molem exhaurire non potuiſſent. Nec ſolùm aquas ventus ingenti fauce glutiit & digeſſit, ſed id etiam effecit, ne mortalitas ſequeretur & peſtis. Adduxit Dominus ſpiritum, ídque providentiâ ſingulari & potentiâ, Et prohibitæ ſunt pluviæ, non quòd illis centum quinquaginta diebus pluviæ durârint, ſed quòd Deus pluvias in terram alioqui defluxuras totis ſeptem menſibus continuerit, ut eò citius terra ſiccaretur.

Hoc tempore arca poſt jactationem tam longam in montibus Armeniæ, aut uti Hebræi loquuntur, Ararat, quietis aliquid invenit. Requievítque arca menſe ſeptimo, vigeſimo ſeptimo die menſis, ſuper montes Armeniæ *b*. His montibus, qui ſeſe in maximam porrigebant longitudinem, diverſis locis diverſa fuêre nomina. Hoc ſibi nomen Armenia à Noëmi nepote Semi filio

a *Gen.c.8, v.2.* b *Ibid.v.4.*

filio Aram accepit. Inter omnes orbis partes altiſſimum locum occupat Armenia. Atque hic arca ſubſidentibus aquis ſeſe recepit ſeſſum. At verò aquæ ibant & decreſcebant uſque ad decimum menſem; decimo menſe primâ die menſis apparuerunt cacumina montium. Cúmque tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Noë feneſtram arcæ, quam fecerat, dimiſit corvum, qui egrediebatur, & non revertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram a. Cùm igitur Noëmus apices & faſtigia montium per feneſtram proſpiciens vidiſſet, quadraginta dies expectavit, & ita demum exploratorem corvum emiſit.

Lis ingens eruditiorum de hoc corvo. Nos illi pennas non vellicabimus, neque enim inſtituti noſtri eſt, omnium hîc lites componere, præſertim cùm Hebræi, Græci, Latini contextus, ſeptuaginta Interpretum, & Hieronymi verba non ita conveniant, & inde tenebrarum aliquid inducant. Ea tamen omnium ſententia eſt, corvum in arcam non reverſum. Ivit quidem & redivit, quod Hebræa phraſis aſſerit, ſed in arcam denuò includendus non venit, longiùs propiùs circumvolans, & ob libertatem obtentam lætus, pabulum, quod inhiabat, abundè reperit. Subinde menſam in ipſo arcæ tecto, aliàs ad cadaver in montium uno reperit, & non revertebatur in exoſum ſibi carcerem. Explorator planè infidus, liberi & vagi volatûs ales, peſſimus

a Gen. c. 8. v. 5, 6. 7.

Digitized by Google

mus tabellarius, nam guſtatâ libertate caveam iterum ſubire noluit malignum animal. Cur verò Noëmus corvum emiſit, furacem, immundam, prædatricem avem, an non meliores habuiſſet nuntios? Videte, quæſo, quàm omnia volumini divino ſcitè aptéque cohæreant. Deus per octo nec plures homines, non ſolùm propaginem humanam, ſed & mores, ac vivendi modum reſtaurare, ſuam Noëmus operam commodare inſtitit. Initium fuit ejectio corvi, conſummatio ſacrificium.

Corvus avis tei ebroſa imago peccati, uti Tertullianus, Ambroſius, Auguſtinus, Clemens Alexandrinus, alii docent.

§. II.

In omni graviore peccato duo maximè conſideranda, 1. Averſio à Deo, 2. Converſio ad rem creatam, & unà ad malum. Cùm reſipiſcimus, averſio à re creatâ & à malo, converſio ad Deum neceſſaria eſt. Primum adumbrat corvus ejectus, alterum ſignificat inſtitutum ſacrificium. Sed liceat denuò quærere: Cur, mi Noëme, nuntium mittis ineptiſſimum? cur non aquilam, cygnum, accipitrem? Neutiquam, ſed ejiciatur corvus, peccati ſymbolum eſt. Cùm metus eſt, ne invehatur navis in arenam, in ſcopulum, aut aliter evertatur, quidquid oneris eſt, ejicitur. Onerum omnium graviſſimum eſt peccatum, certum hominis exitium. Quod Cyprianus adſtruens, Hoc eſt,

eſt, inquit, peccatum lapſis, quod ſęva tempeſtas navigiis *a*. Corporea quidem ſuâ indole ſunt gravia, gravioribus tamen collata, dici poſſunt levia. Subernus cortex in aquâ leviſſimus, ſurſum nititur, deorſum nonniſi vi trahendus. Plumbum in aquâ & aëre graviſſimum, mole ſuâ ad ima rapitur celerrimè. Corvus ad cadavera deorſum velociſſimè fertur. Carnibus jam fartus non ita facilè ſurſum evolat.

Hic ſanè genius eſt naturæ, hæc illius indoles, ad malum & ad quaſvis turpitudines impetu volat, cùm verò ſurſum enitendum àd Deum ſeriâ pœnitentiâ, heu quàm plumbei ſumus! Impudicum & libidinoſum hominem non rarò miti nomine, incogitantem, levem, petulantem appellamus: pari modo dicere ſolemus: En ille leviori vitâ lapſus eſt, en illa diſſolutiùs vivendo cecidit. Tam facilè támque celeriter hoc fit, quàm citò aſparagi coquuntur *b*. unica ſubinde tentatio in lapſum præcipitat. Si lapſus gravis eſt, cur levitas vocatur? Peccatum & leve poteſt dici & grave. Leve, quia celeritate nimiùmquàm agili patratur; momento fit, quod æternùm noceat; grave, quia detrahit è cælo, & tartaro mergit infiniti ponderis noxa.

Habet terra Luſitania aves avium maximas, quas Condores vocant. Hæ vitulum audent invadere, quem ſternunt, lacerant, occi-

a *Cyprian. ſerm. 5. de lapſis.*
b *Familiare dictum Auguſto Cæſari, ut Tranquillus notat.*

Digitized by Google

occidunt, vorant. Paſtores gnari alatas prædatrices iſtas capiendi, copiâ carnium eas ineſcant. Vbi ſeſe largiùs impleverint, nec currere commodè nec volare poſſunt. Hîc pubes ruſticana fuſtibus ac ſudibus armata in alites ſaturatas irruit & mactat. Ita popinones iſti caſas ſolvũt ſymbolas. Quoties in hunc modum pœnas dedit libido? Quoties libidinoſi homines in ſcelere deprehenſi vitã ſimul ac flagitium finierunt? Rex Longobardorum Rodoaldus, Paulo Diacono teſte, in fœdo facinore oppreſſus miſerrimè vitam perdidit. Peruanus Prorex, nomen ſilemus, cùm alienam pudicitiam expugnâſſet, ex alienâ domo in ſuam probè contuſus, jámque ſemimortuus relatus & extinctus eſt. E divinis libris notiora taceo. Quòd ſi libidinis peccatum hominem tam luculento dolo ineſcet, & ſibi obnoxium in pedicas trahat, quid fiet animo, qui ſeipſum ingluvie tam fœdâ prægravat? omnium gravium multò graviſſimum eſt peccatum ſuum animæ pondus exitioſiſſimum, immenſum. Gregorii dictum eſt: Peccatum, quod pœnitentia non diluit, ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit. Ex illo quippe vitio culpa ſubſequens oritur, ex quo cæcata mens ducitur, ut pejùs ex alio ligetur. Sed peccatum, quod ex peccato oritur, non jam peccatum tantummodò, ſed peccatum & pœna peccati, quia juſto judicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, ut præcedentis peccati merito etiam in aliis

cadat.

eadat *a*. Infinitum peccati pondus eſt.

Quid autem miri, ſi corvus gravitatem habeat, etſi habeat alas? Grave cor delinquentium, & tamen in malum celerrimè fertur. Veloces pedes eorum, inquit Pſaltes, ad effundendum ſanguinem: contritio & infelicitas in viis eorum *b*. Alas & talaria gerunt pedibus, ut Mercurium pingunt Poëtæ, & tamen offendunt pedes & cruentant, impingunt & conterunt. Hæc noſtra eſt deceptio, propter hoc diabolorũ irriſui exponimur. Peccatum credimus leve, labore facili luendum, ſcilicet à fronte alatum eſt. Iucundam ſatietatem, animi levamen, optatam voluptatem reperturos arbitramur, cùm peccatum complectimur. Hæc illius frons eſt; à tergo fœdum, minimè leve, neutiquam alatum, impuriſſimum, ponderis eſt immenſi. Exemplo rem monſtramus. Subinde luctui mederi nitimur, ſocios quærimus, ſympoſia inſtituimus, calicem ducimus, choros agitamus, ut mœſtæ menti oblivionem conciliemus. At ubi diſcuſsâ crapulâ mens ad ſe redit, deteriùs habet, & morbo pejus apparet pharmacum, non enim luctus, ſed peccatum gravat. Foràs ejiciatur hic corvus, ex arcâ, ex humano pectore.

Sed & iſtud in corvo vitioſum. Pullos ſuos non curat, néc eos, ut aves ceteræ, alit, non educat quos genuit, ſed nido extrudit

a *Gregor. l. 25. Moral. cap. 9. ante med. mihi pag.* 870.
b *Pſal.* 13. *v.* 3.

dit ſævus pater a. Simillimum corvo peccatum, innumeros parit filios, quos ſacra pagina filios iniquitatis nominat. Iudæis hoc Chriſtus exprobrans, Vos, inquit, ex patre diabolo eſtis. Sed corvus ille ſuos filios deſerit implumes & impaſtos, hinc illi mortis æternæ pericula non evadunt. Et quemadmodum corvus cadaveris primos omnium invadit oculos, ita peccatum, maximè libidinis quæ diluvii cauſſa fuit, hominem, quem occupat, exæcat. Vide mihi hominem: antequam peccaret, Deum ſibi præſentem ſæpius cogitavit, & timuit; inferos conſideravit, & horruit; aſpexit cælum, & exultavit: jam verò iniquitatis filius in vitium delapſus nil horum cernit, oculos ei eruit corvus, libidinis peccatum, aut aliud huic affine flagitium.

a *Ariſtoteles ubique hoc docent. Ariſtot. hiſt. animal. l. 6. c. 6. mihi pag. 205. & l. 9. c. 31. mihi pag. 341.*

§. III.

Et hæc, Chriſtiani, germaniſſima cauſſa eſt, cur tot ubique concionibus nil ferè vitioſitatis corrigatur. Clamant è cathedrâ Eccleſiaſtæ, vitiorum fœditatem aperiunt, cælum monſtrant, inferos oſtendunt, pœnitentiam inculcant. Fruſtrà omnia: tonitrua ex pelvi cenſentur. Vix ullus ſuas corrigit libidines, nummi amorem, mentis tumorem nemo ponit, nemo ſuam ſtrin-

git iracundiam, nemo ſuam ſanat invidiam, pede, quo cœperunt, pergunt omnes: nil efficitur clamando. In promptu cauſſa eſt: ii, quorum vitia tanguntur, in vitiis vivũt, & avaritiâ ſepulti, aut libidinibus merſi, aut aliis ſordibus inquinati, jam cæci in vetitum runt, peccata, peſſimi corvi, oculos eorum effoderunt. Cohortationes & minas omnes negligunt. Digito monſtratur cælum? non vident. Monſtratur tartarum? non vident. Deus parens mitiſſimus proponitur? neque hunc vident. Et niſi eos Deus iterum cæleſti gratiâ inoculet, perdurant cæci. Hinc liquet rem eſſe omnium difficillimam, hominem aſſuetum vitiis, ad virtutis imperium reducere. Si cum priſcis Patribus loquendum, facilius eſt mortuum excitare, quàm hominem à conſuetudine vitioſâ revocare. Si tales iſti mentis oculos non perdidiſſent; ſi poſſent, aut potiùs ſeriò vellent cælum aut inferos, Deum aut æternitatis volumen immenſiſſimum intueri, non difficile foret, illos denuò virtuti aſſerere, ſed quia peccatum admiſſum oculos mox adimit, cæci ruunt, quà fert impetus, niſi ſingulari gratiâ Dei mentis aciem recipiant.

Sophonias vates Hebræus id prædicans, Ambulabunt, inquit, ut cæci, quia Domino peccaverunt a. Ergo ante omnia foras ejiciendus eſt corvus iſte, quod Noëmus fecit, perinde ſi dixiſſet: Cernite pulchellam aviculam, quod vos fefellit toties peccatum.

a *Soph. cap. 1. v. 17.*

catum. Hoc vobis pulchrum videbatur, uti corvorum pulli prius albicantes, dein nigreſcunt. Cavete, vos alliciat & ſeducat, formam mentitur, picta eſt & variè colorata voluptas, hæc avis blanditur, mulcet, exhilarat, ſed apparet tandem, quàm deformis & ater ſit hic corvus, qui hominis animum & famam atrore inficit fœdiſſimo. Omnem animi nitorem aufert peccatum, deformitas multò ſpurciſſima. Vti putredo venuſtiori pomo coloris, & odoris, & ſaporis gratiam ſubducit, ita quidquid animus virtutis & gratiæ habet, peccatum eripit, corvus immundiſſimus, & priſcâ lege in eſum vetitus. Sunt qui paginæ divinæ verba illa, Emiſit corvum a, qui egrediebatur & non revertebatur, ſubtiliùs interpretati dicant: Non alacer evolabat corvus, ſed tamquam invitus hoc officii ſubiret. At ubi cadaver reperit, in arcam redire non ſuſtinuit. Hinc Hebræis natum proverbium: Corvus nuntius, de homine aut tardiùs aut numquam redeunte. Sunt qui principiò verecundiùs, & velut inviti peccent, at ubi gratius ſibi pabulum reperiunt, irrevocabili contumaciâ vitiis inhærent.

Atque hujus etiam indolis eſt peccatum, ex hominibus bonis, aut ex optimis facit quandoque peſſimos. Peccatum à tergo erubeſcendum, fœdiſſimũ monſtrum, ideò

 ſub-

a *Eſt ſcriptor, qui putet quatuor corvos à Noëmo emiſſos. Viderit ille, qui hoc probet.*

ſubinde tardiores invenit amatores: egreditur, non evolat corvus. At ubi jacta eſt ſemel alea, & vitium guſtatum ſapit, alterâ tertiâque & inde multiplici vice reditur. Hinc peccandi creſcit audacia, & quod initio ſubtimidè fiebat, jam confidentiſſimè patratur, ab arcâ ſalutis avolatur longiſſimè; ſicut aviculæ caveis elapſæ procul avolant, ac ſi faterentur ſe non reditu-ras. Ita ſenſim diſcimus nequitias, ita ex optimis improbiſſimi, ex Angelis fiunt diaboli. Philoſophia id docet & experientia. Omnis mutatio, ut ſcholæ loquuntur, è contrario fit in contrarium: vinum dulciſſimum cùm degenerat, in acetum acerrimum mutatur; homines moratiſſimi, cùm jugum excutiunt, nequiſſimi evadunt. Tales in homine mutationes ſæpè ab ingrato animo ducunt originem: cùm Dei beneficia non æſtimamus, nec de eis gratias Deo meminimus, jure meritò divinis auxiliis deſtituimur, perinde ſi cui hominum dicatur: Abi hominum ingratiſſime, indignus es quem Deus donis cumulet, canis gratior eſt pro panis bucceâ, quàm tu prò beneficiis maximis: abi vecors, & age quod vis: odit Deus ingratos, & arcet.

Deinde ingenia magna rarò admodum in mediocritate ſubſiſtunt. Hinc plerumque tales aut vitiis aut virtutibus inſignes eminent mediocritatis impatientes. Ita avis paradiſea *a* corvum induit, Apoſtolus in proditorem tranſit, qui ſceleſtiſſimos præ-

a *Manucodiata, ſeu, Apus Indica.*

prævolat in olivetum ad capiendum Dominum Iesvm. Caſſianus Martyr ſanctiſſimus quales corvos educavit, diſcipulos, qui ſtylis ipſum confoderent Magiſtrum! Hîc geminam ex more præceptionem nectimus.

§. IV.

I. *Expelle peccatum.* Suggeſſimus ſuprà: Deteſtare peccatum. Nunc magis arduum inſtillamus, Expelle peccatum. Nemo eſt vigilantioris conſcientiæ, qui non tam ſua quàm aliena peccata ut mala maxima deteſtetur: atrorem hujus corvi & ingenium improbiſſimum nō negamus. Scimus, quid noſtra nos Catecheſis doceat, luxuriam capitale crimen eſſe non ignoramus. Eſt qui dicat: Mihi ipſi corvus iſte diſplicet, nihilominùs eum ut avem domeſticam alo: quod damno, hoc facio; video melioora probóque, deteriora ſequor; peccati ſupplicium horreo, nec tamen peccare deſino. Expelle corvum, expelle. Hæc avis unica plus gravat arcam, quàm ceteræ omnes. Peccatum unicum miſeriorem reddit hominem, quàm miſerię humanæ omnes magno cumulo incumbentes. Idcircò Paulus commonens, Deponentes, inquit, omne pondus, & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen *a*. Omne pondus & circumſtans nos peccatum è pectore ejiciendum, nec

a *Ad Hebr. cap.* 12. *v.* 1.

Digitized by Google

nec enim tantùm crimen animi, ſed & occaſio peccati fugienda: arceatur hic corvus, & non redeat. Quid juvat veniam peccatorum conſequi, ſi eadem mox repetas? Expelle peccatum.

II. *Teipſum circumſpice.* Noëmus corvum emiſit, ut inde diſceret, quantùm decreviſſet diluvium. Seipſum quiſque circumſpiciat, & interroget: Vbi ſum, quibus vel animi vel corporis periculis irretitus? Vt ſeſe res meæ habent? Num hoc anno probior ſanctiórque evaſi atque prioribus fui? Num aliquid in virtutis ſtudio promovi, & quantum? an forſan defeci, factus deterior? quid annis prioribus in virtutum cultu me impedivit? quo potiſſimùm vitio laboravi? quid antidoti in illud adhibui? quâ demum parte ſum melior? num largiùs an parciùs do ſtipem? num rariùs malè loquor? num infrequentiùs imprecor? ſæpiúſne fleó, an rideo? Num toties Deum cogito, quoties iraſcor, & furioſam bilem effundo? Quò tendo? Num eò perventurus ſum, quò pervenire cupio? Circumſpice teipſum, an tuum diluvium decreſcat; an verò augeat, aut ſibi ſimile permaneat. Fortaſſis brevî jubebit Deus animum arcâ ſuâ egredi. Circumſpice teipſum. Proximus eſt ad æternitatem tranſitus.

CA-

CAPUT XVII.

Quam ob cauſſam & quoties ex Arcâ Noëmus emiſerit columbam.

NOEMI arca & diluvium priſcis tam notum erat, ut in fabulam demum abierit. Hæc origo fabulæ. Annis ab hoc Noëtico diluvio ſeptingentis ſeptuaginta, cùm Moyſes annum ageret ferè quinquageſimum, Theſſalia tota eluvione horribili obruta & ſubmerſa periit. Hanc aquarum inundationem Deucalionis diluvium vocârunt, ut ſuprà demonſtratum eſt; & in fabellæ ludicrum redegerunt. Hæc profectò cacodæmonis fuit vafrities, ut diluvii formidabilis hiſtoria à Moyſe ſcripta in ſomniorum nugas faciſceret. Finxerunt igitur hoc Deucalionis diluvio ſubmerſum orbem, ſolùm Theſſaliæ regem Deucalionem cum Pyrrhâ conjuge, navi quæ arca diceretur, delatum in Parnaſſi apicem; emiſſam etiam ab eis columbam, quæ ſuo reditu diluvium durare ſignificârit; ſed eam ſæpiùs evolantem demum emanſiſſe, in ſignum eluvionis ſopitæ. Quâ de re in hunc omnino ſenſum Ovidius:

Et ſupereſſe virûm de tot modò millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modò millibus unam:
Innocuos ambos, cultores Numinis ambos.

Idem de diluvio jam ceſſante hæc addit:

Iam mare littus habet, plenos capit alveus amnes,

Digitized by Google

Flumina ſubſidunt, colleſque exire videntur,
Surgit humus, creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam nudata cacumina ſilvæ
Oſtendunt, limúmque tenent in fronde relictũ.
Redditus orbis erat, quem poſtquam vidit apertum,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras;
Deucalion, lacrymis ita Pyrrham affatur obortis:
Nos duo turba ſumus, poſſedit cetera pontus.
Námque ego (crede mihi) ſi te quoque pontus haberet,
Te ſequerer conjux, & me quoque pontus haberet a.

Plutarchus Parte tertiâ de animalium ſollertiâ refert dilucidè, à Mythologis tradi columbam nuntiam à Deucalione miſſam. Et ſanè, inquit, qui fabulas narrant, ii columbam ajunt ex arcâ emiſſam Deucalioni certum indicium detuliſſe tempeſtatis cùm rurſus ingrederetur; ſerenitatis, cùm avolâſſet. Hebræus Philo non minùs apertè, Hunc Græci Deucalionem, inquit, Chaldæi Noam nominant, cujus ætate ingens illud diluvium acciderit *b*. Lucianus Chriſtiani dogmatis non ignarus, diluvium & arcam Deucalionis æquè memorat. Quòd verò ſcriptores iſti aſſerant, Deucalionis ævo univerſum orbem fluctibus obductum, tam Scripturæ ſacræ, quàm ipſi etiam Philoſophiæ adverſatur. Deucalion certè

a *Ovid. l. 1. Metamorph.* b *Philo l. de Præmiis & Pœnis, poſt init. mihi pag. 707.*

Digitized by Google

certè octingentis pænè annis à Noëmo vixit. Deinde nec Plato, nec Ariſtoteles, nec Philoſophorum ullus aſſerit ejuſcemodi eluvionem naturalibus cauſſis provenire poſſe, quæ orbem ſubmergat. Hoc ſemel dumtaxat factum Noëmi ævo; vice alterâ orbis non aquâ, ſed igne obruetur.

De Noëmo ſacer hiſtoricus ita loquitur: Emiſit quoque columbam poſt eum, ut videret, ſi jam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem terræ a. Hîc explicandum, quoties & quam ob cauſſam emiſſa ſit hæc columba, deinde quî ſeſe illa geſſerit, quid exoptabilis hic nuntius apportârit, quando emanſerit.

a *Gen.c.*8.*v.*8.

§. I.

Poſt corvum exploratorem perfidum, Noëmus ter columbâ miſit nuntiam. Prima eodem prorſus die poſt corvum abiit, eodémque die rediit. Hîc Noëmus ſeptem alios dies expectans iterum emiſit columbam, quæ veſperi non ſine litteris, ut dicemus, rediit. Expectavit denuò Noëmus alios ſeptem dies, & tertiùm columbam evolare juſſit, quæ in arcam non eſt reverſa. Harum legationum cauſſam interpretatur Chryſoſtomus horribilem diluvii formidinem: nec enim Noëmum per feneſtram auſum proſpicere diluvii metu. Hoc enim objici poſſet: Cur Noëmus ipſe non proſpexit num aquæ ſubſederint? me-

tus continuit. Chryſoſtomi verba ſunt: Ecce juſtus ille nondum per ſe audet videre, ſed corvum mittit, ac per illum diſcere vult, an bona rerum mutatio aliqua ſit exſpectanda a. Alphonſus Toſtatus cenſet feneſtram non magnam & ſublimi loco ſitam, arcam admodum fuiſſe craſſam, unde ſolum pænè cælum ſuſpici, terra ægrè, nec eminus proſpectari potuerit. Per aves igitur tabellarias erat explorandum, num aquæ tellurem jam ſiccam deſtituerint. Cur autem corvum & columbam, non alias aves exploratum miſit? Haud dubium quin Deus illi ſingulariter id ſuggeſſerit ob ſignificatum & myſterium.

Non pauci aſſerunt, corvum & columbam longinquè ac perſeveranter volare, ſolere quoque roſtro aliquid referre, uti columba vice alterâ in apertum provolans virentem retulit olivam. Nam ea quæ primam obiit legationem loca utique aquis detecta reperit, ſed quia omnia etiamnum madida & lutoſa, illa munditiem amans, & ſordidare pedes recuſans, ad feneſtram reverſa, à Noëmo retracta eſt. Quod divinus ſcriptor ita narrat: Quæ cùm non inveniſſet ubi requieſceret pes ejus, reverſa eſt ad eum in arcam; aquæ enim erant ſuper univerſam terram; extendítque manum ſuam, & apprehenſam intulit in arcam. Expectatis autem ultrà ſeptem diebus aliis, rurſum dimiſit columbam ex arcâ. At illa venit ad eum ad veſperam, portans

a *Chryſoſt. hom. 26. in c. 8. Geneſ. mihi p. 172.*

tans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo. Intellexit ergo Noëmus, quòd ceſsâſſent aquæ ſuper terram. Expectavítque nihilominùs ſeptem alios dies, & miſit columbam, quæ non reverſa eſt ultrà ad eum *a*.

Columba, quæ ſecundo loco miſſa evolavit, non ingratum utique paſtum invenit, ſed ſub veſperum frigus noctémque fugiens, ad hoſpitium notum rediit. Fidus iſte nuntius, ait Chryſoſtomus, bonas attulit litteras, decerptum ex olivâ ſurculum reportans. Imperatores Romani, ſi quam victoriam obtinuiſſent, laureatas *b* ad Senatum litteras miſerunt, ut ſolus epiſtolæ aſpectus lætum quid loqueretur. Deus Noëmo epiſtolæ vicem columbam miſit olivâ inſignitam: ex hac oliviferâ epiſtolâ intellexit Noëmus, quòd ceſsâſſent aquæ ſuper terram.

a *Gen. c. 8. v. 9. & ſeqq.*

b *Alexander ab Alexan. l. 1. Genial. dier. c. 27. mihi pag. 46.*

§. II.

Interim Noëmus anceps animi hærebat, quid ſtatuendum de progreſſu ex arcâ. Expectavit igitur alios ſeptem dies, & rurſus miſit columbam tertiam, quæ nuntiaret, quantùm aquarum imperium eſſet imminutum. Mi bone Deus, quid Noëmum crucias? ſi diluvio decreſcente Angelum illi miſiſſes, qui diem egreſsûs indixiſſet,

 omni

omni hoc labore ſuperſedere potuiſſet, quid enim opus ſollicitudine tantâ, tot curis? Nimirùm ſæpiùs inculcandum, quod ſuprà demonſtratum eſt, velle Deum, ut homo pro viribus laboret, faciátque quod poteſt, quod humanis viribus impar, hoc ſibi Deus perficiendum ſumit; Dei enim perfecta ſunt opera *a*. Probè igitur noverimus, otium noſtrum Deo penitus eſſe diſplicitum. Non deſides aut ignavos ceſſatores, ſed quà poſſumus laboris nos ſocios eſſe cupit. Labori nos creavit, non quieti, niſi illi, quæ ſequetur in cælo. Ita Noëmus quatuor omninò nuntios amandavit, ſemel corvum, ter exploratricem columbam. An una eadémque columba ternas legationes iſtas obierit, incertum; veroſimile unam eamdémque fuiſſe. Cùm volatu primo abiit, lutata rediit, maximè pedibus, ait Ioſephus. Itione alterâ viridantem oleæ ramuſculum roſtro deportavit. Sed unde frondes huic arbori quæ anno toto jugulatricibus aquis merſa latuit? Ambroſius multùm ambigit, num ea ante diluvium frondere cœperit, & ſub undis ſervata has comas non amiſerit. Ante diluvium fronduiſſe veroſimilius. Nam olea, teſte Plinio, iis arboribus accenſenda, quæ per hiemem folia & virorem non perdunt. Quod Chryſoſtomus confirmans, Olea, inquit, ſemper virens eſt. Ex quo facilis conjectura eſt, diluvium etſi pleraque omnia humi naſcentia eradicârit, eam tamen oleam, aliáſque arbores quæ minùs reſiſtebant

a *Deut. c. 32. v. 4.*

bant aquis, perduráſſe. Rabbini ſomniant hunc ramum ex olivifero Sionis monte, alii ex paradiſo ſumptum. Somnia ſunt & nugæ. Eam arborem Deus vivere ſub aquis voluit, ut columba exploratum evolatura reperiret quod domum referret in myſterium futuris ſæculis.

Tertullianus myſterii non ignarus, Quēadmodum, inquit, poſt aquas diluvii, quibus iniquitas antiqua purgata eſt, poſt Baptiſmum (ut ita dixerim) mundi, pacem cæleſtis iræ præco columba terris adnuntiavit dimiſſa ex arcâ, & cum oleâ reverſa, quod ſignum etiamnum apud nationes paci prætenditur *a*. Sicut igitur à primordio imaginis divinæ præco ſerpens, ita divinæ pacis præco fuit columba. Nec verò ſine cauſſâ Rex David columbinas alas expetens, Quis, inquit, dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam *b*?

An non, Regum optime, accipitris, aut cygni, aut aquilę, aut ſtruthionis alę ad hos volatus longè commodiores forent? Non ſanè, alis columbinis hîc opus eſt. De cæleſtis ſponſi oculis ſacer Auletes canit: Oculi ejus ſicut columbæ ſuper riuvlos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident juxta fluēta pleniſſima *c*. Multæ aves aquis ſe mergunt, anates, mergi & olores. At verò columba rivis adſidet, & in aquâ velut ſpeculo obſervat vulturis, ac milvi, aut aliarū avium volatus, vt ab iis ſibi caveat.

K 7 Iſtius

a *Tertull. l. de baptiſmo, c. 8. mihi pag. 461.*
b *Pſal. 54. v. 6.* c *Cant. c. 5. v. 12.*

Digitized by Google

Iſtus volucris alas aptari ſibi vult rex David. Si enim ſublime tantùm volare voluiſſet, alas aquilæ petiiſſet; ſi prædam avehere, ardeæ; ſi oculis placere, pavonis pennas ſibi quæſiiſſet. At ille volare deſiderat, ut requieſcat, & quidem non in aquâ, ſed juxta aquam. Aquæ multæ, homines multi: qui cogitat quieſcere, fugiat adire turbas, convivales frequentare menſas, ſectari delicias. Beata quies in his diverticulis non invenitur. Hic iterum præceptiones geminę ſedulò penſitandæ.

§. III.

I. *Fuge mundi cœnum*, fuge lutoſas vias, heu fuge crudeles terras. Reperiſſet equidem columba Noëtica aquis extantia loca, ſed omnia ubique madida, lutoſa, lubrica. Has ſordes exoſa hæc ales, inquinare pedes noluit; perinde ſi dixiſſet; Revertar in arcam meam; loco illic meliore hoſpitor. Quiſquis præſentem mundi ſtatum conſiderat, vel preſſis etiam oculis, modò auribus apertis, facilè percipiet, quàm omnes cœno merſi jacent. In urbibus non paucis juſtitia planè cerea eſt torqueri, flecti, fingi facilis in quamcumque partem. Alibi aperta imperat injuſtitia. Libido nuſquam non regnat & triumphat. Pudicitia paſſim exulat, impuræ Veneri locis omnibus largiſſimè litatur, ad carnis leges vivitur. Qui cælum vi rapiant, qui æternitatem ſeriò expendant, vix pau-

culi

culi & pænè nulli ſunt; qui alienam famam obtrectent, ſeipſos non inſpiciant, innumeri ſunt: mores improbi, ſermones fœdi, magna ſcelerum ubertas: Prætextata & obſcœna verba ubique locorum audias: Nemo quod bonum eſt, loquitur *a*. Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum *b*. Conviviorum luxus, veſtium pompa jam in mores tranſierunt, non ampliùs annumeranda vitiis: ſudores pauperum haurire, inopū medullas ſugere, jam pervulgatæ conſuetudinis eſt. Hæc vel cæcis patent. Hoc tali cœno mundus refertiſſimus. Praga, Pariſii, Roma, urbes maximę, ſed ſanè lutoſæ; cùm pluit, merum cœnū viæ ſunt. Haud aliter mundus ſpurcitiis & ſordibus exundat. Sed ſicut in illis urbibus ea, quæ quotidiana ſunt, minùs curantur: ita in mundo, quod pænè omnes faciunt, vix vitioſum habetur. Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore *c*.

Lex mundi eſt: Qui nocet, noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc *d*. Hanc legem plerique omnes religioſiſſimè ſervant. & inſignes in nequitiis faciunt progreſſus. Alter alterum impellit, & ad vetita viam comiter præeundo monſtrat. Exemplis mutuis ſuaviſſimè perimus. Sunt qui omnia ſuperbiæ ac avaritiæ præcepta exactiſſimè doceāt, ſunt qui ea ſtudioſiſſimè diſcāt. Hic ſæpè diſcipulus ſuperat magiſtrum. Non deſunt, quibus hæc artificia ſor-

a *Hierem. c. 8. v. 6.* b *Pſal. 13. v. 2.*
c *Pſal. 6. v. 26.* d *Apoc. c. 22. v. 11.*

Digitized by Google

ſordere incipiunt; cuperent ii in officinis melioribus ſudare, ſed pudore inertiſſimo, aut conſuetudine multâ vinciuntur. Quid agis, ajunt ipſi ſecum, tu mundi leges non migrabis; hoc plerique omnes faciunt; te ceteris ſanctiorem ne crede; his artibus, huic vitæ modulo aſſueviſti; exuere pellem difficile; hæc ſacra aliter non conſtant. Exoſa nimis ſapientia eſt, vbi omnes publicè inſaniunt. Monitum illud non neſcio: Non intrabit in eam aliquid coinquinatum *a*. Excutiam ergo cœnum, antequam ad cæli portam venero. Pergamus igitur, quo cœpimus pede. Ita qui in ſordibus eſt, ſordeſcit adhuc.

Quàm longè aliter ſapiens rex David, & cœnoſas mundi voragines declinare cautus, Ab omni viâ malâ, inquit, prohibui pedes meos *b*. Nec illi ſatis fuerat ſordentes vias exiiſſe, inſuper & volatûs appetens, Quis dabit mihi pennas, inquit, & volabo? non traham per cœnum pedes, nõ mergam me luto, alta & divina meditor, volabo, plùs conſcientiam & cælum, quàm pecuniam & pompam curabo.

Fuge mundum, fuge, fuge; quicumque mundus cupis vivere. Vbicumque potes, te turbis exime; peſſimus ad virtutem dux eſt populus. Vtique quò maior eſt populus cui commiſcemur, hoc periculi plus eſt. Arcta via eſt, & anguſta ſemita quæ ducit ad vitam, & pauci inveniunt eam. Spatioſa via & ampla porta eſt quæ ducit ad mor-

a *Apoc. c. 21. v. 24.* b *Pſal. 118. v. 10.*

mortem; ad interitum, multi intrant per eam. Fuge multos, fuge etiam teipſum, ſi vitioſorum multitudinem ſequaris. Ante omnia fuge libidinem, & vel libidinis umbram, & omne vitiorum cœnum faciliùs declinabis. Specioſa ſcelerum porta, deteſtabilis luxuria. Ergo fuge mundi cœnum, ſi amas cælum.

II. *Pacis tranquillitatem ama.* Columba Noëtica ſecundùm emiſſa non vano volatu terras luſtravit; nec enim vacua rediit, ſed oleæ germen roſtello reportavit, velut recentes fructus, novam arboris ſobolem poſt diluvium natam. Heu quot in orbe homines ſunt, non columbæ, ſed corvi, accipitres, milvi, vultures, lapidarii falcones, qui ſemper ſtrictum acinacem roſtro ferunt, quiſquis eos tangit, acinacem ſentit. Hi tales tranquillitatem & pacem animi, quam ipſi non habent, in aliis turbant & evertunt. Quidquid loquuntur, lapides aut cultros putes, adeò tumultibus, excandeſcentiâ, rixis omnia miſcent, homines aſperi, altercatores, turbidi, pugnaces, iracundi, litigioſi, litis ſatores, diſcordioſi, intractabiles, qui aſſiduè tumultuantur, currunt, volant, evaginatum gladium ore ſemper præferunt.

Chriſtus à cruce jam redivivus quotieſcumque ſuis ſe diſcipulis ſpectandum præbuit, inſtar placidiſſimæ columbæ ramum olivæ ſemper prætulit, cum dicto: Pax vobis. Quo ritu & ſuos inſtruxit, ut in orbem evolaturi columbinis ſeſe moribus nemi-

ni

Digitized by Google

ni non probarent: Eſtote ſimplices ſicut columbæ *a*. Intrantes in domum ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui *b*. Hæc olearum germina ori eorum inſeruit. Ita quivis Chriſtiani ſanguinis, qui ſeſe columbis iſtis Chriſto & Apoſtolis aggregare cupit, olivam ore ſemper præferat, adversùs omnes placidus, mitis, benevolus, lenis, moderatus, bonorum verborum largus, oris mellei, verbo columba ſit, quæ nec unguibus, nec dentibus, nec cornibus pugnet. Chriſtianorum eſt olivas, non ſcorpiones *c*, non taureas *d* præferre, verbis omnia mitigare, inter diſſidentes pacem conciliare.

Ruffinus Aquilejenſis rem memoratu digniſſimam refert de pace inter duos miro artificio conciliatâ. Priſci auctoris verba, Lector, fide optimâ tibi admetiar, nec voculâ quidem mutatâ, ne priſcæ venuſtatis ingenuam ac ſimplicem amœnitatem corrumpam. Ruffinus rei geſtæ narrationem ingreſſus de verbo ad verbum hæc memorat *e*.

a *Matth. c.* 10. *v.* 16 *Ibidem v.* 12.
b *Luc. c.* 9 *v.* 4.
c *Spinoſos fuſtes* d *Lora bubula.*
e *Ruffin. Aquil. l.* 3. *n.* 6. *apud Roſvveyd. mihi pag.* 501.

§. IV.

Referebant ſancti ſeniores nobis dicentes: Quia fuit quidam monachus in eremo Scithi

Scithi; venit autem ad viſitandos ſanctos Patres in loco, qui dicitur Cellia, ubi multitudo monachorum diviſis habitabat cellulis. Cúmque non inveniret ad præſens cellulam ubi poſſet manere, quidam de ſenioribus aliam vacantem cellulam dedit ei, dicens: Interim repauſa in hac cellulâ, donec invenias ubi poſſis manere. Cúmque ad viſitandum eum convenirent quàmplurimi fratres, deſiderantes ab eo audire verbum ſalutis æternæ (habebat enim ſpiritualem gratiam docendi verbum Dei) videns ille ſenior qui ei ad habitandum præſtiterat cellam, invidiæ livore cor ejus vulneratum eſt, & indignari cœpit ac dicere: Quoniam ego tantis temporibus in hoc loco habito, & ad me non veniunt fratres, niſi rariſſimè, & hoc in diebus feſtis, & ecce ad iſtum impoſtorem penè quotidie fratres quàmplurimi vadunt; dixítq; diſcipulo ſuo: Vade & dic ei, ut egrediatur de cellulâ illâ, quoniam neceſſaria mihi eſt. Cùm autē perrexiſſet diſcipulus ejus ad illum fratrem, dixit ei: Mādavit abbas meus ſanctitati tuæ, jube ei per me mandare, qualiter habeas; audivit enim te infirmari. Ipſe verò remandavit ei, dicens: Ora pro me, domine Pater, quia valdè ſtomachum doleo. Reverſus autem diſcipulus dixit abbati ſuo: Nimis rogat ſanctitatem tuam, ut vel duos dies jubeas ei inducias dare, ut poſſit ſibi aliam cellam providere. Trāſactis autem tribus diebus, iterum miſit diſcipulum ſuum, dicens: Vade, dic ei, ut

ut egrediatur de cellulâ meâ; nam ſi rurſus diſtulerit, dices ad eum, quia continuò venio, & cum baculo cædendo expello eum de cellâ meâ. Pergens autem diſcipulus ad ſupradictum fratrem dixit ei: Quoniam valdè ſollicitus eſt abbas meus de infirmitate tuâ, ideò miſit me requirens ſi meliùs habeas. At ille reſpondens dixit: Gratias ago, domine ſanctè, charitati tuæ, quia ſollicitus es de me, verumtamen precibus tuis meliùs habeo. Reverſus autem diſcipulus dixit abbati ſuo: Etiam & nunc deprecatur ſanctitatem tuam, dicens, ut uſque ad diem Dominicum expectes, & ſtatim egredietur. Cùm autem adveniſſet Dominicus dies, & non egrederetur; accipiens vectem ſenior, inflammatus invidiæ & iracundiæ ſpiritu, pergebat, ut cędendo expelleret eum de cellulâ ſuâ. Accedens autẽ diſcipulus ejus dixit ei: Si jubes, præcedo te, & video, ne forſitan aliqui fratres ad ſalutandum eum venerint, & ſi viderint te, ſcandalizentur. Præceſſit ergo diſcipulus, & ingreſſus ad eum dixit: Ecce abbas meus venit ad ſalutandum te, egredere ergo celeriùs, & cum gratiarum actione occurre ei, quia pro nimiâ charitate & dilectione venit ad te. Qui ſtatim ſurgens, cum nimiâ alacritate occurrit ei. Cúmque vidiſſet eũ, antequàm approximaret ad eum, proſtravit ſe pronus in terram, adorabátque ſenem cum gratiarum actione, dicens: Retribuat tibi Dominus, chariſſime pater, bona æterna pro cellulâ tuâ, quam mihi propter

pter nomen ejus præſtitiſti, & in cæleſti Ieſti Ieruſalem inter ſanctos ſuos Chriſtus Dominus tibi glorioſam & ſplendidam præparet manſionem. Hæc autem audiens ſenior, compunctus eſt corde, & projiciens baculum recurrit in amplexus ejus, & oſculatus eſt eum, & invitavit illum ad cellulam ſuam, ut pariter cum gratiarum actione ſumerent cibum. Vocavit autem ſenior ſuprà memoratum diſcipulum ſuum, & interrogavit eum, dicens: Dic mihi, fili, ſi dixiſti verba iſti fratri, quæ propter cellulam mandavi, ut diceres ei. Tunc diſcipulus ejus confeſſus eſt ei, dicens: Verè Domine dico, quia propter humilitatem, quam tibi exhibere debeo, tamquam patri & domino, ideò non audebam reſpondere tibi aliquid, quando me mittebas ad eum: verũtamen nihil eorum dixi ei, quæ mandabas ad eum. Hæc audiens ſenior, ſtatim proſtrávit ſe ad pedes ejus, dicẽs: Ex hodiernâ die tu meus pater eſto, & ego diſcipulus tuus: quoniam te feſtinante & moderante, ac cum timore & charitate Dei agente, & meam & illius fratris animam de peccati laqueo Chriſtus Dominus liberavit. Pro fide enim & ſanctâ ſollicitudine & intentione diſcipuli, qui perfectè in charitate Chriſti diligebat abbatem ſuum, & anxiè timebat, ne per invidiæ & iracundiæ vitium, aliquid tale ageret pater ſuus ſpiritualis, ut perderet omnes labores ſanctos, quos ab ineunte ætate in Chriſti ſervitio, pro vitæ æternæ præmiis laboraverat; ideóque

Digitized by Google

que Dominus donavit gratiam ſuam, ut in pace Chriſti pariter lætarentur *a*.

Beati pacifici, beati, quoniam filii Dei vocabuntur *b*. Et quemadmodum Noëmo columbæ oleam ferentis reditus ad arcam fuit gratiſſimus; ita tales pacis amatores, cùm veniunt ſanctiſſimam Eucharistiam ſumpturi, convivæ ſunt gratiſſimi, nam olivam ſecum afferunt, animum tranquillum & pacatum, qui pacem & in ſeipſo & in aliis amet ac tueatur.

Sed ea ſubinde tempora ſunt, quibus olivę ramus unicus haud ſufficiat; faſce opus eſt. Quiſque cautus circumſpiciat, quibuſcum agat, ſi cum bilioſis, fremebundis, aſperis, iracundis agendum, ramis oleaginis compluribus eſt opus: Reſponſio mollis frangit iram *c*. Prudenti verborum moderatione in amorem pacis omnes trahendi. Atque hos reverà dixeris columbas, qui tumultuantium, iracundorum, rixantium medii, nihilominùs benigni, mites & pacifici degunt. Eâ de re ſibiipſi gratulatus rex David, Cum his, inquit, qui oderunt pacem, eram pacificus *d*. Hoc artis, hoc virtutis eſt. Inter quietos & pacificos placidè ac ſedatè agere, inter turbatores & impacatos turbare & altercari etiam improbi nôrunt; at verò inter turbidos ac litigatores, inturbidum & quietũ eſſe, hoc ſoli nôrunt virtutis amatores. Hæ laudatiſſimæ ſunt

a *Ruffin. dicto loco apud Roſvveyd.*
b *Matth. c. 5. v. 9.* c *Prov. c. 15. v. 1.*
d *Pſal. 119. v. 7.*

Digitized by Google

ſunt columbæ, quæ in olivetum evolitant, ubi Chriſtus cruciatus ſuos exorſus, tam hoſtes ſuos, quàm ſuum diſcipulum Iſcariotem proditorem humaniter & amicè ſalutavit. Per hæc vireta dociles columbæ illæ paſcuntur, hîc gemunt, hîc amare inimicos diſcunt, hîc ſeſe ad omnem animi tranquillitatem componunt, illud Paulinum ſedulò meditantes: Quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes *a*. Verum pacis ſtudium, ſummum animi ſolatium.

a *Ad Rom. c.* 12. *v.* 18.

Capvt XVIII.

Noëmus ex Arcâ progreditur, & ſacrificat Deo.

Aqvarvm inundationes nō rarò terris ingentē vaſtitatē attulerunt. Melchior Nugnetius anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octavo, die octavo Ianuarii litteras è Coccino dedit, quibus deploravit apud Sinas in provinciâ Sanciorum, eluvione horrendâ ſeptem omnino urbes, præter pagos vicóſque plurimos periiſſe, tam pecore omni quàm hominibus ſubmerſis. Et ut conſtaret hæc fieri Deo vindicante, multi aquas evadere conati, igne cæleſti ſunt conſumpti, ſeptennis puerulus evaſit.

Anno milleſimo quadringenteſimo primo, quod Ludovicus Guicciardinus *a* nar- rat,

a *In ſuâ Hollandiâ.*

rat, in Bataviâ inundante mari ſeptuaginta duo grandes pagi fluctibus repentinis obruti ſunt, ſupra centena millia hominum interierunt.

Plura ejuſcemodi provincialia diluvia, cum illo generali orbis maximo conferri neutiquam poſſunt, quod omnes tam homines quàm animantes hauſit. Noëmus ſolus Deo viſus eſt dignus, qui cum parvulis ſervaretur. Servatus eſt in aquis anno toto & aliquot diebus. In arcâ velut in hypocauſto tutus abdebatur. Nullam potuit remigationis curam gerere. Deus erat navarchus, Angeli remiges; his fidendum, qui etiam in portum, altos Armeniæ montes, feliciſſimè deduxerunt.

Poſtquam igitur juſſu divino terram ſubierunt aquæ, Noëmo Deus præcepit: Egredere ex arcâ tu & vxor tua, filii tui, & vxores filiorum tuorum tecum. Egreſſus eſt Noë & filius ejus, vxor ejus & vxores filiorum ejus cum eo. Sed & omnia animantia jumenta & reptilia, quæ reptant ſuper terram ſecundùm genus ſuum, egreſſa ſunt de arcâ *a*. Hoc loco exponēdum, quâ ratione hic egreſſus velut è cœnobio inſtitutus ſit. Deinde quomodo Noëmus ſe gratum Deo exhibuerit, & mox ab egreſſu ſacrificarit.

a *Gen. c. 8, v.* 16. 18. 19.

§. I.

Affirmari veriſſimè poteſt, Deum anno toto totóque orbe terram non habuiſſe, niſi

Digitized by Google

niſi unicum monaſterium; hoc in terrâ omnis ejus familia fuerat. Neque verò monaſterium illud incolis frequens & numeroſum extitit. Iſidorus olim in uno cœnobio ultra mille monachos numeravit. Apollonius ſupra quinque millia monachorum religioſâ diſciplinâ gubernavit. Pachomius anno à partu Virginis quadringẽteſimo diverſis domibus non adeò diſſitis, ad ſeptem millia diſcipulorum habuit, quos in viginti quatuor Græcorum litteras diviſit. Serapion, quod Palladius ſuis ſe oculis vidiſſe aſſerit, certis habitaculis decem millia cœnobitarum cenſuit ſuæ curæ commiſſa.

Tot religioſos homines in ſuo Aſceterio Deus non aluit. Diviſum potiùs monaſteriolum dicendum, cujus pars utraque non niſi octonos homines, viros quatuor, totidémq; feminas clauſit. Arcam Monaſterium aut Aſceterium *a* fuiſſe, vel inde liqueat. Tres primæ principéſque cœnobiorum leges ſunt, Paupertas, Caſtitas, Obedientia. Et paupertas quidẽ in arcâ ita colebatur. Hi octo religioſi homines cognatos, parentes, amicos, ſuáſque domos deſeruerunt, ſeſéque totos divinæ providentiæ cõmiſerunt; quivis eorũ dixerit: Omnia mea mecum porto. Commeatus in annum arcæ inferendus erat, ſpes ſimul ingens concipienda, aut congeſtam annonam non defecturam, aut ſeſe à Deo velut incluſas aviculas paſcendos. Nulla hîc divitiarum,

L ſed

a Juſtiniani Codex ita loquitur.

ſed vitæ potiùs & ſalutis cura.

Pudicitiam verò & caſtimoniam, dum arcam habitârunt, religioſiſſimè colebant. Hîc divini ſcriptoris ſingulæ voces, earúmque nexus & ordo accuratè penſitandus. Imperatum eſt Noëmo: Ingrediêris tu, & filii tui, vxor tua, & uxores filiorum tuorum *a*. Separatim viri feminæque, diviſis ſcilicet contuberniis. Factúmque quod juſſerat Deus: Ingreſſus eſt Noë, & filii ejus, vxor ejus & vxores filiorum ejus *b*. Alius in egreſſu ſervabatur ordo. Noëmo namque dictum: Egredere de areâ tu & vxor tua; filii tui & vxores filiorum tuorum *c*. Profectò non ſubibant arcam velut choreas ducturi, cùm vir feminã manu trahit. Viri bini ac bini, binæ ac binæ feminæ ingrediebantur arcam. Alius fuit egreſſus. Atque hoc primus videtur obſervâſſe Ambroſius, quod oratione uberi & diſertâ explicat. Iámque Hebræorum & Chriſtianorum Doctorum pervulgata ſententia eſt, Noëmum & tres filios, Noëmi conjugem & tres nurus pudicè ac caſtè anno toto veſut religioſam familiã in monaſterio viduos & cælibes vixiſſe, perinde ac ſi quatuor matres cũ totidem filiis unà habitarent. Ita etiã Hieronymus, Rabanus, Anſelmus, Cajetanus, alii ſentiunt. Hieronymi verba ſunt: Quando ingreditur in arcam Noë, tam ipſe quàm filii ejus ab uxoribus ſuis ſeparantur: (Ingredieris tu & filii tui) quando egre-

a *Gen. c. 6. v. 18.*
b *Gen. c. 7. v. 7.* c *Gen. c. 8. v. 16.*

egrediuntur in terram, junguntur paria a. Non ſoli autem homines toto diluvii tempore caſtè ac continenter toro cælibe vixerunt, ſed & ipſæ pecudes hanc continentiæ legem non ruperunt. Nam, uti Ambroſius b aliíque docent, tempus erat lugendi, triſtandi, dolendi; dies pœnitentiæ dicti, non choreis, non laſciviæ: bacchanalia tunc vivere, nimis importunum: luctus & lacrimæ hos ſibi menſes rapuerunt. Neque verò aliud in totius orbis funere decebat fieri. Nec paupertas ſolùm & caſtitas, ſed & obedientia, eáque ſtrictiſſima exercebatur in arcâ, quam divinus ſcriptor ſæpiùs dilaudans, Fecit, inquit, Noë omnia quæ præcepit illi Deus. Ita primariæ cœnobiorum leges paupertatis, caſtitatis & obedientiæ ſanctiones in hoc arcæ aſceterio ſervatæ.

Neque verò monaſterium dumtaxat religioſum, ſed clauſum & obſeratum arca fuit, cujus janitorem Deus ipſe egit. Et uti quandoque monaſteria in aquis conduntur, ut inſulę ſint, & plus habeant quietis, nec aliorum viciniâ turbentur, ita Deus hoc ſuum monaſterium in immenſi maris medio collocavit. Hîc octo homines verè ſoli & clauſi, verè Aſcetæ & monachi agebant, omnia circumquaque mortua jacebant; illi inter ſe ſolos & cum ſolo Deo loqui commodiſſimè poterant. Prætereà hoc arcæ monaſterium in monaſterii ritum

 eſt

a *Hieron. l. 1. contra Iovinianum.*
b *Ambroſ. tom. 4. l. de Noë & arcâ, c. 21.*

Digitized by Google

eſt ædificatum cellulis diſtinctis, unicam & quidem parvam habuit feneſtram, per quam non animi cauſsâ proſpicerent, & aliquot horas malè comburerent, proſpiciendo, tranſeuntéſque numerando, uti in civitatibus fieri amat, ubi totos ſubinde dies ad feneſtras inaniſſimâ non rarò & noxiâ curioſitate conſumunt otioſi ſpectatores. Illæ in arcâ moniales & monachi cælum dumtaxat ſuſpicere, & aurę aliquid potuerunt admittere. Et forſan feneſtra majorem partem obſtructa fuit, quandoquidem Chryſoſtomus miratur in egreſſu non occæcatum. Ipſius Chryſoſtomi verba do expendenda. *Iterum hîc, inquit, me invadit ſtupor, ut admirari cogar juſti hujus virtutem, & Dei miſericordiam. Quo modo enim (dic mihi) poſt tantum tempus, ut ſe aëri commiſit, & oculos ad cælum ſpectandum intendit, non captus eſt oculis & excæcatus? Scitis enim benè, quòd ſolet hoc contingere hominibus, etiam ad parvam diei partem in tenebroſis caliginoſíſque locis agentibus, quàm ſubitò in lucis fulgoré aſpicere volunt. Iuſtus autem illo anno integro & tot menſibus in arcâ, quaſi in tenebris agens, etiam nunc viſo lucis jubare, nihil tale expertus eſt. Dei enim gratia erat, & patientia ab eâ illi conceſſa, quæ etiam corporis ſenſus firmiores reddiderat & potentiores quàm qui à corporalibus neceſſitatibus vincantur* a.

§. II.

a *Chryſoſt. hom. 26. in c. 8. Geneſ. mihi pag.* 183.

Digitized by Google

§. II.

Ita annuum hoc tempus quo Noëmus arcam habitavit, rigidum fuit tirocinium, imò annum exceſſit. Si namque totum tempus quo Noëmus in arcâ latuit, ad verum calculum revocemus, dies trecentos octoginta duos ſupputabimus *a*. Ita Noëmus annum integrum inſuper & ſeptemdecim dies arcæ utero concluſus delituit. Annus ſanè prolixus, & liberaliter extenſus. Vbi ergo Noëmus cum ſuis auſterius hoc tentamentum ſuperavit, & Deo Angeliſque ſuæ virtutis ſpecimen dedit, oſtendítque luculentè, quo feratur animo ad ſerviendum Deo, dimiſſus eſt ex annuo aſceterii illius carcere, & in libertatem aſſertus. Locutus eſt autem Deus ad Noë, Egredere de arcâ tu, & vxor tua, filij tui, & vxores filiorum tuorum. Egreſſus eſt ergo Noë & filii ejus: uxor ejus & uxores filiorum ejus cum eo *b*.

Sed quid opus hîc ad egreſſum novo mādato? Poſt miſſos quatuor exploratores, terrâ jam ſiccâ, cur non illicò ſponte progreditur? Sed excellens & perfecta Noëmi obedientia volebat, ut ſicut arcæ limen ad Dei jubentis vocem nutúmque iniiſſet, ita prorſus nec aliter eo exiret. Quod Ambroſius perſpicuè affirmans, Iuſtus, inquit, nihil ſibi arrogat, ſed totum ſe divino

 com-

a *Annus alioqui dies habet* 365.
b *Geneſ. c.* 8. *v.* 18.

Digitized by Google

committit imperio. Et maximè qui cæleſti fuerit ingreſſus oraculo, cæleſte debuit ut egrederetur expectare reſponſum. Verecunda enim juſtitia eſt, quia inverecunda iniquitas *a*. Ita Ioſepho Chriſti nutritio præcipit Angelus: Eſto ibi uſque dum dicam tibi. Quòd autem Deus ſingulariter præceperit unà omnes animantes egredi, id cauſſæ aſſignatur: Sicut divinæ providentiæ miraculum fuit, omne genus animalium tam facili concordiâ in arcam induci; ita non minus fuit miraculi, eadem educi ex arcâ.

Noëmus autē vix progreſſus ex annuo carcere illo, mox ſtruere cœpit & ædificare nō ſibi ſuíſque domum, ſed Deo altare, hiſtorico ſacro teſte: Ædificavit autem Noë altare Domino *b*. Pius & gratus in Deum animus gratiarum actionem differri noluit. Ideò Noëmus continuò & quamprimùm pedem in terrâ fixit, ſe gratum Deo ſtitit, quòd ſibi ſuíſque pauculis ex omni humanâ gente ſervârit vitam in illâ ineluctabili mortis neceſſitate. Ita mox divinum cultum, exteriori ſacrificio, quod Deo ſoli adolendum, teſtatus eſt. Inter ſacrificia primas habet holocauſtum, quod abſumit omnia. Atque hoc Noëmus obtulit Deo: Tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare: Odoratúſque eſt Dominus odorem ſuavitatis *c*. Prima hîc altaris mentio. Ejus uſum

a *Ambroſ. tom. 4. c. 21. de Noë &* Noë *arcâ, mihi pag. 158.* b *Gen. c. 8. v. 20.*
c *Ibid. v. 20. & 21.*

Digitized by Google

Noëmo traditum à majoribus, veroſimillimum. Altari jam ſtructo Noëmus è quavis ſpecie tam avium, quàm ceterorum animalium mundorum, Deo unum per holocauſtum obtulit.

Quærit hoc loco Ambroſius, quid iſtuc Noëmus fecerit injuſſus, cùm alia omnia aut monitus fecerit, aut juſſus. Ad ſuam ipſius quæſtionem, Non debuit Dominus, inquit, quaſi avarus mercedem gratiæ poſtulare. Et juſtus eam intellexit veram actionem gratiarum eſſe, quæ non juberetur ſed deferretur: itaq; nec dilationem paſſus eſt. Etenim grata animi virtus paſſionem dubitationis excludit, qui autem debitum gratiæ, ut à ſe exigatur, expectat, ingratus eſt a. Seriò gratus homo juſſa & imperiũ nõ expectat. Ideò facit quod ſuarũ partiũ eſſe judicat. Ingratus eſt, qui cũctatur, dum gratiarũ actio poſtuletur. De Noëmi etiamnum captivi patientiâ, de liberati grato animo diſſerẽs & Chryſoſtomus, Nã ſi ille, inquit, inter tot improbos verſans, in medio moleſtiarũ jactatus, neque habens familiarem aliquem, in tantum virtutis faſtigium perveniſſe inventus eſt: quæ noſtra erit excuſatio, cùm nec talia nobis ſint præpedimenta, & tamẽ negligentes ſumus ad bona opera? Nolo enim dicas mihi ſolam illam quingentorum annorum vitam, quando ſubſannabatur & irridebatur, verſabatúrque in medio flagitioſorum: ſed & annum illum narra, quem totum in ar-

L 4 cã

a *Ambroſ. l. de Noë & arcâ, c. 22. pag. 158.*

Digitized by Google

câ tranſegit, qui ſanè conferendus mihi videtur toti temporì ſuperiori. Tantam ibi afflictionem ferre cogebatur juſtus ille, in tantâ exiſtens anguſtiâ, & neque auram recentem captare valens; & ferarum brutorúmque convictum ferens: qui & in omnibus mentem ſuam, ſolidam declarabat, & voluntatem flecti neſciam, & fidem erga Deum, per quã facilè & leviter omnia ſuſtinebat. Atq; idcircò, quoniam quod ſuum erat, totum afferebat; & eorum, quæ Deus dat, abundè potitus eſt. Quamvis enim multam ferret in arcâ anguſtiam, attamen terribilem tempeſtatem & communem omnium internecionem effugiebat. Et propterea poſt anguſtiam illam & intolerabilem carcerem, ſecuritatem & quietem adeptus eſt unà cum divinâ benedictione. Et iterum ſuam gratitudinem operibus indicavit, & vbique invenies primatum illum obtinere. Nam ſicut per ætatem primam omnem virtutem ſectatus eſt, & à vitiis ſe alienavit, quibus, qui tunc vivebãt, infecti erant; unde neque pœnarum particeps fuit, & cùm alii omnes ſuffocarentur, ipſe ſolus ſervatus eſt: ita rurſus quia fidem quoque habuit, & cum gratiarum actione ſuam in arcâ habitationem tulit, iterum divina dona copioſè illi conceſſa ſunt. Et cùm egreſſus ex arcâ & in priſtinum ſtatum reſtitutus eſſet, ſtatim benedictionem conſecutus eſt, & iterum ſolitam præ ſe tulit gratitudinem, factáque gratiarum actione etiam tunc maioribus

be-

Digitized by Google

beneficiis divina gratia ipſum cumulavit. Mos enim divinæ miſericordiæ eſt, ut ſi nos tenuia quædam & vilia obtulerimus, multâ liberalitate nos remuneretur. Et ut diſcas, quanta ſit humana tenuitas, & quãta Dei magnificentia. Nos etiam ſi quid voluerimus offerre, quid ampliùs offerre poſſumus, quàm quantum verbis gratias referimus? Ea ſanè, quæ ipſe exhibet, opere præſtat. Quàm imparia autem ſunt verba & opera a? Hîc prout cœpimus documentum geminum inſtillamus.

a *Chryſoſt. tom.* 1. *in c.* 8. *Gen. hom.* 26, *mihi pag.* 174.

§. III.

I. *Eſto gratus Deo.* Grati animi principium eſt ac fundamẽtum, agnoſcere beneficium. Noëmus hanc cum Deo rationem diſputabat: Sola Deus in me miſeratione motus gratiâ meriſſimâ juſſit arcam à me ædificari, meæ meorúmq; vitæ tuendæ. O bonitas divina! mihi è tot centenis millibus pepercit uni cum pauculis. Beneficium numquam ſatis æſtimabile. Eſt ergo æquiſſimum, ut ego eum, qui me ſervavit in arcâ, ſacrificio, quo quidem poſſum optimo, colam, aram illius honori ſtruam, meipsũ in victimam, ſi quidẽ fieri poſſet, imponã. Omnia illi debeo, qui mihi tam largiter dedit omnia. Nimirum noverat Noëmus hoc beneficii æſtimare. Et quia ſciverat Deum

Digitized by Google

humanis victimis non placandum, munda ſolùm animalia ſelegit obtulítque, non ignarus quibus hoſtiis Numen eſſet propitiandum. Atque hoc holocauſtũ ita Deo placuit, ut volumen ſacrum aſſerat: Odoratúſque eſt Dominus odorẽ ſuavitatis. Hoc ad modulũ intelligentiæ noſtræ captúmque dictum eſt. Quemadmodum aſſi altilis opimi odor mirificè recreat, ſalivã movet, & paſcit ac ſatiat; ita Deus holocauſtum Noëticum tam gratum habuit & acceptũ, perinde ſi eo delectaretur ut homo, cujus odoratum mulcet nobilis ſuffitus. Chaldæa interpretatio eſt: Suſcepit Dominus cum beneplacito oblationem ejus, haud aliter, acſi hujus ſacrificii præſtans odor peccatorũ diſpelleret fœtores. Voluntas in Deum grata, Deo gratiſſima. Et quid nos homunciones miſelli minore impendio pręſtamus quàm gratiam referre, & honorem beneficio habere? Beneficiis divinis quî reſpondere poſſumus niſi hoc uno, gratias agendo? Animus gratus jucundum Deo ſacrificium.

Nos beneficia innumera jugulamus ſolius animi ingrati crimine. Nec enim immeritò negatur ei gratia, quam nõ ut gratiam accipit, ſed exigit ut debitum, acceptum non æſtimat, ſed eam celeri oblivione ſepelit, numquam minùs diſertus, quàm in gratiis agendis. Quando igitur, ingrate, beneficia penſi non habes, & ſumptuoſum nimis tibi videtur gratis meminiſſe, idcircò quidquid hactenus beneficiorum

Digitized by Google

in te collatum eſt, in alterum jure derivabitur. Nec enim ignorare potes patrisfamilias vocem: Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta a. Scitum Ariſtotelis eſt: Senſibile ſupra ſenſum poſitum non facit ſenſationem. Nos plurima Dei beneficia nobis proxima & intima quaſi non videmus, ideò nec æſtimamus vires, valetudinem, decoram formam, egregiam ſtaturam, perſpicacem intelligentiam, fortunas amplas. Cùm igitur iſta non æſtimamus, nec gratiam perſolvimus, jure Deus ingratis valetudinem adimit, fortunas minuit, vires frangit, morbos immittit. Hic jam vociferamur & ejulamus, beneficam Dei manum contractam, divinorum beneficiorum fontem ſiccatum querimur, nos à Deo deſertos lamentamur. Quid dicitis, ingratiſſimi, quas in Deum voces mittitis, quam expoſtulatis cum Deo injuriam? Culpa, quam Deo impingitis, veſtra eſt. Tot annis valetudo vobis proſpera fuit, nemo veſtrûm inter ſingularia beneficia eam numeravit: honeſtiſſimæ vobis facultates à Deo tamdiu, conceſſæ ſunt, quis veſtrûm eâ de re Deum amavit, & memori mente gratias egit? Quot & quāta in vos alia beneficia Deus congeſſit, quis seriò ſe gratum præbuit? Beneficia vobis proxima, vobis intima tranſiiſtis cæci, imò maleficiis beneficia compensâſtis; nunc jure merito ab ingratis Deus, quod ſuum eſt, abſtulit. Hic Dei mos eſt, benefi-

a *Matth. c. 25. v. 28.*

cas manus ab ingratis abſtinere, & eas gratis porrigere. Ergo, quod Eccleſiæ quotidianum votum eſt, gratias agamus Domino Deo noſtro. Verè dignum & juſtum eſt, æquum & ſalutare, nos tibi SEMPER & VBIQVE gratias agere. Quod Paulus impenſiſſimè commendans, In omnibus, inquit, gratias agite. Hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto IESV in omnibus vobis *a*. Idem ſæpiùs & unicè inculcans, Et gratis eſtote, ait, grati *b*. Et ejus rei ſeipsũ ſtatuens in exemplum, Non ceſſo, inquit, gratias agens pro vobis *c*. Hanc ob cauſſam ſuos iterum iterùmque de agendis gratiis commonefaciens, Gratias, inquit, agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini IESV Chriſti, Deo & Patri *d*. Vt gratia abundans per multos in gratiarum actione abundet in gloriam Dei *e*. Quoniam miniſterium hujus officii non ſolùm ſupplet ea, quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino *f*. Noëmus beneficiis divinis gratiſſimus, vix egreſſus eſt arcâ, mox in gratiarum actionem ſoſpitatori tot munda animalia ſacrificavit. Immolemus Deo, & nos hoſtiam laudis ſacrificemus ſacrificium juſtitiæ *g*. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum

a 1. *ad Theſſ. c. 5. v.* 18.
b *Ad Coloſſ. c. 3. v.* 15.
c *Ad Epheſ. c. 5. v.* 16.
d *Ad Epheſ. c. 1. v.* 20. e 2. *ad Cor. c. 5. v.* 15. f 2. *ad Cor. c. 9. v.* 12. g *Pſal. 49. v.* 14.

Digitized by Google

tum Deus non deſpiciet. Hoc illud mundum eſt animal, quod Numini gratiſſima eſt victima. Quantâ poſſumus ſubmiſſione animi grati ſimus, in omnibus & pro omnibus gratias agentes. Hæc eſt enim voluntas Dei. Sed alterum hic documentum inſtillo.

II. *Omnia cum Deo incipe, omnia fini cum Deo.* Noëmi hoc ingreſſus in arcam & egreſſus ſignificat. Eò nimirum vitæ actiones omnes dirigendæ, ut quidquid vel ordimur vel terminamus, ad Dei nutum arbitriúmque fiat Eccleſiæ quotidianum votum eſt: Cuncta noſtra oratio & operatio à te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur. Priſcæ ſapientiæ monitum eſt: A Iove principium: Deus non decimas tantùm, ſed & primitias petit. Quod Bernardus ad mores Chriſtianos trahens, Surgentibus nobis, inquit, ad laudes Dei, omnis exinde tenor operis noſtri; in ipſius laudibus formetur & vivificetur. Omnes vitæ noſtræ actiones, præſertim principio ſui & fine, conſecrandæ ſunt Deo. Alioqui multum agimus, & tamen parum agimus, quia deeſt actionum anima, nec enim illæ formantur, nec vivificantur, quæ Deo non conſecrantur. Ita nonnumquam totis triginta, quadraginta, quinquaginta annis laboramus, ſed ubi labores noſtri? ſi non cum Deo cœpti, aut finiti ſaltem cum Deo, perierunt. Voluit olim Deus, ut Aaron ad ingreſſum & egreſſum ſanctuarii campanulis aureis officii ſui moneretur *a*.

a *Exodi c. 28. v. 35.* L 7 Vm-

Digitized by Google

Vmbra fuit ſanctiſſimæ præceptionis, quæ Dei nos meminiſſe jubet ad omne actionis principium & finem. Quod Chriſtus Ioannis ore ac calamo commendans ſæpiùs, Ego ſum oſtium, inquit, per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur, & egredietur; & paſcua inveniet *a*. Ego ſum α & ω, principium & finis, dicit Dominus Deus *b*. Omnium igitur actionum noſtrarum principium & finis ſit Deus. Atque hoc eſt, quod adeò Paulus inculcat: Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini IESV Chriſti *c facite*. Quocircà omnia cum Deo incipe, & fini cum Deo.

a *Ioan.c.*10.*v.*9.
b *Apoc.c.*1.*v.*8.
c *Ad Coloſſ.c.*4.*v.*17.

FINIS.

Digitized by Google

APPROBATIO
R.P. PROVINCIALIS.

Novvm P. Hieremiæ Drexelii, quia deputati Cenſores cum aliorum fructu prodire poſſe exiſtimant, etiam ego VVolfgangus Gravenegg, Societatis Iesv per Superiorem Germaniam Prępoſitus Provincialis, poteſtate ab admodum R.P.N. Mutio Vitelleſco, Præpoſito Generali mihi conceſsâ, typis excudi permitto: & hoc præſentibus, meâ manu ſubſcriptis, & officii mei ſigillo munitis confirmo. Dilingæ 12. Ianuarii, 1638.

VVolfgangus Gravenegg.

Digitized by Google

SVMMA PRIVILEGII
S. CÆSAREÆ MAIESTATIS.

CVM ex mandato *Sacræ Cæſareæ Majeſtatis, omnibus & ſingulis Typographis & Bibliopolis, atque aliis quibuſcumque Librariam negotiationem exercentibus, ſeriò ſtrictèque inhibeatur, ne quis libros ullos à Societatis noſtræ Patribus hactenus editos, aut edendos in poſterum, intra S. R. I. Regnorumque & Dominiorum Sacræ Cæſareæ Majeſtatis hereditariorum fines, ſimili alióve charactere aut formâ, ſive in toto, ſive ex parte excudere vel recudere, vel aliò recudendos mittere, aut alibi etiam impreſſos invehere, vendere aut diſtrahere clàm ſeu palàm, citra ſupradictorum Patrum conſenſum ac teſtimonium audeat vel præſumat: Ego* FREDERICVS TASSIS, *Societatis* IESV *per Flandro-Belgicam Præpoſitus Provincialis, facultatem concedo Viduæ Ioannis Cnobbari Typographi Antverpienſis p. m. Librum dictum* Noë Architectus arcæ in Diluvio Navarchus, deſcriptus, & morali doctrina illuſtratus, *à R. P.* HIEREMIA DREXELIO *conſcriptum, imprimendi. In cujus rei fidem has manu meâ ſubſcriptas, & ſigillo officii munitas dedi, Bruxellis 2. Septemb.* 1637.

FREDERICVS TASSIS.

Digitized by Google

SVMMA PRIVILEGII
Regis Catholici.

PHILIPPVS IV. Dei gratiâ Hiſpaniarum, Indiarum, &c. Rex Catholicus, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Potentiſſimus Belgarum Princeps, Diplomate ſuo Regio ſanxit, nequis *Noëmum*, *auctore* R. P. *Hieremiâ Drexelio Societatis* IESV *Sacerdote*, intra novennium præter *Viduæ Ioannis Cnobbari Typographi Antverpienſis p. m.* voluntatem, in Belgio ullo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſum, in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve exponat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum, & aliâ gravi pœnâ mulctabitur, uti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ 9. Ianuarii anno 1638.

Signat,

Cools.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google